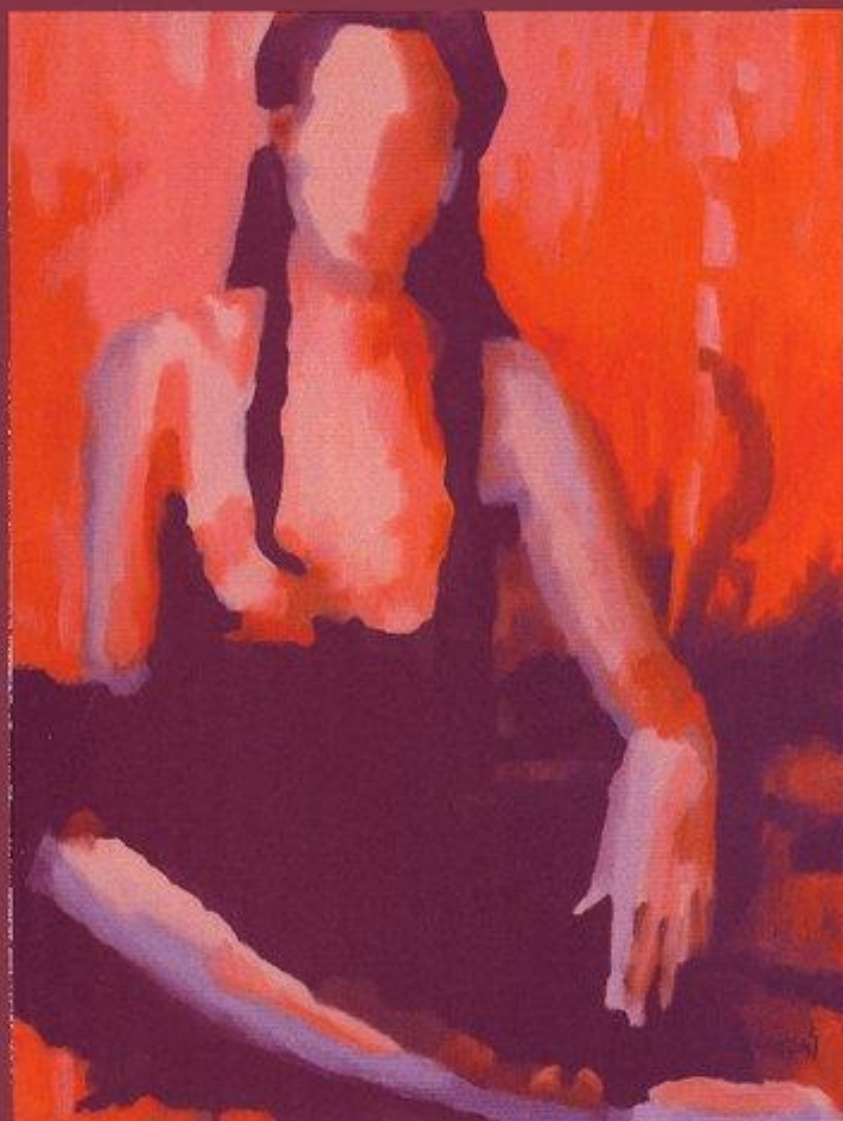

Κατερίνα Τριανταφύλλου

όλα πλην ενός

Ελληνική Λογοτεχνία

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΙΤΗΝΕΚΕΣ

στο Στέλιο

...άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,
αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι

.....
αν είναι αλήθεια
πως κάποιος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,

.....
δεν τόχει μεσ' τη μοίρα του ν' ακούσει
μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε
πως τόσος πόνος, τόση ζωή
πήγαν στην άβυσσο
για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη.

Γιώργου Σεφέρη: ΕΛΕΝΗ, Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ'

Ευχαριστώ όσους έχουν συμβάλει στο γράψιμο αυτού του βιβλίου:

- Τις φίλες και τους φίλους μου, για τον ενθουσιασμό τους.
- Τις πελάτισσές μου, για την υπέροχη εμπειρία της αμοιβαίας μας ψυχοθεραπείας με αφορμή αποσπάσματα από τη ζωή της Ελένης.
- Τους άνδρες που χάρισαν στους ήρωές μου κομμάτια από την προσωπικότητά τους. (Επιτέλους, έκαναν κι αυτοί κάτι!)
- Και το Στέλιο, για όλα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Το όνειρο: Το τέλος της νύχτας - *prelude*
- Ο πατέρας 1
- Ο πατέρας 2
- Overture
- Ηλίας - η μαθήτρια
- Ο πατέρας 3
- Ηλίας - η φοιτήτρια
- Θωμάς - το περιφερειακό πανεπιστήμιο
- Θωμάς - η μικρή
- Improvisation
- Θωμάς - η πτώση
- Τηλέμαχος - η μουσική
- Το όνειρο: Δεν είσαι εσύ
- Τηλέμαχος - ο γάμος
- Τηλέμαχος - το διαζύγιο
- Το όνειρο: Χρώματα
- Γιώργος - η φιλία
- Recitativo
- Moderato cantabile
- Το όνειρο: Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει
- Presto
- Αλέξανδρος - το κακό timing
- Rondo
- Ο πατέρας 4
- Andante
- Fuge
- Σταμάτης - ο συμβιβασμός
- Το όνειρο: Το τέλος της νύχτας - *Interlude*
- Ο πατέρας 6
- Το όνειρο: Ενηλικίωση
- Σταμάτης - αυτή που τάχει όλα πλην ενός
- Το όνειρο: Λίλιουμ
- Variation
- Σταμάτης - φυγή
- Το όνειρο: Ο καθρέφτης
- Suite
- Δημήτρης - και γιατί όχι;
- Ο πατέρας 7
- Το όνειρο: Το τέλος της νύχτας - *Finale*
- Παραπομπές

Το όνειρο: Το τέλος της νύχτας - prelude

Είμαι γριά γυναίκα πια. Ζω σ' ένα μεγάλο, παλιό δίπατο σπίτι, από κείνα τα νεοκλασικά με τη γοητευτική φθορά. Είναι δικό μου το σπίτι, εγώ τόχω σχεδιάσει κι έχω περάσει εδώ τα περισσότερα χρόνια της ζωής μου. Στη μέση του ισογείου ξεκινά μια μεγαλόπρεπη, κυκλική σκάλα με μια παλιά, σφυρήλατη σιδεριά. Στο δάπεδο, άσπρα και μαύρα πλακάκια, κι έτσι όπως κοιτάζω τον εαυτό μου από ψηλά μοιάζω με τη βασίλισσα στη σκακιέρα της.

Ζω μόνη. Όλοι οι άλλοι πρόλαβαν και φύγανε, έχω μείνει τελείως μόνη. Δε βγαίνω πια απ' το σπίτι. Γιατί να το κάνω; Οι ανάγκες μου είναι ελάχιστες. Κάποιες φορές παραγγέλνω στο μπακάλη να μου στείλει καφέ, φρυγανιές και μήλα.

Είμαι αδύνατη, το πρόσωπό μου σα νάχει ξεραθεί απ' τα χρόνια, είναι το ίδιο πρόσωπο συρρικνωμένο, όπως τα μήλα που ξεχνάω να φάω. Τα μαύρα μου μαλλιά είναι ακόμα το πιο μαύρο χρώμα στη φύση και τα άσπρα μου έχουν μια γαλάζια απόχρωση. Φοράω μια χοντρή ρόμπα, ένα ξεφτισμένο σκούρο πράσινο βελούδο. Είναι σαν τη ρόμπα μου τη σιελ, μόνο πιο σοβαρή και πιο παλιά.

Κοιτάζομαι φευγαλέα στον παλιό καθρέφτη. Μια αδύνατη φιγούρα, ορθή σαν δοξάρι, χωμένη μέσα στη χοντρή ρόμπα και ζωσμένη σφιχτά. Από το τρίγωνο άνοιγμα της ρόμπας, φαίνονται οριζόντια ανάγλυφα κόκαλα και στη συνέχεια ένας αδύνατος λαμψός με διογκωμένες φλέβες σα σκοινιά. Μα εγώ είμαι ακόμα νέα, αποκλείεται να είμαι έτσι! Δε με πειράζει ωστόσο, μ' αρέσει ο εαυτός μου.

Είμαι απόλυτα ήρεμη. Κάθομαι στο πάνω πάτωμα, μπροστά στο μεγάλο παράθυρο. Απέξω ο χορταριασμένος κήπος σε κατάσταση εγκατάλειψης και δίπλα του το πολύβουο ποτάμι των αυτοκινήτων που βρυχάται αδιάκοπα. *The city never sleeps.*

Δίπλα μου, το ένα πάνω στ' άλλο, τα βιβλία που έχω γράψει. Είναι κάτι χοντρά, κίτρινα βιβλία, σαν πανεπιστημιακά. Προσπαθώ να διαβάσω τους τίτλους, σε κάποιους ξεχωρίζω μερικές τεχνικές λέξεις, αλλά τους περισσότερους δεν μπορώ να τους διαβάσω, είναι σε μια ακατανόητη γλώσσα.

Σιγά - σιγά ξεχωρίζω έναν τίτλο: «...πλην ενός». Είναι το βιβλίο που αγαπώ, το πρώτο βιβλίο που έχω γράψει. Στην πρώτη του σελίδα είναι το ποίημα με τ' όνομά μου. Είναι το βιβλίο που έγραφα όταν τέλειωσε η εποχή της νύχτας κι εγώ ξαναγεννήθηκα μόνη μου. Κι από τότε έβαλα σκοπό της ζωής μου να γράφω για το πώς οι άνθρωποι ξαναγεννιούνται μόνοι τους μέσα απ' τη δική τους νύχτα.

Κάθομαι μπροστά στο παράθυρο και γράφω. Γράφω με πυρετώδη ρυθμό, σπάνια σταματώ, γιατί αλλιώς δε θα προλάβω όλα αυτά που πρέπει να γράψω. Προσπαθώ να δω στην οθόνη, αλλά δε διακρίνω τι γράφω, είναι σε μια ακατανόητη γλώσσα.

Τις λίγες φορές που σταματώ, πηγαίνω στην καφετιέρα και γεμίζω την κούπα μου σκέτο καφέ. Πίνω την πρώτη γουλιά όρθια μπροστά στο παράθυρο κι ύστερα παίρνω

τον καφέ στον υπολογιστή. Ευτυχώς το σπίτι παίζει από μόνο του πιάνο κι έτσι δε χρειάζεται ν' αλλάζω CD.

Δίπλα μου έχω το τηλέφωνο, ένα απ' αυτά τα παλιά, ογκώδη μαύρα τηλέφωνα με τον περιστρεφόμενο δίσκο, σαν αυτό που είχαμε στο σπίτι πριν πάω στο δημοτικό. Ποτέ δεν τηλεφωνώ. Κάποιες φορές μου τηλεφωνούν και με ρωτούν για τα βιβλία, κάποιοι πάλι θέλουν να με δουν για να μου μιλήσουν για τον εαυτό τους. Όποτε μπορώ τους λέω κι έρχονται, πάντα ένας - ένας βέβαια, δεν μπορώ τον πολύ κόσμο, ζητάω μόνο και μου φέρνουν χαρτί και μελάνια για τον υπολογιστή.

Μ' αρέσει έτσι όπως έχω ριζώσει σ' αυτό το σπίτι, βρίσκομαι σε πλήρη αρμονία με το χώρο, τον έχω εσωτερικεύσει κι έχω απορροφηθεί απ' αυτόν. Είμαι απόλυτα ήρεμη κι έχω τόσα πολλά να γράψω.

Με την κόρη μου δεν έχω καμιά επικοινωνία αλλά δε με πειράζει, και ξέρω ότι ούτε κι εκείνη την πειράζει. Ζει στο βυθό της θάλασσας και η μάζα των μαύρων μαλλιών της, το πιο μαύρο χρώμα στη φύση, κυματίζει μέσα στο νερό. Δεν έχει βγει ποτέ στη στεριά, έτσι δεν έχουμε συναντηθεί ποτέ.

Ο πατέρας 1

Δύσκολο παιδί. Δύσκολο από τόσο δα. Πολύ μας προβλημάτισε στην ανατροφή του.

Τις σημερινές απόψεις περί παιδαγωγικής εγώ δεν τις πιστεύω. Είμαι στρατιωτικός και πιστεύω στην τάξη και στην πειθαρχία. Και μάλιστα στρατιωτικός καριέρας, όχι παίξε - γέλασε. Στα νιάτα μου υπήρξα εκπαιδευτής καταδρομένων κι έφτασα ν' αποστρατευτώ με το βαθμό του στρατηγού. Φυσικό είναι που θέλω και την οικογένειά μου υπόδειγμα και δεν ικανοποιούμαι με τίποτα λιγότερο από το τέλειο. Η γυναίκα, τα παιδιά και τα σκυλιά είναι όπως τα μάθεις.

Τα παιδιά θέλουν αυστηρότητα για να στρώσουν, και μάλιστα όσο πιο δύσκολο είναι το παιδί τόσο πιο σιδερένια ανατροφή χρειάζεται. Γιατί αυτή, με το μυαλό που έχει, ή πολύ ψηλά θάφτανε ή πολύ χαμηλά. Της τάσφιγγα λοιπόν τα λουριά. Και της τόπα κάποτε, τότε που θάφευγε:

- Εσένα αν δε σ' είχα σφιχτά, πουτάνα θα καταντούσες.

Ας είναι.....Αγόρι δε μούδωσε ο Θεός, ν' αναθρέψω έναν πραγματικό άντρα κι όχι αυτά τα παιδάκια που βλέπω γύρω μου. Αγόρι έπρεπε να βγει η μικρή, πολλά θα γλιτώναμε έτσι. Ο χαρακτήρας ο δικός της μόνο σε άντρα θα ταίριαζε, και της τόλεγα κάποιες φορές: «Σ' ένα μόνο λάθεψε η φύση.....». Ας είναι..... Απόχτησα, λοιπόν, δυο κόρες. Η μεγάλη, αρνάκι του Θεού. Καλόβολο παιδάκι από γεννησιμιού του, υπάκουο. Στο σχολείο της δεν παρουσίασε πρόβλημα και στη συμπεριφορά της, τύπος κι υπογραμμός. Η μικρή.....πα πα πα πα πα, πέντε πα, όπως έλεγε κι η ίδια από τότε που με άκουσε να το λέω στο θείο της, πέντε πα! Από μυαλό όμως, ξυράφι, δέκα άντρες βάζει κάτω!

Κι αυτό δημιούργησε όλα τα προβλήματα. Η γυναίκα δεν πρέπει να είναι πολύ έξυπνη, το πολύ μυαλό βλάπτει, την απομακρύνει από το ρόλο της κι άντε να τη συμμαζέψεις μετά. Το πολύ μυαλό βλάπτει. Μια μέτρια ευφυΐα είναι επαρκής. Και πρέπει να συνδυάζεται με ήθος και σεμνότητα. Απ' τη μεγάλη μου την κόρη παράπονο δεν είχα, έμοιαζε και στη μάνα μου πούχει και τ' όνομά της. Άγια γυναίκα η μάνα μου και πέθανε στα σαράντα δυο. Ορφανός μεγάλωσα, αχνά τη θυμάμαι, κι η κόρη μου η μεγάλη όσο μεγάλωνε της έμοιαζε όλο και περισσότερο και πήρε και το χαρακτήρα της.

Μετά περίμενα το γιο. Ένα γιο που θα μούμοιαζε και θα τον ανέθρεφα σα σωστό άντρα. Και βγήκε πάλι κορίτσι. Με πείραξε βέβαια, αλλά το ξεπέρασα γρήγορα. Σ' αυτά έχω μοντέρνες αντιλήψεις. Η Καιτούλα γέννησε την επομένη μιας μεγάλης γιορτής που είχαμε στο σπίτι για την επέτειο του γάμου μας. Ετοίμασε τα πάντα, σέρβιρε, γέλασε, χόρεψε με την κοιλιά στο στόμα, ούτε να την πιάσω δεν μπορούσα να χορέψουμε ταγκό, και το πρωί, φεύγοντας οι καλεσμένοι, την πιάσανε οι πόνοι. Ξημέρωνε του Αγίου Αθανασίου, Γενάρης με χιόνι κι όσο την πήγαινα στην κλινική η πανσέληνος φώτιζε σα μέρα. Γέννησε σε μισή ώρα.

Η μεγάλη μας η κόρη, σαράντα μέρες έκανε ν' ανοίξει τα ματάκια της. Τούτη δω, όταν μας τη φέρανε, δεν έδειχνε κανένα σημάδι τλαιπωρίας, είχε ορθάνοιχτα τα μάτια της και γύρισε και μας κάρφωσε.

- Δεν πειράζει, είπα στην Καιτούλα, εσύ νάσαι καλά και το αγόρι αργότερα.

Όμως σκέφτηκα ότι καλά είναι δυο παιδιά, η οικογένεια ολοκληρώθηκε, γιατί αν κάνουμε και τρίτο και βγει κι αυτό κορίτσι, τι γίνεται; Κι επειδή την είδα κι αυτή στεναχωρημένη, σε λίγες μέρες που βγήκε πήγα και την πήρα με το καινούργιο αυτοκίνητο, Opel και με ραδιόφωνο, της έκανα έκπληξη. Είχε ήλιο με δόντια. Πάρκαρα έξω απ' την κλινική και τις έβγαλα φωτογραφία μπροστά στ' αυτοκίνητο, βιαστικά να μην κρυώσουν. Πού νάναι άραγε αυτή η φωτογραφία; Θυμάμαι που την είχαμε κάμποσα χρόνια κορνιζωμένη στη βιβλιοθήκη. Μια ασπρόμαυρη φωτογραφία της Καιτούλας να χαμογελάει πάνω από το γούνινο γιακά της, κρατώντας μια μπάλα από κουβέρτες.

- Χαλάλι σου, της είπα, κι ας είναι και κορίτσι.

Όπως γυρίζαμε στο σπίτι, έπαιζε το τραγούδι «γαρύφαλλο στ' αυτί και πονηριά στο μάτι». Το μωρό δεν κοιμότανε, ποτέ δεν κοιμήθηκε κανονικά. Είχε τα μάτια ορθάνοιχτα.

Παράξενο παιδί, από την πρώτη στιγμή φάνηκε.

Ο πατέρας 2

Δεν το καταλάβαμε πότε μεγάλωσε, είναι κάπως σα να γεννήθηκε μεγάλη. Όλα νωρίς τάκανε. Πριν κλείσει χρόνο μίλησε και περπάτησε. Μια μέρα, όπως καθότανε στην αγκαλιά της γιαγιάς της Ελένης πούχει και τόνομά της - κολλημένες ήτανε αυτές οι δυο - την άκουσα να επαναλαμβάνει γλωσσοδέτες:αάσπρη πέτρα ξεξεξεξεξέσπρη κι απ' τον ήλιο ξεξεξεξεξεξασπρότερη.... Η γιαγιά έκανε γέλια και χαρές κι η μικρή χαζογελούσε κι εκείνη.

- Πόσο είναι το παιδί; τη ρώτησα.
- Χρονιάρικο, Άρη μου, αλλά μίλησε γρήγορα.

Πήγαινε και χωνότανε στα πιο περίεργα μέρη, στιγμή δεν καθότανε ήσυχο. Είχαμε θυμάμαι στο σαλόνι ένα ραδιο - πικάπ από κείνα τα δανέζικα με τα ποδαράκια τα λοξά. Όταν έπαιζε μουσική, πάντα προς τα κει πήγαινε ακουμπώντας στα έπιπλα. Όταν έφτανε, κρατιόταν απ' το χερούλι του συρταριού, στύλωνε τα πόδια της, κολλούσε τη μύτη της στο ράδιο και χοροπηδούσε στο ρυθμό. Με τίποτα δεν την ξεκολλούσες από κει.

Ατίθασο παιδί, εμένα δε με πλησίαζε. Όταν έμπαινα στο σπίτι έτρεχε να κρυφτεί κι όταν το πλησίαζα τραβιόταν σαν αγριόγατο.

Δεν τα χάιδεψα τα παιδιά, πιστεύω ότι η πειθαρχία είναι το καλύτερο μέσο για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα. Η μεγάλη μου ήταν υποτακτικό παιδάκι, υπάκουο, κι έτσι όπως μου θύμιζε τη μάνα μου, έγινε το καμάρι μου. Η μικρή ήταν αντιδραστική και ανυπάκουη. Με το δίκιο μου της έβαζα τις φωνές και της έδινα και καμιά στον πεισμό. Είμαι στρατιωτικός και δεν ανέχομαι και πολλά - πολλά. Ξέρεις τι είναι να διοικείς τόσους άντρες και να σου στέκονται προσοχή και το ίδιο σου το παιδί, το αίμα σου, ένα κοριτσάκι τόσο δα, να σου βγάζει γλώσσα;

- Όχι, έλεγε και κάρφωνε προκλητικά τα μάτια της στα δικά μου.
- Για κοίταξέ με καλά, της έλεγα απειλητικά.
- Αυτό κάνω, μου απαντούσε, και κείνα τα μάτια της ποτέ δεν τα κατέβαζε.

Είχε από παιδί μάτια μεγάλης γυναίκας, και σε κοιτούσε αγέρωχα και σοβαρά. Μαζί μου έπαιζε το παιγνίδι της εξουσίας, με κοίταζε θαρραλέα και στο βλέμμα της περνούσε μια λάμψη ειρωνείας, σα να μούλεγε: «Μη μου κάνεις εμένα το σπουδαίο, γιατί εγώ σε ξέρω απ' την καλή κι απ' την ανάποδη».

Μπελάδες θάχω με τούτη, σκέφτηκα, αλλά δεν ξέρει ακόμα με ποιόν έχει να κάνει, καλού - κακού ας της σφίξω κι άλλο τα λουριά.

Βγήκε έξυπνο όμως, αυτό οφείλω να το παραδεχτώ, από μωρό ξεχώριζε. Αλλά δεν της έλεγα καλή κουβέντα κι είχα πει και στη μάνα της να της κρύβει αυτά που μας λέγανε οι δάσκαλοι στο σχολείο. Τέτοιος χαρακτήρας δεν τόχει και πολύ να πάρουν τα μυαλά της αέρα, εγώ τις κόρες μου τις ήθελα σεμνές. Να σπουδάζουνε, βέβαια, νάχουνε χρυσό βραχιόλι στο χέρι τους, αλλά να μη χαλάσουνε. Και τούτη δω η μικρή δε μου τάλεγε καλά.

Με το σχολείο της δεν ασχοληθήκαμε καθόλου. Η μεγάλη διάβαζε δυνατά κι η μικρή φαίνεται ότι τα μάθαινε ακούγοντας, δεν εξηγείται αλλιώς που πριν πάει στο σχολείο ήξερε απέξω τους Μύθους του Ηρακλέους, ένα σωρό ποιημάτια και τη μισή προπαίδεια. Ήξερε κιόλας να διαβάζει και ξεκοκάλιζε τα παραμύθια της μεγάλης.

Όταν πήγε στην πρώτη δημοτικού, μετά από λίγες μέρες μας δήλωσε ότι δε θα ξαναπάει στο σχολείο.

- Μαθαίνουμε ένα - ένα τα γράμματα αλλά εγώ ξέρω να γράφω κανονικά, και βαριέμαι να γεμίζω μια σελίδα όλο α.

- Αυτό να μην το ξανακούσω, δε θα σε ρωτήσουμε, κι αύριο στην ώρα σου, της είπα αυστηρά.

Έχει γούστο, σκέφτηκα, θα της σπάσω το κεφάλι.

Ευτυχώς η μάνα της είχε βρει το κουμπί.

- Και τα φασολάκια που φυτέψατε στο μπαμπάκι, πώς θα ξέρεις πότε θα φυτρώσουνε; τη ρώτησε.

- Καλά, τότε θα πάω, είπε αφού το σκέφτηκε για λίγο.

Κι έτσι δε γίνανε φασαρίες. Αυτό δα μας έλειπε, να φέρει δυσκολία για το σχολείο.

Στο σπίτι έγγραφε λιγάκι μόνη της, κι όταν πήγαινε η μάνα της να την ελέγξει «Άσε με, μόνη μου», της έλεγε, της γύριζε την πλάτη κι έτρεχε έξω για παιχνίδι. Τα μαθήματά της τα έλειωνε σε μισή ώρα, πάνω - πάνω τα διάβαζε, και μετά καθότανε και ζωγράφιζε ή έκανε κατασκευές. Μπορούσε να πάρει τα πιο απίθανα πράγματα που τάχαμε για πέταμα και να σου στήσει ολόκληρο τσαντίρι. Στο σχολείο η δασκάλα είπε ότι ήταν πολύ έξυπνη αλλά παράξενο παιδί, δεν μπορούσε να συμβαδίσει με τ' άλλα, ήταν αφηρημένη, όλο βαριότανε, τα παρατούσε και ζωγράφιζε.

- Δεν είναι καλό το παιδί να είναι τόσο προχωρημένο, είπαμε με τη μάνα της.

Έχει δυνατότητες αλλά είναι παλιοχαρακτήρας, τότε το συνειδητοποίησα, κι άλλη αυστηρότητα χρειάζεται. Κι έτσι, όποτε το θυμόμουνα, της έκανα έλεγχο. Ζήτησα το τετράδιο της ορθογραφίας της, ούτε ένα κοκκινάδι δεν είχε, τρίτη δημοτικού.

- Να μην ξαναδώ σβησίματα, της είπα.

Και τότε εκείνη, χωρίς να διαμαρτυρηθεί, έσκισε το τετράδιο στα δυο, μου γύρισε την πλάτη κι έφυγε. Άκου αυθάδεια! Μεγάλη φασαρία έγινε, δε θυμάμαι, αλλά πρέπει να της έδωσα και δυο - τρεις στον πισινό.

Όσο μεγάλωνε τόσο λιγότερο την έβλεπα, όλο κάπου κρυβότανε μόλις ερχόμουνα.

Στην πέμπτη δημοτικού αποφάσισα να πάω ο ίδιος στο σχολείο να ρωτήσω. Μέχρι τότε πήγαινα μόνο για τη μεγάλη που ήταν ευαίσθητο παιδί κι ήθελε προσοχή.

Πρότυπο Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Ο δάσκαλός της ήτανε νέος, από κείνους τους φλώρους τους προοδευτικούς, αριστερός φαινότανε. Έμαθα ότι η κόρη μου πριν φύγει για την Αθήνα, όταν κάτι πάλι σπούδαζε στο πανεπιστήμιο, τον συνάντησε καθηγητή παιδαγωγικών κι έκανε χαρές.

- Πρόκειται για παιδί με ιδιαίτερη ευφυΐα κι ευαισθησία, να το προσέξετε, είτε με ύφος αυθεντίας.
- Λύνει και προβλήματα με κρουνοί; τον ρώτησα λιγάκι συγκινημένος. Οι κρουνοί ήταν ο επιφύλακός μου στην πρακτική αριθμητική.
- Το Ελενάκι: Λύνει ό,τι μπορείτε να φανταστείτε, μου είπε χαμογελώντας.
- Αυστηρότητα, δάσκαλε, του είπα, μην το πάρει πάνω της και προσοχή μη σου πάρει τον αέρα, είναι τζαναμπέτικο παιδί και θέλει βούρδουλα.

Όταν γύρισα στο σπίτι, με ρώτησε τι είχε πει ο δάσκαλος.

- Καλή, να διαβάζεις, της απάντησα κι έκοψα την κουβέντα.

Δεν της τάλεγα τα καλά για να μην το παίρνει πάνω της. Όλοι την παινεύανε και τούτη έτοιμη ήταν να καβαλήσει το καλάμι. Ούτε μπράβο της είπα ποτέ. «Σιγά το πράγμα, μπορείς και καλύτερα», της έλεγα πάντα όταν έπαιρνε τα βραβεία. Αν επαναπαυτεί το παιδί, χάθηκε το παιγνίδι.

Είχε και μια κλίση περίεργη στα καλλιτεχνικά, που με τρόμαζε.

- Μην της το πείτε, είπα στη δασκάλα της του πιάνου.

Φοβόμουνα μη μου γίνει αρτίστα. Καλό το πιάνο για ένα κορίτσι, είχαμε στείλει πρώτα και τη μεγάλη αλλά δεν ήθελε. Καλό το πιάνο για ένα κορίτσι, νάρθουνε δυο επισκέπτες στο σπίτι, να παίξει ένα κομματάκι κι ως εκεί. Αλλά πού να το κάνει αυτό το αγριόγατο.....

Και στο χορό, τα ίδια έλεγε η δασκάλα της, μια κοκαλιέρα να τη λυπάσαι.

- Έχει ελαστικές αρθρώσεις, θα μπορούσε να γίνει επαγγελματίας.

Αυτό μας έλειπε.

- Εγώ το παιδί το στέλνω ν' αποκτήσει χάρη και να μάθει να κινείται σα γυναίκα. Από κει και πέρα, να συγκεντρωθεί στα μαθήματά της, μην της φουσκώνεις το κεφάλι σε παρακαλώ, της είπα.

Άκου εκεί ελαστικές αρθρώσεις!

Αυτό όμως που δεν μπορούσα ν' ανεχτώ ήταν να μου αντιμιλάει. Μου 'ρχότανε να της σπάσω το κεφάλι. Θα την έστρωνα όμως, ήτανε θέμα χρόνου. Και γινότανε κι ομορφούλα, αυτό θάκανε τα πράγματα δυσκολότερα.

- Φαντάσου την αυτή είκοσι χρονών, είπε μια μέρα ο Θεός της.

Τούκανα νόημα να σωπάσει, τι κουβέντες ήταν αυτές! Αυτή τόπιασε, τίποτα δεν της ξέφευγε.

- Γιατί, τι θα πάθω στα είκοσι; ρώτησε με αυθάδεια κι έσκασε στα γέλια.

Η Καιτούλα ευτυχώς ήτανε πάντα απ' τις γυναίκες που σέβονται τον άντρα τους, σεμνή και σοβαρή. Γκρίνιαζε κάποιες φορές, ε, σα γυναίκα κι αυτή, αλλά ποτέ δεν αμφισβήτησε ποιος είναι ο αρχηγός της οικογενείας. Κι η μεγάλη μου η κόρη, παράπονο δεν είχα, στα μάτια με κοιτούσε, κάθε μου λέξη διαταγή. Εξαίρετος χαρακτήρας, μπορούσα να μην της έχω αδυναμία;

Η μικρή ήτανε τζαναμπέτισσα κι εγώ δεν ήθελα νάχω κανένα πρόβλημα στην οικογένειά μου, θέλω τα πάντα να δουλεύουν ρολόι. Και ζήλευε τη μεγάλη για την αγάπη που της δείχναμε. Καθένας αγαπιέται ανάλογα με τη συμπεριφορά του.

- Τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις; τη ρώτησε κάποτε ένας οικογενειακός φίλος.
- Εγώ όταν μεγαλώσω θα φύγω και θα ζήσω μόνη μου.
- Μόνη σου; Και δε θα σου λείψουν η μαμά και ο μπαμπάς;
- Όχι, απάντησε αδίστακτα και με κάρφωσε με κείνο το βλέμμα.

Ouverture

Σε βλέπω να πλησιάζεις, είσαι και δεν είσαι εσύ, θέλω να μην είσαι κι όμως είσαι εσύ. Από μακριά αναγνωρίζω το βάδισμα κι είσαι μέσες - άκρες εσύ. Ίχνη πανικού. Είναι η ώρα να σε αντιμετωπίσω, μετά από είκοσι χρόνια ήρθε η ώρα να γίνει κι αυτό. Οχυρώνομαι πίσω από το τραπεζάκι, δεξιά η ξαδέρφη μου η Έφη, αριστερά ο Σταμάτης. Επιφυλακή, οργανώνω την άμυνά μου, αλλά και τι μπορείς να μου κάνεις δηλαδή, νομίζεις ότι σε φοβάμαι, ήρθε η ώρα να τελειώνω και μ' αυτό, δε σε φοβάμαι βέβαια.....

- *Βλέπεις αυτό που βλέπω; ρώτησα συνθηματικά την Έφη, και τώρα τι κάνουμε; Αν πλησιάσει καλώς, αλλιώς το κορόιδο, το επιβάλλει άλλωστε και το savoir - vivre, προσπάθησα ν' αστείευτώ.*

Να προετοιμάσω το Σταμάτη. Ένας οξύς πόνος κόβει το κρανίο μου στα δυο σα μαχαίρι κι εγκαθίσταται στο αριστερό ημισφαίριο.

- *Βλέπω κάποιον από το παρελθόν μου, του είπα ψύχραιμα. Δε θέλω να τον συναντήσω, αλλά μπορεί να πλησιάσει.*

Ασχολούμαι με το σκυλάκι της Έφης, αλλά τον περιεργάζομαι με πλάγιες ματιές. Στο διπλανό τραπεζάκι με τη σύζυγο, σημειωτέον ένα κεφάλι ψηλότερη. Βλέπω την πλάτη της μόνο, αλλά στο χέρι παίζει ένα κομπολογάκι. Αν είναι δυνατόν! Αν είναι δυνατόν ν' άφησες εσύ γυναίκα να δείξει «μαγκιά»! Εμένα θα μου είχες επιβάλει τουλάχιστον τριήμερο περιορισμό....

Γέρασες, βέβαια, εδώ κοντεύω να γεράσω εγώ. Φτάνω στα σαράντα, άρα αναπόφευκτα πάτησες τα πενήντα. Τα φοβόσουν, πόσο τα φοβόσουν τα χρόνια, είχες και μια περίεργη άποψη για τις ηλικίες. Πίστευες ότι στα εικοσιπέντε η γυναίκα γερνάει κι ως τότε πρέπει να τάχει κάνει τα παιδιά. Δηλαδή ο γάμος στα δεκαεννιά είναι απόλυτα φυσιολογικός για ένα κορίτσι.

- *Ε, κι αν χάσεις και καμιά χρονιά δε χάλασε ο κόσμος, μου είχες πει. Θα παντρευτούμε όταν θα είσαι στο τρίτο έτος και μέχρι να πάρεις πτυχίο θάχουμε κάνει κι ένα παιδάκι, το άλλο όταν τελειώσεις με το καλό...*

Μωρέ τι μας λες! Όπως έκανε κι η μάνα σου στο χωριό...

Γέρασες βέβαια, εδώ κοντεύω να γεράσω εγώ. Διατηρούμαι το ίδιο λεπτή κι αν με δεις από μακριά θα με περάσεις ακόμα για την ίδια φοιτήτρια. Στο πρόσωπο όμως έχει χαραχτεί η γεωγραφία του χρόνου, η χωρίς επιστροφή γεωγραφία του χρόνου, οι εμπειρίες, τα λόγια, τα χαμόγελα, οι ματαιώσεις, οι θλίψεις, όλοι οι ήλιοι και τα φεγγάρια που με επεξεργάστηκαν σ' αυτά τα είκοσι χρόνια, σκέψου μόνο είκοσι χρόνια συνεχών καταπονήσεων, θλίψεις, έλξεις, κάμψεις, τμήσεις, λυγισμούς....

Το πρόσωπό μου είναι πιο αδύνατο από τότε, έχω δυο σκιές στη θέση που οι άλλοι έχουν μάγουλα. Τα όμορφα μου μάτια που τότε μόλις τα στεφάνωναν οι μαύροι κύκλοι, τώρα ασφυκτιούν, κοντεύουν να πνιγούνε μέσα σε δυο λίμνες θλίψης που κάθε χρόνο σκάβονται και πιο βαθιά. Τώρα όμως τα βάφω διακριτικά, γιατί όταν είναι άβαφα

διακρίνεται ακόμα στο βάθος ένας τρόμος. Τώρα έμαθα να ζωγραφίζω διακριτικά ένα ολόκληρο άλλο πρόσωπο πάνω στο δικό μου, ένα πρόσωπο αυτοκυριαρχημένο, και καταφέρνω να στείλω στον έξω κόσμο την εικόνα που θέλω εγώ.

Τα μαλλιά μου που τότε φτάνανε στη μέση είναι το ίδιο μαύρα, «το πιο μαύρο χρώμα στη φύση», αλλά τώρα είναι κομμένα ως τους ώμους, όπως αρμόζει σε μια κυρία της ηλικίας μου. Κι ευτυχώς το πιο μαύρο χρώμα στη φύση φαίνεται ότι δεν ξεθωριάζει με τα χρόνια, μόνο οι πρώτες άσπρες τρίχες είναι σα να ζωγραφίζονται με λεπτό άσπρο μολύβι.

Σου τείνω πρώτη το χέρι, καθιστή κι οχυρωμένη πίσω από το τραπεζάκι, η κομψή και δυναμική μου χειραψία πούχει εκτελεστεί εκατοντάδες φορές. Μια τέτοια κοινωνικό - επαγγελματική χειραψία σου δίνω, δείχνοντας καθαρά ποιος βάζει τα όρια και ποιος έχει τον έλεγχο στη δεδομένη περίπτωση.

Θέλω να δεις τα χέρια μου, μόνο να δεις τα χέρια μου, πώς κατάφερα να τα μετατρέψω από κοκαλιάρικα χέρια νευρωτικού παιδιού με άγρια φαγωμένα νύχια σε κομψά χεράκια γυναίκας, με περιποιημένα νύχια. Τα μακριά μου δάχτυλα καταστρέφονταν με τα φαγωμένα νύχια, φαγωμένα τόσο βαθιά όσο δε χόρταινα την αγάπη που μούλειπε. Τάκρυβα επιμελώς, μόνο όταν έπαιζα πιάνο το ξεπερνούσα, εξάλλου όταν έπαιζα πιάνο χανόμουν απ' αυτόν τον κόσμο και τίποτα άλλο δε μ' ενδιέφερε. Τώρα τα μεγάλωσα τα νύχια και τα περιποιούμαι τακτικά κι όλοι θαυμάζουνε τα ωραία μου χέρια.

Σήμερα βέβαια τα μόνα πλήκτρα που πατάω είναι του υπολογιστή. Οι λέξεις μούμειναν, να ξέρεις, οι λέξεις μου που κάποτε τις κατηγορούσες για «κουλτούρα», τη λέξη που εγώ έμαθα στην ξένη γλώσσα και τη σεβόμουνα, ενώ εσύ την έμαθες στα κακόχηα ελληνικά της και, ως εκ του ασφαλούς αριστερός, την υποτιμούσες. Με τεχνικές λέξεις βγάζω το ψωμί μου και με τις άλλες ζω. Αυτά τα πλήκτρα παίζω σήμερα με την άψογη στάση των δακτύλων μου, αποτέλεσμα κι αυτή σκληρής άσκησης, εκατομμύρια φορές έχω κάνει την κάθε κίνηση και κάποτε πιάνω ένα τέμπο, είναι αστείο αλλά κάποτε πιάνω ακόμα ένα τέμπο. Πότε - πότε πάλι χάνομαι και με τις λέξεις απ' αυτόν τον κόσμο, όχι με τον ίδιο τρόπο βέβαια, αλλά πάντα είμαι κάπου χαμένη και τίποτα άλλο δε μ' ενδιαφέρει...

Θέλω να τα δεις για να μη νομίζεις ότι δεν μπορώ να ελέγξω τις θλίψεις και τις κάμψεις μου, να δεις ότι τα έχω όλα υπό έλεγχο. Ναι, τον έλεγχο αυτόν που ειρωνευόσουνα γιατί εσύ ήσουνα πάντα χύμα. Κι ό,τι κι αν μεσολάβησε, στην ουσία ελάχιστες φορές έχασα τον έλεγχο κι είμαι αποφασισμένη να μην τον ξαναχάσω από δω και πέρα. Εξάλλου, εσύ δεν είναι δυνατό να ξέρεις τίποτα απ' όλα αυτά. Ξέρεις μόνο ότι έγινα μια καλή επιστήμων κι ότι κάποια στιγμή μάλιστα παντρεύτηκα κι ίσως να ξέρεις ότι γράφω και βιβλία. Πώς εγώ ξέρω για την επιχείρηση, τη σύζυγο και τα παιδιά κι ότι κάνεις - τρομάρα σου - και χειμερινά σπορ; Πραγματοποίησες τα αστικά σου όνειρα, σ' αυτά που ήθελες να προσαρμόσεις και μένα, μόνο που την τελευταία στιγμή η νύφη τόσκασε, τόσκασε και πορεύτηκε μόνη της στον άγριο τούτο κόσμο...

- Δεν είναι εύκολη η ζωή για μια γυναίκα μόνη, μου πέταξες το επιχείρημα τότε που σούφευγα.

Σα να μπορούσε ένα τέτοιο επιχείρημα να με κρατήσει, και τότε που δεν ήξερα και τώρα που ξέρω πώς είναι η ζωή για μια γυναίκα μόνη.

Ακόμα κρατιέσαι, βλέπω. Βέβαια, θα προτιμούσες να πεθάνεις παρά να γεράσεις, από τότε εξέταζες συνέχεια τον εαυτό σου στον καθρέφτη και τη δημόσια εικόνα σου όταν νόμιζες ότι δε σ' έβλεπα. Ξέρω το μοντέλο που σ' αρέσει και βλέπω ότι γι' αυτό αγωνίστηκες, όπως κάνουμε όλοι εξάλλου. Ο κύριος επιχειρηματίας, γοητευτικός και αθλητικός πεννητάρης - ε, δε θα κρύβεις και 2-3 χρονάκια; - οικογενειάρχης μεν, αλλά νάχεις και τις γκόμενες, πιστός στις παραδόσεις του λαού και στο κόμμα, αφού τίποτα δε σου στοιχίζει αυτό, εκτός κι αν έγινες πλέον πασοκτζής.

Βλέπω την αγωνιώδη σου προσπάθεια, τα δήθεν ατημέλητα ακριβά σπορ ρούχα, το σπορ αμάξι.... Με την τρίτη το πήρες το δίπλωμα και σκύλιαζες που εγώ μάθαινα τόσο γρήγορα αυτά που μας έδειχνε ο Θανασάκης, μέχρι που μούκανες εκείνον τον τρομερό καυγά κι ορκίστηκε να μην ξαναπιάσω αμάξι όσο ήμουνα μαζί σου...Κι από τότε δεν συμπαθώ την οδήγηση, «Μα είναι δυνατόν, μια κοπέλα σαν και σένα.....», μου λένε. Βλέπω το εξεζητημένο σου μαύρισμα, το στομαχάκι που κρύβεις επιμελώς, τα μαλλιά σου που αραίωσαν, τις ρυτίδες που τότε ξεκινούσαν και κείνο το χαμόγελο που παίρνεις όταν θέλεις να εντυπωσιάσεις, το χαμόγελο του κατακτητή, συγκινητικά παραμορφωμένο απ' τα χρόνια.

Ένας αγώνας ισχύος ήταν η σχέση μας, ποιος θα βάλει κάτω τον άλλον. Και νόμισες ότι η διαφορά της ηλικίας σου έδινε συγκριτικό πλεονέκτημα. Να πάρεις ένα μικρό κορίτσι «να το πλάσεις όπως θέλεις», όπως σουχε πει κάποτε κι ο αδερφός σου. Δεν μπόρεσες να με υποτάξεις, αυτό δεν μπόρεσες να το κάνεις και λύσσαξες. Εσύ λύσσαζες κι εγώ αντιδρούσα, μέχρι που η αντίδραση άρχισε να σχηματίζει αυτόν το σκληρό πυρήνα μέσα μου, ναι, αυτή η αντίδραση τον ξεκίνησε κι ύστερα κι άλλες αντιδράσεις κι άλλες κι άλλες.

Όταν μούκανες το παιδί ήσουνα σίγουρος ότι την είχες κερδίσει τη μάχη. Όπως στις ταινίες του '60, η λαϊκή νέα οδηγεί στο γάμο τον αγαπημένο της με την εγκυμοσύνη, έτσι και συ το '80, πίστεψες ότι μ' έδεσες με την εγκυμοσύνη, ότι τα πράγματα πήραν το δρόμο τους όπως στις ταινίες, που ξαφνικά εμφανίζεται το παιδί, ένα συσσωμάτωμα κυττάρων, κι όλα λύνονται...γάμος και happy end. Μου άρχισες τα επιχειρήματα: οι κίνδυνοι πρώτα, ήθελες να φοβηθώ, ήθελες να κρατήσω και να φέρω στον κόσμο το παιδί σου από φόβο, τα όνειρα ύστερα για μια ατσαλάκωτη ζωή που θα την περνούσαμε, λέει, όλη μαζί, αριστερά κι αντικομφορμιστικά, και τι όμορφα που θα ήταν να είμαι μια τόσο νέα μανούλα, σαν αδερφάκια θα μεγαλώνουμε με το μωρό...

Κι εγώ ευχήθηκα να πεθάνω, το μίσησα το παιδί μαζί και το εαυτό μου που σ' άφησα ν' αποχτήσεις έλεγχο και να συζητάμε τώρα μαζί για το τι θα γίνει μέσα στο δικό μου το κορμί και στη δική μου τη ζωή. Περνούσες από τα παρακάλια στη βία με μια ταχύτητα τρομαχτική, μια ταχύτητα που την έχω συνδέσει με τη ναυτία των ημερών εκείνων κι ήθελα τόσο να τελειώσουν όλα, όσο κι αν φοβόμουνα να βγω μόνη μου στον κόσμο, ήξερα ότι μαζί σου δε θάμενα ούτε μια μέρα παραπάνω, ό,τι κι αν απειλούσες πως θα κάνεις, όπως κι αν με φοβέριζες ότι θάναι η ζωή μου από κει και πέρα.

Το περίεργο είναι ότι της μιλούσα, όλες αυτές τις μέρες της μιλούσα στο μικρό σπιράλ τετράδιο, καλά κρυμμένο από σένα. Κάποτε, δεκαπέντε χρόνια μετά, τ' αντέγραψα στον

παλιό υπολογιστή χωρίς ν' αλλάξω ούτε λέξη, τα λόγια μου σε κείνη που κράτησα μέσα μου ένα μήνα. Τόξερα ότι θάφευγε μόνη της. Όλο το προηγούμενο βράδυ αποχωριζόταν από μένα μ' έναν αμβλύ και συνεχή πόνο κι εγώ έκανα την κοιμισμένη.

Την έχασα στα πλακάκια του μπάνιου το επόμενο πρωί. Τελευταία εικόνα, το γκρίζο πλεχτό χαλάκι της μαμάς να βάφεται σιγά - σιγά σκούρο κόκκινο κι ύστερα ούτε εκείνη ούτε εσύ υπήρχατε πια. Είχα χαράξει το δρόμο μου, μια γυναίκα μόνη στον άγριο τούτο κόσμο.

(Το περίεργο είναι ότι δεν τα βρίσκω πια αυτά τα γραφτά. Εγώ που ποτέ δε χάνω τίποτα κι όλα μου τα χαρτιά είναι ταξινομημένα στην εντέλεια, αυτά τάχασα κάποια στιγμή τα τελευταία χρόνια κι αυτό σημαίνει κάτι. Και τούτο το κείμενο συνεχώς το χάνω, το χάνω σαν αρχάρια, παραγράφους ολόκληρες έχασα σα να μην ξέρω ν' αποθηκεύω κείμενα κι αυτό σίγουρα σημαίνει κάτι).

Μόνο τα τελευταία χρόνια, τόλμησα μερικές φορές να σκεφτώ πώς θα ήτανε νάχα αυτό το παιδί σήμερα, είκοσι χρονών πια, Θεέ μου, ολόκληρη κοπέλα, ή ίσως ένα άλλο παιδί, δηλαδή μια σχέση που, ό,τι και να γίνει, δεν πρόκειται να καταργηθεί. Πώς θάτανε άραγε μια ισόβια σχέση; Ωστόσο το παιδί το σκέφτηκα πάντα μόνο δικό μου, τι σχέση μπορούσε νάχει το παιδί το δικό μου με σένα ή με οποιονδήποτε άντρα, εδώ που τα λέμε;

Μόνο σήμερα το μεσημέρι σ' ονειρεύτηκα, μια - δυο ώρες πριν σε δω σ' ονειρεύτηκα. Βρισκόμασταν σε διπλανά δωμάτια κι ήξερες ότι είμαι εκεί και δε γινότανε να τ' αποφύγω, θα μ' ανακάλυπτες όπου νάναι.

Και τώρα με κοιτάς και σίγουρα μ' αξιολογείς κι εσύ, ξέρω τις σκέψεις σου και τα ίδια σου ακόμα τα λόγια, κι ενώ ο πονοκέφαλος έχει καταλάβει όλο το αριστερό ημισφαίριο και προχωρεί προς το μάτι, μπορώ ακόμα να πω τα ίδια σου τα λόγια.

Ηλίας - η μαθήτρια

Ακόμα τόσο αδύνατη, μεγάλη γυναίκα πια, τάφτασε τα σαράντα. Σκέψου, η μικρή να φτάσει σαράντα.....Αχ, περνάνε τα χρόνια.....Καλά κρατιέται βέβαια, όπως τη θυμάμαι, μόνο τα μάτια της, κάτι έγινε με τα μάτια της που δεν μπορώ να καταλάβω...Ωραία μάτια είχε το άτιμο.... και τώρα είναι ωραία αλλά κάπως αλλιώς, κάτι έγινε με τα μάτια της...Δεν ξέρω....

Κι αυτός άραγε είναι ο άντρας της; Γιατί στο χωριό ψιθυρίζεται ότι χώρισε....Διόλου απίθανο, τέτοιο χαρακτήρα που είχε δεν έκανε για οικογένεια...Ούτε παιδιά απόχτησε, κάποιο πρόβλημα θάχει ή μπορεί και να μη θέλησε ποτέ, τα μυαλά που είχε. Μια ζωή καριέρα, αυτό κάνει, κι έχει και το στυλ το κουλτουριάρικο...Δεν πρόσεξα τα χέρια της, θα τα τρώει ακόμα τα νύχια, αλλά μπορεί και να τόκοψε...Μάλλον θα τόκοψε, αυτή ό,τι θέλει το κάνει τελικά, από σίδερο είναι...

Τι ήτανε όταν το γνώρισα; Ένα κοριτσάκι ούτε 17 χρονών, αδύνατο και με φαγωμένα νύχια. Εγώ ήμουνα ο γόης στο χωριό. Στις παραθερίστριες είχα το μεγαλύτερο σουζέ, μεγαλύτερο κι απ' αυτό που είχα στη Θεσσαλονίκη. Γιατί ήμουνα ωραίο παιδί, αθλητικός....Κι ακόμα καλά κρατιέμαι δηλαδή, ούτε που μου φαίνονται τα πενήντα και, όλοι σαραντάρη με λένε, μέχρι που κι εγώ κάποτε ξεχνάω την πραγματική μου ηλικία κι ούτε που θέλω να τη θυμάμαι, άκου εγώ πενήντα και....Με τα γαλανά μου μάτια είχα κάψει καρδιές κι εκείνο το χαμόγελο χρόνια το δούλεψα στον καθρέφτη μέχρι που τόκανα τέλειο. Το χαμόγελο που λέει: μπορεί να χαμογελάω σ' όλες τις άλλες, αλλά εσύ είσαι που με συγκινείς πραγματικά, γιατί μεταξύ μας υπάρχει αυτό το κάτι και δεν ξέρω τι έπαθα, αλλά δεν μπορώ ν' αντισταθώ, συγγνώμη δηλαδή που φέρομαι σαν παιδί, αλλά δεν μπορώ ν' αντισταθώ...

Ασααχ, ωραία χρόνια! Νάσαι μόλις τριαντάρης, ωραίος, κοινωνικός, μορφωμένος, να ζωγραφίζεις λιγάκι, να παίζεις και πρακτικά λίγη κιθάρα, όχι σπουδαία πράγματα, δε χρειάζεται περισσότερο.... Το χωριό μάζευε κάθε καλοκαίρι παραθεριστές από Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τότε δε συνηθιζόταν ακόμα το βουνό, οι περισσότεροι είχανε μια καταγωγή από κει κι είχανε προκόψει στην πρωτεύουσα. Εμάς τους ντόπιους μας ονομπάρανε κάπως, εγώ όμως είχα άλλον αέρα. Μετά τις σπουδές μου είχα παραμείνει στη Θεσσαλονίκη κι ερχόμουνα κι εγώ στις διακοπές. Έκανα παρέα με τους παραθεριστές κι έριχνα τις κοπελιές τη μια μετά την άλλη.

Το μικρό ερχόταν κάθε καλοκαίρι, αλλά εκείνο το καλοκαίρι έπαθα πλάκα. Πού ήτανε κρυμμένο κι άνθισε ξαφνικά το άτιμο; Όταν την είδα προσπάθησα να θυμηθώ πώς ήταν την προηγούμενη χρονιά και το μόνο που θυμήθηκα ήταν ένα αδύνατο παιδάκι με κοντά παντελονάκια να σκαρφαλώνει το μονοπάτι σαν αγριοκάτσικο. Ήξερα τα ξαδέρφια της, η ξαδέρφη της, καλό κομμάτι αλλά μικροπαντρεύτηκε, όμως αυτό μέχρι τότε ήταν ανύπαρκτο. Και ξαφνικά εμφανίζεται εκείνο το καλοκαίρι και παθαίνω την πλάκα μου. Κατάμαυρο μαλλί μέχρι τη μέση, ένα στυλάκι χορεύτριας και κάτι μάτια.... Ωραία μάτια είχε το άτιμο....

Ήταν από εύπορη οικογένεια. Έρχονταν από τη Θεσσαλονίκη κάθε καλοκαίρι με την αυτοκινητάρα του πατέρα τους ή μόνες τους, η μάνα και οι δυο κόρες, με ταξί παρακαλώ γιατί τις ζάλιζε το λεωφορείο στις στροφές. Ο πατέρας της, ένας αυταρχικός καραβανάς καριέρας, ομορφάντρας κι έπαιζε το ματάκι του. Η μάνα της

ωραία γυναίκα, κυρία, και πάντα περιποιημένη και καλοντυμένη, η αδερφή της ένα ήσυχο, καλό κορίτσι και το όμορφο μικρό που μεγάλωσε απότομα.

Άρχισε νάρχεται στην παρέα με τα ξαδέφια της, μ' έναν αέρα σα να βρισκόταν εκεί από πάντα. Όλοι την ξεχωρίζανε. Και τι ήτανε τότε; Το μέλι είχε πια; Ένα κοριτσάκι ούτε 17 χρονών, αδύνατο και με φαγωμένα νύχια. Για όλα είχε άποψη και την υποστήριζε με πάθος, ήθελε να περνάει πάντα το δικό της. Επιθετική, με κείνα τα σπαστικά τα φεμινιστικά, νευρόσπαστο και να μη σηκώνει μύγα στο σπαθί της. Όλα τάξερε, όλα τα θεωρούσε συμβατικά και τα απέρριπτε. Παλιοχαρακτήρας, έπρεπε να τόχα καταλάβει από τότε.....

Όταν της έδειξα τον τελευταίο μου πίνακα, το συνήθιζα για να κάνω τα κορίτσια νάρχονται στο σπίτι μου όταν έλειπαν όλοι, μου είπε ότι, καλός μεν αλλά δεν έχει προοπτική. Όταν έφερνα στην παρέα την κιθάρα έκανε χαρές όπως όλα τα κορίτσια, αλλά κάποια στιγμή σχολίασε ότι δεν είναι αργά να πάω στο Ωδείο, γιατί έτσι δε θα μπορέσω ποτέ να προχωρήσω, με τρία ακομπανιαμένα, εξάλλου το φα μου ήταν μονίμως ξεκούρδιστο και δεν το καταλάβαινα.

Ήταν από οικογένεια που μόρφωνε καλά τα παιδιά της κι αυτό μου την έδινε. Εγώ πάλεψα μόνος μου να ξεφύγω απ' το χωριό, μόνο εγώ και τ' αδέρφια μου σπουδάσαμε κι ακόμα δύσκολα τα φέρναμε βόλτα. Εγώ βέβαια δε θα διοριζόμουν σαν αυτούς, καθηγητάκος με τρεις κι εξήντα, το μέλλον ήταν στα φροντιστήρια. Αυτή τα βρήκε όλα εύκολα, τα καλά σχολεία, τις μουσικές και τις γλώσσες της, πλάκα έπαθα όταν την άκουσα να μιλάει με τους αμερικάνους, μια σταλιά σκατό και πήγαινε η γλώσσα του ροδάνι. Κόρη καλής οικογενείας...

Η αντίστασή της να με παραδεχτεί με κέντριζε. Και μου άρεσε, πολύ μου άρεσε. Τη διάλεξα γιατί ήταν η καλύτερη απ' όλες κι αυτή προφανώς για τον ίδιο λόγο με διάλεξε, ήμουν ο καλύτερος απ' όλους. Θα τη στρώσω εγώ, σκεφτόμουν, πιτσιρικά είναι, κι όταν της φύγουν τα σπαστικά της εφηβείας θα είναι πρώτο κορίτσι, κορίτσι να το κυκλοφορείς και να κάνει στράκες.

Δεν περίμενα να τα φτιάξουμε τόσο εύκολα, ψηλομύτα φαινότανε, αλλά ήτανε φανερό ότι της άρεσα πολύ. Κι ήτανε και περπατημένη ήδη, έπρεπε να έχω προβλέψει την εξέλιξη, περπατημένη από μαθήτρια, τι περιμένεις.... Όταν ξαναβρεθήκαμε στη Θεσσαλονίκη κι έφτασε ο καιρός για τα περαιτέρω, προσπάθησα να καταλάβω τι παιζότανε για να ξέρω κι εγώ πώς να φερθώ. Άρχισα να τη ρωτάω απέξω - απέξω αν ποτέ είχε προχωρήσει και τα λοιπά, τι να πεις σ' ένα μικρό κορίτσι, και τότε μου δήλωσε με τη χαρακτηριστική της ειλικρίνεια:

- Ά, αυτό ευτυχώς πρόλαβα ήδη και το ξεφορτώθηκα!

Θα την προτιμούσα βέβαια παρθένα, παρόλα αυτά μου άρεσε ο αυθορμητισμός της κι οι ανυπόκριτοι τρόποι της, χωρίς τα συνηθισμένα τερτίπια και ψευτοντροπές που κάνουν τα κορίτσια.

Ήταν η τελευταία της χρονιά στο λύκειο, εξατάξιο γυμνάσιο ήτανε τότε, όλο το ξεχνάω. Ήταν άριστη μαθήτρια χωρίς να διαβάζει πολύ. Τόχε βάλει στόχο να περάσει στο πολυτεχνείο, που να χάλαγε ο κόσμος. Μέχρι και τη μουσική της σταμάτησε για να

κάνει φροντιστήριο. Δεν την ενδιέφερε ιδιαίτερα το αντικείμενο, αλλά τόβλεπε σαν τον μόνο δρόμο για την ανεξαρτησία της. Είχε και μια περίεργη κλίση στα Μαθηματικά, εντελώς περίεργη για κορίτσι. Της άρεσαν, την έβρισκε.

- Δώσε μου καμιά ασκησούλα, πρωτότυπη όμως, μούλεγε με νάζι σε άσχετες στιγμές.

Εγώ ποτέ δεν είχα τρέλα με τα Μαθηματικά, παρότι τα σπούδασα. Δεν ήθελα να γίνω καθηγητάκος σαν τ' αδέλφια μου. Στο πολυτεχνείο είναι τα πολλά λεφτά. Μηχανικός ήθελα να γίνω, αλλά πού λεφτά και πού φροντιστήρια στο χωριό..... Γίνεσαι ή δε γίνεσαι κομμουνιστής μετά; Η δεσποινίς βέβαια είχε αναρχικές ιδέες, ούτε ν' ακούσει για κόμματα, μόνο υψηλή ιδεολογία και καλλιτεχνίες, εκ του ασφαλούς βέβαια.....

- Όποιος έχει την τέχνη, δε χρειάζεται ούτε πολιτική ούτε θρησκεία, δήλωνε.

Και ξεκινούσαμε ατέλειωτες συζητήσεις για την αλλαγή εκ των έξω ή εκ των έσω, για το αν ο σκοπός αγιάζει τα μέσα και για το ότι δεν ήθελε να γραφτεί στην ΚΝΕ. Κουράγιο που τόχα κι εγώ, ν' αγωνίζομαι να πείσω ένα κακομαθημένο αστό κοριτσάκι.....

- Θα μπορούσα να σπουδάσω οτιδήποτε, εκτός από νομικά, εννοείται. Διάλεξα κι εγώ την πιο δύσκολη σχολή για νάχει καλό επίπεδο και να μπορώ μετά να βρω άνετα δουλειά, νάμαι μια ζωή ανεξάρτητη.

Τάχε τακτοποιήσει όλα μέσα στο μυαλό της. Θα περνούσε με την πρώτη και θάφευγε απ' το σπίτι, δεν άντεχε άλλο εκεί μέσα. Θα πήγαινε να μείνει με τη φίλη της τη Μαρία που είχε δικό της σπίτι, θα σπούδαζε και θα δούλευε. Θα τέλειωνε ακριβώς στα πέντε χρόνια και θα φρόντιζε να κάνει και μεταπτυχιακά. Τότε τα μεταπτυχιακά δεν ήταν όπως τώρα, υπήρχαν μόνο στο εξωτερικό κι έπρεπε νάσαι πολύ κολλημένος με την επιστήμη, πολύ κεφάλι για το κάνεις. Πού θάβρισκε τα λεφτά, ποτέ δε νοιάστηκε. Ήταν βέβαια από οικογένεια που δεν της είχανε λείψει τα λεφτά.

Ήθελε να είναι πρώτη σε όλα, δεν έχω δει πιο φιλόδοξο πλάσμα. Κι είχε τη μανία να ξεχωρίζει. Ντυνότανε σα φρικιό. Ωραίο κοριτσάκι, μ' ένα κορμάκι απίθανο, και να φοράει μονίμως τριμμένα μπλουζίν, φαρδιά πουλόβερ και μοντγκόμερι. Εντάξει, μαθήτρια ακόμα, ήτανε και το στυλ της εποχής, αλλά εγώ τη γυναίκα τη θέλω γυναίκα. Ξέρω από γυναίκες κι όσες είχα ήτανε πάντα περιποιημένες, όχι αυτό το ψευτοκουλτουριάρικο για να δείχνονται.

Λένε ότι αρκεί ένα στιγμιότυπο για να χαρακτηρίσεις τον άνθρωπο. Θα θυμηθώ ένα. Μια μέρα ακούγαμε ραδιόφωνο σε τρυφερή στάση κι άρχισε να παίζει ένα κομμάτι κλασικής μουσικής.

- Σώπα, σώπα, μου είπε, μα δεν είναι υπέροχο, άκουσέ το. Αχ, δεν άκουσα στην αρχή τίνος είναι...θα το ακούσω στο τέλος. Μα κάνε ησυχία, δεν είναι υπέροχο;

Είχε κλείσει τα μάτια με μια έκσταση που μ' εμένα δεν έδειξε να την ένιωσε ποτέ.

Όταν τέλειωσε το κομμάτι πήδησε και βρέθηκε δίπλα στο ραδιόφωνο για ν' ακούσει το όνομα του συνθέτη, επειδή απέξω κόρναρε ένα αυτοκίνητο. Τσατίστηκα.

- Και γιατί να ξέρεις το συνθέτη; Δεν αρκεί που σου άρεσε;

- Όχι βέβαια, θέλω να ξέρω σε ποιο είδος και σε ποια εποχή ανήκει και να μπορώ να το ξαναβρώ.

Εκείνο που ήθελε ήταν απλώς να ξέρει τίτλους και ονόματα για να τη λένε κουλτουριάρα. Ακόμα το θυμάμαι γιατί το φώναξε με χαρά: Κονσέρτο για τσέλο του Dvorak σε σολ κάτι.... Σύντομα το απόχτησε σε μια κασέτα, το άκουγε συνέχεια και το αποκαλούσε «το γνωστό κονσέρτο».

Βλεπόμασταν με αυστηρό ωράριο, από το οποίο δεν ξέφευγε ποτέ. Όχι τόσο γιατί την είχαν αυστηρά στο σπίτι, αυτό είχε χαλαρώσει πλέον την τελευταία χρονιά, αλλά γιατί είχε το πρόγραμμά της και δεν το χαλούσε με τίποτα. Τίποτα δεν μπορούσε να τη μετακινήσει απ' αυτά που ήθελε να κάνει. Το σχολείο, το φροντιστήριο, το λίγο και συστηματικό της διάβασμα, οι φίλες και οι φίλοι της, τίποτα δεν άλλαζε για χάρη μου.

- Έκθεση δε θα παρακολουθήσω, δε μου χρειάζεται. Ούτε Χημεία, δεν την πολυσυμπαθώ, ό,τι ξέρω απ' το σχολείο και θα συμπληρώσω βαθμό απ' τα Μαθηματικά.

Οι φίλοι της....Κάναμε ομηρικούς καυγάδες που δε βγαίνανε πουθενά.

- Δεν υπάρχει φιλία ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα, της έλεγα. Εσύ είσαι μικρή ακόμα, αλλά εμένα έχουν δει πολλά τα μάτια μου....Όλοι θα σου μιλήσουν για ιδέες και για ποίηση, όμως άλλα θα θέλουν, βάλτο καλά στο μυαλό σου, κι επιτέλους δε μ' αρέσει να με περνάνε και για κερατά...

Τίποτα αυτή. Εξακολουθούσε νάχει τις παρέες της απ' το σχολείο, το φροντιστήριο, τις γλώσσες, τη μουσική και κυρίως την παιδική της παρέα απ' τη γειτονιά. Και κολλημένη με τον Πάυλο, εκείνον τον κούκλο, ο καλύτερός μου φίλος, μαγκάκι και το ωραιότερο αγόρι που έχω δει. Άτυχο παιδί, έμαθα πως είχε αργότερα ένα άσχημο ατύχημα...μετανιώνω μερικές φορές όταν σκέφτομαι τι έλεγα.

- Και μην έχεις πολλά - πολλά μ' αυτόν τον πιτσιρικά κι ανεβαίνεις και στο μηχανάκι, νομίζεις ότι όλοι αθώα σκέφτονται όπως εσύ, άντρας είναι, να σε πηδήξει θέλει, άσε τις φιλίες και τελικά, ή εκείνος ή εγώ, διάλεξε!

- Και να μην κυκλοφορείς με το μοντγκόμερτ στους ώμους, αυτό σημαίνει μαγκιά, ότι θέλεις κάτι να δείξεις...Ή φόρεσέ το ή βγάλτο, να τελειώνουμε....

- Και τι θα πει σου το δάνεισε ένας συμμαθητής σου, τη μια θα σου δανείσει βιβλίο, την άλλη θα σε καλέσει για καφεδάκι, την τρίτη θα σε πηδήξει...

Τίποτα αυτή. Τσακωνόμασταν άγρια και δεν υποχωρούσε με τίποτα, ούτε εγώ βέβαια. Αλλά τα ξαναβρίσκαμε γρήγορα κι αφήναμε το θέμα ανοιχτό ως την επόμενη φορά. Τι σου είναι ο έρωτας όταν είσαι νέος! Να μου κάνει τέτοια καψώνια κι εγώ να την αγαπάω σαν τρελός. Που θα μου μιλήσει σήμερα εμένα έτσι η Τασούλα και θα την αφήσω... Η Τασούλα όμως είναι γυναίκα μυαλωμένη κι από εργατική οικογένεια, δεν είναι κανένα κακομαθημένο, την πήρα και την έκανα κυρία με τα όλα της...

Ο πατέρας 3

Μεγάλωνε, κι όσο μεγάλωνε τόσο πιο δύσκολο παιδί γινότανε.

Και μούμιοιζε, πολύ μούμιοιζε, πήρε την κορμιοστασιά μου και τη λεβεντιά μου, πήρε και το μυαλό μου και τα νεύρα μου, μύγα δε σηκώνω στο σπαθί μου. Κάποιες φορές την καμάρωννα, ιδιαίτερα όταν έβγαινε πρώτη στο σχολείο, και κάθε χρόνο πρώτη έβγαινε παντού. Κι αυτό από μένα το πήρε, πάντα πίστευα πως μόνον η πρωτιά αξίζει. Κι αν έβλεπα κανένα δεκαεννιάρι στον έλεγχο, της τόδειχνα μ' ένα βλέμμα. Και τότε αυτή μούριχνε το ίδιο βλέμμα, κάποιες φορές τρώμαζα που έβλεπα κάποιον άλλο να με κοιτάει με το δικό μου βλέμμα, τόσο μοιάζανε τα βλέμματά μας. Είναι περίεργο, γιατί τα μάτια μας δε μοιάζανε καθόλου. Όταν όμως αγρίευε, το βλέμμα της γινότανε ίδιο με το δικό μου.

Ήθελε πάντα να κάνει το δικό της. Αυτό φυσικά δεν το ανεχόμουν, και ποιος σωστός πατέρας θα το ανεχόταν; Είχε πάντα τη δική της άποψη κι ήταν έτοιμη να επιχειρηματολογήσει γι' αυτήν. Δε σήκωνα κουβέντα, δε θα το κάναμε κομμουνιστική συνέλευση εδώ μέσα.

- Σκασμός και θα γίνει αυτό που λέω, την αγρίευα.
 - Δε θα γίνει και το ξέρεις, μου απαντούσε αγέρωχα.
- Έτρεχε η μάνα της να τα συμβιβάσει.
- Πες του «ναι» κι ας μην το κάνεις, της ψιθύριζε.
 - Κι είναι έντιμο αυτό; της αντιγύριζε. Αφού δε συμφωνώ δε θα το κάνω και δεν πρόκειται να πω ψέματα. Δεν τον φοβάμαι.
- Η άλλη η καημένη δάκρυζε, δεν ήθελε να δημιουργούνται τέτοια μέσα στην οικογένεια, ήταν ήσυχο και λογικό παιδί.
- Δε γίνεται να γίνεις και εσύ σαν την αδελφή σου; της έλεγα κάποτε μισοαστεία - μισοσοβαρά και γινότανε μπαρούτι, αν ήτανε δυνατόν θα με σκότωνε μ' εκείνο το βλέμμα.
 - Αν χρειάζεσαι κι άλλους υποτακτικούς, δε θα σου κάνω το χατίρι, φώναζε, εγώ δεν είμαι φαντάρος.

Και να πεις πως την περιορίζα.....Πώς να την περιορίσεις όταν έτρεχε όλη μέρα από τις γλώσσες στα ωδεία κι από κει στις γυμναστικές; Απορώ πότε διάβαζε αυτό το παιδί. Όσο για τις εξόδους, εγώ είχα μοντέρνες αντιλήψεις, πρωτοποριακές για την εποχή μου, πιστεύω ότι το παιδί αν θέλει να κάνει κάτι θα το κάνει και δε θα το σταματήσει η ώρα. Τι μπορεί δηλαδή να γίνει στις δώδεκα το βράδυ και δεν μπορεί να γίνει στις δυο το μεσημέρι; Εκ των πραγμάτων δεν μπορούσα να την ελέγξω. Ήτανε κι αλλιώς τα πράγματα τότε, δεν είχαν έρθει οι αλλοδαποί που καταντήσανε τη χώρα μας όπως την καταντήσανε..... Ας μην επεκταθώ, δεν πρέπει να συγχύζομαι, έχω και την καρδιά μου....

Αχάριστο παιδί, τίποτα δεν αναγνώριζε. Ζητούσε ελευθερίες που η καημένη η μεγάλη δεν είχε ζητήσει ποτέ, αν και τέσσερα χρόνια μεγαλύτερη. Αχάριστο παιδί, κι εγώ αυτό που δεν αντέχω είναι η αδικία. Ποτέ δεν αναγνώρισε αυτά που της προσφέραμε, την ανατροφή που της δώσαμε, που τη στείλαμε στα καλύτερα σχολεία. Άρχιζε να μιλά για δικαιώματα, ήθελε να τάχει όλα, αλλά για υποχρεώσεις τίποτα.

Την καταπίεζα, λέει.

- Καθέννας έχει διάθεση να καταπιέσει τον άλλον ως εκεί που ο άλλος τον αφήνει, μου πέταξε κάποτε.

- Σταμάτα τις εξυπνάδες κι εδώ μέσα διατάζω εγώ, της φώναξα.

Έγινε πάλι μεγάλος καυγάς. Δεν μπορώ όμως να πω πως δε θαύμασα τον τρόπο που το έθεσε, τόσα χρόνια περάσανε κι ακόμα τη θυμάμαι αυτή τη φράση, και μάλιστα έχει τύχει σε παρέες να την αναφέρω σα δική μου.

Τις απόψεις της δεν τις συζητούσε στην οικογένεια, αλλά από κάτι μισόλογα, κάτι ειρωνικά σχόλια και κάτι βιβλιαράκια που τάκρυβε, καταλάβαινα ότι είχε αρχίσει να ρέπει προς την αριστερά. Έτρεμα σ' αυτή τη σκέψη, το παιδί μου, εμένα που αφιέρωσα τη ζωή μου στα εθνικά ιδεώδη, να γίνει αναρχοκομμουνίστρια! Απορώ στο σχολείο πώς της δίνανε να κρατήσει τη σημαία, είχε αυτή τον τρόπο της να τους τουμπάρει όλους.....

Δεν έχανα ευκαιρία ν' αναφερθώ στο συμμοριτοπόλεμο, πούχασα και τον αδελφό μου.

- Εμφύλιο τον λένε, σχολίαζε ειρωνικά.

Όλα νόμιζε πια πως τάξερε κι ήτανε πάντα έτοιμη να μου σηκώσει κεφάλι.

- Είσαι άπατρις και πρέπει να ντρέπεσαι γι' αυτό, της φώναξα.

- Thanks! μου απαντούσε κι έτρεχε να εξαφανιστεί.

Βγήκε και πεταχτούλα. Από νωρίς την κυνηγούσανε τ' αγόρια κι εκείνης της άρεσε να παίζει μαζί τους. Ματαιόδοξο πλάσμα, ήθελε να τους έχει όλους στα πόδια της κι όλοι να τη θαυμάζουνε. Και το περίεργο είναι ότι αυτό δε συνδυαζόταν με καμιά φιλαρέσκεια, κι έτσι κατάφερνε να θολώνει τα νερά.

- Δε φταίω αν με κοιτάνε, μούλεγε όταν της έκανα παρατήρηση, βλέπεις να κάνω εγώ τίποτα προκλητικό;

Κι είχε δίκιο από μια μεριά, έβλεπα και τις κόρες των άλλων πώς κυκλοφορούσαν, αλλά δεν μπορούσα να το ανεχτώ που από τόση δα ανακατευόταν συνέχεια με τ' αγόρια. Κι είχε γίνει κι ομορφούλα, έβλεπα πώς την κοιτούσαν οι άντρες. Κάποτε ένας συνάδελφός μου που την είδε στη θάλασσα σχολίασε: «βελτιωμένη ράτσα».

- Τότε, κλείσε με στη σοφίτα σαν τη Στέλλα Βιολάντη, μου δήλωσε κάποια στιγμή. Αλλά να ξέρεις πως, ό,τι και να κάνεις, αν θέλω εγώ να κάνω κάτι, θα το κάνω που να χαλάσει ο κόσμος.

Και πάλι δίκιο είχε, και στο μπουκάλι να το κλείσεις το κορίτσι, θα βρει τον τρόπο να το κάνει, αν και δε μ' αρέσει να χρησιμοποιώ τέτοιες εκφράσεις.

Κι όταν έμαθα ότι κάπου την είχανε δει μ' έναν μεγαλύτερο, με ζώσανε τα φίδια.

- Πρόσεξε, κακομοίρα μου, την αγρίεψα. Έμαθα ότι σε είδανε με κάποιον.

- Μόνο με έναν; Τόσες παρέες έχω.

- Να στρωθείς στα μαθήματά σου, είσαι πολύ μικρή για τέτοια.

- Γιατί, έχεις κανένα παράπονο απ' τα μαθήματά μου;

Τι παράπονο νάχα; Ήτανε πάντα η πρώτη, τόξερε και το εκμεταλλευόταν.

Την τελευταία χρονιά της στο σχολείο, τα πράγματα είχανε φτάσει στο απροχώρητο.

- Συμμαζέψου, αλλιώς δε θάχεις τίποτα από μένα, ξεσπούσα.

- Αν προσπαθείς να με αγοράσεις με τα λεφτά σου, μάθε πως δε θα τα χρειαστώ.

- Και τι μπορείς να κάνεις;

- Μόλις περάσω στο πανεπιστήμιο, θα φύγω από δω μέσα.
- Χα! Και πώς θα ζήσεις;
- Θα δουλέψω σαν καθηγήτρια ξένων γλωσσών.
- Και τις γλώσσες σε μένα τις οφείλεις.
- Έ, πάρτες πίσω!

Κάποιες φορές έμπαινα στον πειρασμό να την εγκαταλείψω στην τύχη της, δε με βοηθάνε και τα νεύρα μου..... Για κλάσματα του δευτερολέπτου μου περνούσε απ' το μυαλό να πάψω να ενδιαφέρομαι. Εγώ το καθήκον μου τόχα κάνει. Την ανάθρεψα με αρχές και ηθική, την έστειλα στα καλύτερα σχολεία και σ' όλα αυτά τα παραέξω που στέλνανε οι συνάδελφοι τα παιδιά τους κι ό,τι καταφέρουνε να συνεχίσουν. Τούτη δω, όπου τη στείλαμε, τα κατάφερε και με το παραπάνω. Εγώ το καθήκον μου τόχα κάνει κι αυτή δεν αναγνώριζε τίποτα, όλο μας ανακάτευε σαν οικογένεια, να λείπει να ησυχάσουμε. Κάθε οικογένεια έχει και το αγκάθι της, αλλά εγώ ήθελα η δικιά μου οικογένεια να είναι τέλεια, κανένας να μην έχει να πει κουβέντα.

Δεν κρατούσε όμως για πολύ αυτή η σκέψη. Εγώ πάνω της είχα επενδύσει πολλά, θυσία έγινε για τα παιδιά μου, κι η επένδυση αυτή θα απέδιδε που να χαλούσε ο κόσμος. Ήταν έξυπνη, παραπάνω έξυπνη απ' ότι χρειάζεται, κι είχε βγει κι ομορφούλα. Μπορούσε να σπουδάσει, να της εξασφαλίσω και μια θέση στο δημόσιο, αν ήταν βέβαια ακόμα στην κυβέρνηση οι δικοί μας, και μετά ένας καλός γάμος. Μια γυναίκα όμορφη, με πτυχίο, και καλλιεργημένη, με το πιάνο της, με τις γλώσσες της, θα μπορούσε να πάρει τον καλύτερο. Δόξα το Θεώ, έκανα και μια περιουσία από το τίποτα, αυτοδημιούργητος, δεν πλούτισα, αλλά είχα να προικίσω τις κόρες μου, δε θα τις έδινα έτσι. Αν και μου λέγανε, αυτή θα στην κλέμουνε.

- Δε θα τολμήσεις να πας πουθενά, αν το κάνεις θα σε αποκληρώσω.
- Και τώρα αποκληρωμένη νιώθω.
- Τάχεις όλα, στα μπαμπάκια σας μεγαλώσαμε.
- Υποχρέωσή σου, να μη μας έκανες.
- Θα σου αστράψω μια.....Αν τολμήσεις να φύγεις θα τα βρεις μπαστούνια κι όταν ξαναγυρίσεις και με παρακαλός, η πόρτα μου θάναι κλειστή.
- Ποτέ δε θα ξαναγυρίσω και ποτέ δε θα σε παρακαλέσω.

Και τόκανε. Την επομένη των αποτελεσμάτων έφυγε.

Η μάνα της κι η αδελφή της κλαίγανε με λυγμούς. Αγρίεψα, κοπάνησα πόρτες, έσπασα γυαλικά. Το κωλόπαιδο, τόπε και τόκανε!

- Δε θα ξαναπατήσει εδώ μέσα, τις φοβέρισα. Τι πήρε μαζί της;
- Τίποτα, Άρη μου, το σάκο της γυμναστικής με δυο αλλαξιές, θρήνησε η μάνα της.
- Και το βιβλίο με τα ποιήματα του Σεφέρη κι ένα φυλλάδιο με νότες, συμπλήρωσε το άλλο το καημένο, είχε λιώσει στο κλάμα.
- Για μένα αυτό το παιδί δεν υπάρχει πια, δήλωσα. Όταν βρει τα σκούρα και ξαναγυρίσει, τότε θα της δείξω εγώ.
- Δε θα ξαναγυρίσει, Άρη μου, εγώ το ξέρω.

Και δεν ξαναγύρισε το κωλόπαιδο, δεν ξαναγύρισε.

Ηλίας - η φοιτήτρια

Έμενα σ' ένα δυαράκι κοντά στη Ροτόντα. Το μικρό μεγάλωνε. Αριστούχος πλέον φοιτήτρια του Πολυτεχνείου, τα μυαλά της είχαν πάρει κι άλλον αέρα. Πίστευε πως αυτή είναι, κι άλλη καμιά! Είχε γίνει κι όμορφη κοπέλα, πάντα αδυνατούλα βέβαια και κακοντυμένη, αλλά όσο μεγάλωνε γινόταν άλλο πράγμα....

Με την οικογένειά της δεν είχε καμία σχέση, ούτε ποτέ τους ζήτησε λεφτά, ούτε κι εκείνοι προσφέρθηκαν να της δώσουν. Οι δικοί της δεν της ξαναμίλησαν δυο χρόνια μετά το φευγιό της, μόνο στο γάμο της αδελφής της μαλάκωσαν λιγάκι τα πράγματα, αρχίσανε να λένε μια καλημέρα και μετά πότε - πότε περνούσε να δει τη μάνα της. Η σχέση μας ήταν πια γνωστή, αλλά η συμβίωση θεωρήθηκε απαράδεκτη. Όσο ζούσε με τη Μαρία, καλυπτότανε λίγο το πράγμα. Ζούσε με τη Μαρία, τρόπος του λέγειν δηλαδή, όλο σε μένα ήταν, απλώς ήθελε νάχει την ψευδαίσθηση της ελευθερίας της.

Και οικονομικά τα κουτσοκατάφερνε μόνη της. Δούλευε σαν καθηγήτρια ξένων γλωσσών, έπαιρνε και τις υποτροφίες της και κάθε καλοκαίρι δούλευε μεταφράστρια στη Διεθνή Έκθεση κι έβγαζε τα μισά έξοδα του χειμώνα. Δύσκολα τα βόλευε βέβαια, το Πολυτεχνείο έχει έξοδα, αλλά δεν έδειχνε να τη νοιάζει. Το χειμώνα κυκλοφορούσε μ' ένα παλτό εγκυμοσύνης που είχε περισσέψει της αδελφής της, σαν αντίσκηνο ήτανε πάνω της. Κάποτε έκοψε μια νάιλον σακούλα σε πάτους και τους έβαλε μέσα στα παπούτσια της να μη μπαίνει το νερό. Φορούσε και μερικά παλιά ρούχα της Μαρίας κι ήταν να το λυπάσαι το καημένο έτσι όπως κρέμονταν πάνω του. Τα καλό της ρούχο ήτανε το κορμάκι του μπαλέτου.

Παρόλα αυτά, περνούσε και την κοιτάζανε. Δεν τολμούσα να γυρίσω το κεφάλι μου κι όλο και κάποιος θα την πλησίαζε. Κι αυτή, βέβαια, δεν έχανε την ευκαιρία να τους μοστράρει εκείνο το γλυκό χαμογελάκι και να τους καρφώσει με κείνα τα μάτια. Άσε πια τους συμφοιτητές. Απολάμβανε να βρίσκεται ανάμεσα σε τόσους άντρες που την κρατούσαν στη χούφτα και δεν εννοούσε να χάσει τίποτα από τη φοιτητική της ζωή. Θεωρούσε πια πως ήταν η Ελένη που προκάλεσε τον Τρωικό πόλεμο. Ομηρικοί καυγάδες και διαπραγματεύσεις μεταξύ μας. Έλα και συ, μούλεγε. Γιατί, για να τη βλέπω να χαριεντίζεται με τον έναν και τον άλλον κι εκείνοι να την κοιτάνε σα λιγούρηδες;

Αυτό το κορίτσι ήταν από σίδηρο. Μπορεί νάχε πολλά κουσούρια, αλλά αυτό πρέπει να το παραδεχτώ. Σκυλί μαύρο, δεν ξεκουραζότανε ποτέ, δεν έκανε ποτέ χαβαλέ, δεν έβγαινε ποτέ απ' το πρόγραμμά της κι όταν έβαζε κάτι στο ξερό της το κεφάλι θα το πετύχαινε ο κόσμος να χαλούσε. Ποτέ δεν πήγε μάθημα δεύτερη περίοδο, ούτε πήρε ποτέ χαμηλό βαθμό, πρώτη έβγαινε κάθε χρόνο. Κι όλο έγραφε, έγραφε, έγραφε σε κάτι σπιράλ τετράδια. Μυστήριο τρένο, κάτι τέτοια της φουσκώσανε το μυαλό και καβάλησε το καλάμι. Σκυλί μαύρο, ένα σκατό τόσο δα. Δούλευε απ' το πρωί ως το βράδυ και το βράδυ ήθελε και να βγαίνει έξω, μη γίνει τίποτα και της ξεφύγει, μη χάσει καμιά παρέα και καμιά συζήτηση ιδεολογικού περιεχομένου και κανέναν απ' αυτούς που έτρεχαν συνέχεια από πίσω της.

Η ζωή της μοιραζόταν ανάμεσα στις Μαρίας στις Σαράντα Εκκλησιές και σε μένα στη Ροτόντα, δεν ήξερε πού είχε τα βιβλία της, τις χιλιογραμμένες κασέτες της και τα λιγοστά της ρούχα. Όταν η Μαρία τάφτιαξε με τον Πέτρο, άρχισε σχεδόν να μένει μαζί

μου. Έλειπε όλη τη μέρα, φιλοδιάβαζε εδώ κι εκεί, έγραφε εργασίες κι έκανε κάτι τεράστια σχέδια σ' ένα πτυσσόμενο τραπεζάκι που είχα στην κουζίνα, αφού σφουγγάριζε πρώτα το πάτωμα γιατί το σχέδιο σερνότανε κάτω κι απ' τις δυο πλευρές. Κι όλο έγραφε, έγραφε, έγραφε σε κάτι σπιράλ τετράδια.

Αυτό που τη στεναχωρούσε ήτανε το θέμα της μουσικής. Στης Μαρίας είχε βρει τη χαρά της γιατί το σπίτι είχε πιάνο. Ό,τι και να γινότανε, αυτή θάπαιζε τον προγραμματισμένο χρόνο της κάθε μέρα, και δυο φορές τη βδομάδα, βρέξει - χιονίσει, θάβαζε τα βιβλία της μουσικής στο ταγάρι της, μαζί με τα ρολά τα σχέδια, και θα πήγαινε στο Ωδείο. Τάχε κάνει πλακάκια με τη δασκάλα της, εκείνη τη χοντρο - Ρωσίδα την αχώνευτη που της σήκωνε κι άλλο τα μυαλά. Έκανε Μαθηματικά στην κόρη της κι αυτή δεν της έπαιρνε λεφτά για το πιάνο. Της δάνειζε τα βιβλία της μουσικής, τη συμμαζεύε στο σπίτι της και την προετοίμαζε για το πτυχίο.

- Έτσι κι αλλιώς μαζί μένουμε πια, αλλά με το πιάνο τι θα γίνει;

Ε, είναι να μη σου τη δίνει μετά;

- Όχι, δε σε βάζω σε δεύτερη μοίρα, θα τα καταφέρω, θα βρω έναν τρόπο να τα βολέψω.

Και βρήκε, ο διάολος! Κλείστηκε ένα καλοκαίρι ολομόναχη στο σπίτι της Μαρίας, δεν έτρωγε και δεν κοιμότανε, μελετούσε πιάνο τουλάχιστον οχτώ ώρες την ημέρα - κόντεψε απ' τη μανία της να σπάσει το μικρό της δάχτυλο - έγινε χειρότερος σκελετός απ' ότι ήτανε και τελικά πήρε το πτυχίο της λίγο πριν ξεκινήσει το τρίτο έτος που ήτανε και δύσκολο, όπως έλεγε. Ύστερα, μόλις η Μαρία με τον Πέτρο γύρισαν απ' το χωριό του αρραβωνιασμένοι κι άρχισαν να ζούνε μαζί, μάζεψε τα λίγα της πράγματα κι ήρθε να μείνει πια μαζί μου. Από κει άρχισε το οριστικό κατακύλισμα της σχέσης μας.

Οι γονείς της σκύλιασαν. Και στο χωριό έγινε σούσουρο. Πιέσεις κι απ' τις δυο πλευρές για γάμο. Στους δικούς της δεν άρεσα και πολύ, δεν ξέρω τι καλύτερο περίμεναν για την κόρη τους, μάλλον κανέναν μεγαλοαστό οικογενείας με λεφτά, αλλά με τα χρόνια τόχανε πάρει πια απόφαση. Και τους πείραζε πολύ το τι θα πει ο κόσμος.

- Ένας άντρας της πέφτει, ας παντρευτεί να ησυχάσουμε, είπε ο πατέρας της.

Εγώ ήμουν πια σε ηλικία γάμου. Εδώ που τα λέμε, την είχα ζήσει τη ζούλα μου και τη μικρή την αγαπούσα. Ο άντρας πρέπει μέχρι τα τριάντα, άντε σήμερα τριανταπέντε, νάχει γνωρίσει θηλυκά και να τάχει χορτάσει. Μετά αρχίζει να σκέφτεται σοβαρά. Βρίσκει μια καλή κοπέλα, την ερωτεύεται, την παντρεύεται και κάνει παιδιά. Κι η γυναίκα, εκεί γύρω στα είκοσι - εικοσιπέντε το πολύ, πρέπει να παντρεύεται και να κάνει παιδιά. Τα παιδιά δεν έρχονται όποτε τα θέλεις. Γι' αυτό οι σημερινές που παντρεύονται τριανταπεντάρες και βάλε καταφεύγουν στην τεχνητή γονιμοποίηση, παραβιάζουνε τη φύση. Γι' αυτό η φύση έκανε το σεξ ευχάριστο, για να τραβάει τους ανθρώπους να ζευγαρώνουν όταν είναι νέοι και ν' αναπαράγεται το είδος.

- Δε θάσαι ούτε η πρώτη ούτε η τελευταία που θα παντρευτείς φοιτήτρια. Εξάλλου εσένα, τόσο καλά που τα καταφέρνεις, ούτε που θα σ' εμποδίσει ο γάμος, τι θ' αλλάξει νομίζεις; Δε σου λέω εγώ ν' αφήσεις τις σπουδές σου, προς Θεού. Άντε και στην ορκωμοσία σου θάρθω με το γιο μας.

Ούτε να τ' ακούσει. Κέρατο!

- Δεν ξέρω αν θέλω να παντρευτώ στη ζωή μου, ούτε κι αν θέλω να κάνω παιδιά. Είναι πολύ νωρίς. Θέλω να κάνω άλλα πράγματα, θέλω να ζήσω.
- Τα θέλεις δηλαδή όλα όπως τα θέλεις και θέλεις κι εμένα, έτσι;

Κι όμως μ' αγαπούσε. Και τόλεγε και την πίστευα. Αν δε μ' αγαπούσε δε θα καθότανε μαζί μου τόσα χρόνια. Αυτό ίσχυε φυσικά και για μένα. Δεν ήταν εύκολο που είχα αλλάξει ζωή τόσα χρόνια για χάρη της. Είχα κι εγώ τις ευκαιρίες μου, δεν ήμουν κανένας τυχαίος, ήμουν παντού περιζήτητος. Κι έπρεπε να της την είχα κάνει, να το φχαριστηθώ, άντρας ήμουν στο κάτω - κάτω, γιατί να μένω κολλημένος μ' ένα κοριτσάκι πούκανε τα τσαλίμια του; Αγαπηθήκαμε π' ανάθεμά το, ακόμα δεν μπορώ να καταλάβω τι έγινε. Φταίει που είχε καβαλήσει το καλάμι με τις επιτυχίες κι ο ψευτοφεμινισμός της.

Της την έκανα όμως στο τέλος. Θα παντρευόμασταν ήθελε - δεν ήθελε, δε θα περίμενα εγώ να φτάσω σαράντα για να κάνω οικογένεια. Τώρα που το σκέφτομαι, απ' τη μια ντρέπομαι κι απ' την άλλη λέω ότι της χρειαζότανε για να της σπάσει λίγο τον τσαμπουκά.

- Αδύνατο! Πώς έγινε; Πες μου πώς έγινε, θα τρελαθώ.
- Τι θα πει πως έγινε; Όταν δυο άνθρωποι αγαπιούνται όσο εμείς, αυτό μπορεί να συμβεί και δεν είναι και καμιά καταστροφή. Έτσι κι αλλιώς θα παντρευόμασταν κάποτε.
- Θα πάω να κάνω έκτρωση, δεν το συζητάω και δεν έχω κανέναν ενδοιασμό. Ή έρχεσαι μαζί μου ή το κάνω μόνη μου και δε με ξαναβλέπεις.

Από κει και πέρα δε θέλω να θυμάμαι. Κι εγώ κι αυτή ήμασταν εκτός εαυτού. Την πήρα με το καλό, την πήρα με το άγριο, τίποτα. Και τελικά της το μαρτύρησα. Μια βραδιά που τάχα πιει και μ' είχε φτάσει εκτός εαυτού, της το μαρτύρησα. Δε θέλω ούτε να το θυμάμαι.....

- Αύριο θα πάω, μου είπε στο τέλος ήρεμα, με μια φωνή που μόλις ακουγόταν. Θα γυρίσω, θα μείνω μια - δυο μέρες να συνέλθω και μετά θα φύγω. Μόνο που τώρα θέλω να ξαπλώσω, φτάνει πια, δεν αντέχω άλλο. Θα πάω μέσα και θα προσπαθήσω να κοιμηθώ, μη μου ξαναμιλήσεις σε παρακαλώ. Πονάω.

Ήτανε κίτρινη σαν το κερί. Στο πρόσωπό της δεν είχε μείνει τίποτα άλλο από δυο τεράστια φοβισμένα μάτια τριγυρισμένα από μαύρους κύκλους. Φοβήθηκα. Έκανα ό,τι μου ζήτησε. Το άλλο πρωί τη βρήκα στο μπάνιο λιπόθυμη μέσα σε μια λίμνη από αίμα.

Θωμάς - το περιφερειακό πανεπιστήμιο

Πήρα πρόσφατα σύνταξη και την πήρα από το Πανεπιστήμιο Πειραιά. Η επιτυχία της αποτυχίας. Αλλά τα τελευταία χρόνια δε με πείραζε πια τόσο πολύ.

Ασχολούμαι με τα ευρωπαϊκά προγράμματα, έχω και τα παιδιά που είναι σε κρίσιμη ηλικία... Πέρασα πλέον σε άλλη φάση ζωής. Δημοσιεύσεις δεν κάνω πια, εκτός και αν επιβλέψω κανένα διδακτορικό, οπότε όλη τη δουλειά την κάνει ο νέος και τη δημοσίευση την υπογράφουμε μαζί. Έτσι είναι η τάξη των πραγμάτων.

Χάνω λιγάκι τα τελευταία χρόνια, αφαιρούμαι, ξεχνάω, είναι γεγονός, αλλά δεν έχει αρχίσει ακόμα να φαίνεται προς τα έξω, γι' αυτό είμαι σίγουρος. Κι αν δε γίνει κάτι τέλειο δε χαλάει ο κόσμος, αρκεί να μην είναι πολύ εμφανές. Πότε - πότε κάνω και κάτι περίεργους συνειρμούς για πράγματα που σε άλλη εποχή ούτε θα μου περνούσαν απ' το μυαλό.

- *Ακόμα κι αν δεν το καταλάβει κανένας το λάθος μου, αρκεί που θα το ξέρω εγώ, έλεγε.*

Τελευταία ίχνη της είχα πριν από εφτά - οχτώ χρόνια όταν πήγα στο Βόλο για ένα συνέδριο. Έκανε εκεί διδακτορικό κι είχε κάνει μια εισήγηση στο ίδιο συνέδριο δυο μέρες νωρίτερα. Ενθουσιασμένοι όλοι μαζί της. Δεν απορώ, είναι το καλύτερο μυαλό που έχω συναντήσει. Μόνο που έπαιρνε τη ζωή πολύ στα σοβαρά. Δεν ξέρω αν άλλαξε, μπορεί, πάνω από είκοσι χρόνια έχουν περάσει πια.....

Η έδρα στην Αλεξανδρούπολη ήτανε μια λύση. Στο Μετσόβειο δεν είχα καταφέρει να πάρω καθηγητική βαθμίδα κι αυτό γιατί δεν είχα δεχτεί να ενταχθώ σε κάποια κλίκα για νάχω υποστήριξη. Έτσι είναι τα πράγματα στο πανεπιστήμιο... Τώρα το ξέρω καλά, τότε όμως δεν εννοούσα να το καταλάβω κι επέμενα να παραμένω ανεξάρτητος... Τότε άρχισα να το μαθαίνω το μάθημά μου, αλλά φαίνεται ότι ποτέ δεν τόμαθα και πολύ καλά.

Η έδρα στην Αλεξανδρούπολη ήτανε μια λύση. Τριετής θητεία τακτικού καθηγητή χωρίς μεγάλη προσπάθεια, σπουδαίο προσόν για την επόμενη εκλογή. Πηγαίνεις μια - δυο μέρες τη βδομάδα, μια ώρα με τ' αεροπλάνο, κι όλη η υπόλοιπη βδομάδα μένει για το ελεύθερο επάγγελμα. Κάνεις ένα επιστημονικό διάλειμμα κι επανέρχεσαι δριμύτερος. Περιφερειακό πανεπιστήμιο, λίγοι φοιτητές, όμορφη πόλη, ηρεμία, γραφεία σε διατηρητέο κτίριο, ένα σκηνικό από αμερικάνικο επαρχιακό campus...κι επί πλέον βοηθός μου η μικρή, το νεαρότερο μέλος του επιστημονικού - διδακτικού προσωπικού.

Η μικρή, τι πλασματάκι! Εικοσιδύο χρονών και να φαίνεται για δεκαεφτά, κουκλίτσα και αριστούχος μηχανικός παρακαλώ, με μυαλό ξυράφι. Αδυνατούλα και μονίμως χωμένη σε αγορίστικα ρούχα, με κάτι μάτια κόλαση... Την ερωτεύτηκα; Μεγάλη κουβέντα... Ένα είναι το σίγουρο: για τίποτα δε θα την έχανα τη ευκαιρία, ήταν ένα δώρο που μου χρωστούσε η ζωή, μου άξιζε και θα τόπαιρνα που να χαλούσε ο κόσμος.

Βρισκόμουν σε μια καμπή της ζωής μου, τα πενήντα είναι κρίσιμη ηλικία για τον άντρα. Τώρα σκέφτομαι ότι κακώς με είχε πιάσει το άγχος της ηλικίας, ήμουν ακόμη πάνω στην ακμή μου, γοητευτικός και πνευματώδης. Απόδειξη ότι από τότε έχω ζήσει μια

ολόκληρη ζωή..... Με είχε όμως τσακίσει το επαγγελματικό. Δεν είχα καταφέρει ακόμα να εκλεγώ ούτε καν έκτακτος καθηγητής στο Μετσόβειο, έβλεπα το χρόνο να περνά αμείλικτος κι εγώ παρέμενα δεκαπέντε χρόνια με τις αναθέσεις. Στην τρίτη αποτυχία για εκλογή αποφάσισα να υποβάλω υποψηφιότητα σε περιφερειακό πανεπιστήμιο. Η μεγάλη έξοδος.... Μια τριετία θα ήταν αρκετή για να εμπλουτίσει το βιογραφικό μου... Έτσι το προγραμματίζα.

Η σχέση μου με τη Γιώτα είχε φτάσει σε αδιέξοδο αλλά την άφηνα να κυλά. Δε λέω ότι δεν περάσαμε καλά. Είχαμε κάτι που έμοιαζε με γάμο χωρίς τις υποχρεώσεις του, με βόλευε χωρίς να με περιορίζει σε τίποτα. Η Γιώτα ήταν αρκετά έξυπνη για να καταλάβει ότι θα με έχανε αν με πίεζε κι έτσι δε μου δημιουργούσε προβλήματα. Μου αρέσουν οι γυναίκες, τις βρίσκω γενικά πολύ πιο ενδιαφέροντα πλάσματα από τους άνδρες. Λατρεύω εξίσου την ομορφιά και το πνεύμα, αλλά αν είναι να διαλέξω, προτιμώ το πρώτο. Καλό το πνεύμα, αλλά τις άσχημες δεν τις αντέχω!

Η Γιώτα ήθελε γάμο. Αλλά γάμος με μια πενηντάρα με δυο παιδιά φοιτητές, δεν ήταν στα σχέδιά μου. Όταν της προέκυψε πιθανότητα γάμου, εκείνη ήταν που έφυγε και μάλιστα την ίδια εποχή που πάλευα την εκλογή. Δεν το περίμενα ποτέ να φύγει η Γιώτα.... Δε λέω ότι δε με πείραξε στον εγωισμό μου, αλλά από την άλλη με ανακούφισε που δε χρειάστηκε να πάρω εγώ την πρωτοβουλία. Όχι, δεν το απέκλεια να ξαναπαντρευτώ κάποια στιγμή, αλλά με άλλους όρους. Να πάρω μια γυναίκα νέα κι όμορφη, με κέφι για ζωή και, γιατί όχι, να ξανακάνω παιδί γιατί το παιδί μου δεν το χάρηκα, εγώ εδώ, αυτός με τη μάνα του στην Αμερική. Ερχόταν κάποια καλοκαίρια για διακοπές, μια μέρα τον έβλεπα. Ένας άγνωστος νέος άνδρας που δεν ήξερε Ελληνικά, με τις διάφορες ξανθιές Αμερικάνες του.....

Στην Αλεξανδρούπολη δεν είχα σκοπό να δημιουργήσω σχέσεις με γυναίκες. Είχα αποφασίσει να κρατήσω άψογη στάση και ν' ασχοληθώ μόνο με την πρώτη μου θέση ως τακτικού καθηγητή.... Όμως, το μεν πνεύμα πρόθυμο, η δε σαρξ ασθενής....

Θωμάς - η μικρή

Πολλές φορές στη ζωή μου ξανάρχισα από το μηδέν. Αυτή τη φορά είχα και κίνητρο.

Οι επισκέψεις μου στην Αλεξανδρούπολη ήταν μια όαση. Ξαφνικά ο χρόνος σταματούσε, όλα όφειλαν να σταθούν και να περιμένουν γιατί εγώ έπρεπε να πάω στην Αλεξανδρούπολη. Άλλαζα διάθεση, ντύσιμο, λεξιλόγιο και ύφος. Εκεί η ζωή κυλούσε σε αργό ρυθμό κι η πανεπιστημιακή κοινότητα έμοιαζε με θερμοκήπιο. Εκεί άνθιζε κι η μικρή, ένα πλάσμα που δεν ανήκε σε τούτο δω τον κόσμο.

Όταν μου τη σύστησαν, ξαφνιαστήκα. Έτσι όπως θα έλειπα συνεχώς, χρειαζόμουν ένα άτομο εργατικό και με πυγμή για να κρατάει την έδρα. Και βλέπω ένα κοριτσάκι, ένα όμορφο κοριτσάκι. Ελένη, μοιραίο όνομα. Στεκόταν απέναντί μου, μια σταλιά άνθρωπος, και με κοίταζε θαρραλέα.

- Θα μπορέσεις να διδάξεις τις ασκήσεις;
- Θα μπορέσω.
- Θα μπορέσεις να φτιάξεις σημειώσεις;
- Θα μπορέσω, είμαι πολύ καλή στο γράψιμο.
- Και με τι θέλεις να ασχοληθείς ερευνητικά στο μέλλον;
- Με τη χωροθέτηση της εκπαίδευσης, εσείς;

Κι εξακολουθούσε να με κοιτάει μ' εκείνα τα μάτια, χωρίς να τα κατεβάζει.

Τα παιδιά μου θα λέγανε «μ' έστειλε»! Άκου να θέλει να μάθει με τι θα ασχοληθώ μελλοντικά, στην ηλικία μου και με την πασίγνωστη δουλειά μου στη χωροθέτηση των αεροδρομίων! Εκείνο το «εσείς;» έμεινε ιστορικό και το είχαμε για να γελάμε σ' όλο το διάστημα της σχέσης μας. Κάθε φορά που της έκανα μια ερώτηση, στην απάντησή της συμπλήρωνα χιουμοριστικά: εσείς;

Είχε τον ενθουσιασμό του νεοφώτιστου και μπροστά της απλωνόταν μια ολόκληρη ζωή. Ήθελε να την πιάσει στο χεράκι της και να την εκσφενδονίσει. Εγώ δεν είχα πια ολόκληρη τη ζωή κι ήθελα να την ξαναποχτήσω. Τα ήθελα όλα από την αρχή.

Η μικρή τα είχε όλα. Είχε ένα μυαλό που κατάπινε τις γνώσεις και μπορούσε να τις αναπαράγει με σαφήνεια και πρωτοτυπία. Μπορούσε να αναλύσει και να συνθέσει οτιδήποτε σε ελάχιστο χρόνο. Διάβαζε τα πάντα, έγραφε και μιλούσε εξαιρετικά, κι όπου έβρισκε πιάνο καθόταν κι έπαιζε μουσική με τις ώρες. Ήταν ανεξάρτητη και τολμηρή. Κι είχε μια τρομακτική ανάγκη για αγάπη. Αποφάσισα να της τη δώσω και να την κερδίσω. Αυτό το πλάσμα θα το κατακτούσα ο κόσμος να χαλούσε, ήταν το τρόπαιό μου, η επιβεβαίωσή μου.

Ναι, μόνο η ηλικία με έβαζε σε θέση ισχύος. Το ένοιωθα από τότε, αλλά μόνο τώρα μπορώ να το παραδεχτώ ανοιχτά: Σε άλλη ηλικία δε θα την κατακτούσα τόσο εύκολα. Ήταν η μόνη που θα μπορούσε να καταλάβει την ανασφάλεια κάτω από την επιμελημένη τεχνική μου. Να διαγνώσει το ανικανοποίητο κάτω από τους τίτλους. Ακόμη και να καταλάβει ότι η επιστημονική μου ταυτότητα δεν είχε τη σπίθα της πρωτοτυπίας, αλλά ήταν αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς.

Τώρα όμως δε θα μπορούσε να τα καταλάβει όλα αυτά. Θα τη γοήτευα και θα την αποχτούσα. Και μαζί της θα ξαναγύριζα πίσω τη ζωή και θα την κατακτούσα. Αυτή τη φορά θα κατακτούσα απόλυτα τη ζωή και θα είχα τον πλήρη έλεγχό της.

Της έδωσα λοιπόν την αγάπη που ζητούσε κι αυτή ήταν σα να μου έδωσε πίσω όλον τον κόσμο. Η διαφορά της ηλικίας μάλλον ενίσχυε τη χημεία που υπήρχε μεταξύ μας. Ήταν συνομήλικη με το γιο μου. Στην Αλεξανδρούπολη πίστευαν ότι την είχα πάρει υπό την προστασία μου κι οπουδήποτε αλλού πίστευαν ότι είναι κόρη μου. Το τελευταίο μου προκαλούσε ανάμικτα συναισθήματα: Επιβεβαίωση που αυτό το απίστευτο πλάσμα σ' αυτά τα απίστευτα νιάτα ήταν δικό μου. Φόβο ότι η δημόσια εικόνα μου μ' αυτό που έκανα κρεμόταν από μια κλωστή.

Η μικρή δε νοιαζόταν για τον κόσμο.

- Το κάνω γιατί το αισθάνομαι και τίποτα άλλο δε μετράει. Δε θα δώσω σε κανέναν λογαριασμό για το τι κάνω. Την ελευθερία μου την έχω πληρώσει ακριβά..

Κάποιες φορές αυτό το ευθύ και το απόλυτο μου προξενούσε τρόμο. Απωθούσα οποιαδήποτε σκέψη για το μέλλον και φρόντιζα να απολαύσω το παρόν.

Η έδρα λειτουργούσε ρολόι. Έφτιαξε σημειώσεις καλύτερες από τις δικές μου. Δίδασκε με φυσικό ταλέντο φοιτητές συνομήλικούς της, ήταν η μασκότ της σχολής. Επιπλέον είχε αρχίσει να μελετά τα περιφερειακά πανεπιστήμια χωρίς να στηρίζεται στη βοήθειά μου. Κάθε τόσο μου παρουσίαζε και κάτι καινούργιο, κι όπου κολλούσε κατέφευγε σε μια περίεργη δεξιότητα που μόνο ως επιστημονική διαίσθηση μπορώ να τη χαρακτηρίσω. Έχω συναντήσει μόνον άλλον έναν άνθρωπο που την είχε, τον επιβλέποντά μου στην Αμερική.

Πιστεύω ότι κάτι έκανε με το χώρο. Ο χώρος είναι η δουλειά μου πάνω από πενήντα χρόνια τώρα, νοιώθω τις δονήσεις του. Είναι κάτι το ζωντανό που αλληλεπιδρά με το περιεχόμενό του και κάποιες φορές ανταγωνίζεται μ' αυτό. Υπάρχουν άνθρωποι που εξουσιάζονται από το χώρο και του υποτάσσονται κι υπάρχουν άλλοι που τον εξουσιάζουν. Η μικρή ανήκε στη δεύτερη κατηγορία. Όπου βρισκόταν ο χώρος δεν έμενε ο ίδιος, πρώτα τον εξημέρωνε, μετά τον μετέβαλλε και τελικά τον εξουσίαζε.

Ένα τέτοιο πλάσμα με τόσο έλλειμμα αγάπης.... Απορώ πώς δε χρησιμοποιούσε το μυαλό της για να περνάει τη ζωή της πιο εύκολα. Είχε όλα τα ταλέντα εκτός απ' αυτό της ευτυχίας. Πολύ στα σοβαρά την έπαιρνε τη ζωή, δεν μπορούσα να προβλέψω πού θα κατέληγε. Γι' αυτό ήθελα να τη δω τότε στο Βόλο. Να δω με ποια θα είχα να κάνω αν τελικά.... Όχι, πολλές φορές έπεσα στην παγίδα να σκεφτώ κάτι τέτοιο στα χρόνια που ακολούθησαν, όχι δε θα το σκεφτώ τώρα. Ίσως πίσω απ' αυτό βρίσκεται ο φόβος ότι κάποια στιγμή θα έφευγε, θα με απομυθοποιούσε και θα έφευγε.....

- Και τι βρίσκεται πίσω απ' αυτό;

Ήταν η συνηθισμένη της έκφραση. Με κοιτούσε εξεταστικά και ήθελε σαφή και ειλικρινή απάντηση.

Το μόνο σημείο τριβής μας ήταν ότι ήθελα να κρατήσω τη σχέση μας κρυφή.

- Και τι θα πάθεις; Ποιόν έχεις ανάγκη; Εδώ δε με νοιάζει εμένα. Όλοι θα πούνε πως σε τύλιξα για να αναδειχτώ, αλλά εμένα δε με νοιάζει αφού δεν ισχύει. Όμως εσύ, ο αντικομφορμιστής, φοβάσαι για τη δημόσια εικόνα σου κι αυτό το θεωρώ απαράδεκτο και τι βρίσκεται πίσω απ' αυτό;

Πίσω απ' αυτό βρισκόταν η πρώτη μου Θητεία ως τακτικού καθηγητή. Κι η ζωή μου στην Αθήνα, που δεν την άλλαξα φυσικά. Στο Μετσόβειο μ' έβλεπαν πλέον μ' άλλο μάτι. Απ' το Πανεπιστήμιο Πειραιά μου έκαναν έμμεση πρόταση. Μπορούσα άνετα να εκλεγώ, αλλά τότε δε μ' ενδιέφερε. Στο ελεύθερο επάγγελμα είχα πλέον άλλον αέρα. Πώς να το κάνουμε, είναι σημαντικό να συμπληρώνεις κάτω απ' τ' όνομά σου «τακτικός καθηγητής Πολυτεχνείου...». Κι οι γυναίκες συνωσίζονταν γύρω μου. Περνούσα την καλύτερη περίοδο της ζωής μου.... Μια ζωή με δυο όψεις. Δε σκεφτόμουνα τίποτα, δεν προγραμματίζα τίποτα, είχα αρχίσει να εμπιστεύομαι τη ζωή και την ακολουθούσα.

Improvisation

Τελειώνει κι αυτή η χρονιά κι εγώ μεθοδεύω τη φυγή μου. Η γνωστή μέθοδος των επαναστατικών κινήσεων και της ασυνεχούς εξέλιξης. Οι τομές που κάνω όταν φτάνω κάθε τόσο στο τελευταίο σκαλί χωρίς να το συνειδητοποιώ. Μόνο η τέχνη προλέγει μέσα μου αυτό που προγραμματίζεται να κάνω.

Ξαφνικά όλα πήραν τις κανονικές τους διαστάσεις, σα νάβγαλα τα παραμορφωτικά γυαλιά. Το πιθανό εγκαταστάθηκε ξανά στη ζωή μου κι επανέφερε ένα μέρος από την παλιά γοητεία, όση τουλάχιστον κατάφερε ν' απομείνει. *«Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης, το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε».*

Άλλη μια άγνωστη πόλη. Το Περιφερειακό Πανεπιστήμιο που με φέρνει αιώνες πριν. Οι «αλεξιπτωτιστές» καθηγητές που φεύγουν βιαστικά για την Αθήνα, φοράνε ακόμα τα ίδια ρούχα, καπνίζουν πάντα πίπα και μιλάνε με τον ίδιο τρόπο. Κι εγώ ξαναγυρίζω στην παλιά, φυσική μου κατάσταση. Γυρίζω δώδεκα χρόνια πίσω, σα να μπήκα στη μηχανή του χρόνου του Ροε. Ο προσεχτικά συγκροτημένος εαυτός μου έχει διχαστεί στο τώρα και στο τότε.

Δώδεκα χρόνια μετά. Ξαναγύρισα στις ήσυχες βιβλιοθήκες με τις ευγενικές κοπέλες που ζητάνε την ταυτότητά μου, στα γραφεία με τους καθηγητές που πάντα μου προσφέρουν καφέ σε πλαστικό ποτηράκι κι εξετάζουν τις σημειώσεις μου. Ξανασυνήθισα να συνεργάζομαι με τους σοβαρούς κυρίους με τα μούσια που καπνίζουν ασταμάτητα, με αντιμετωπίζουν ευγενικά κι αναρωτιούνται λιγάκι.

Οι γνώσεις ανασύρονται από τα βάθη της μνήμης καθώς τους μιλάω, με τον ίδιο τρόπο που ξεπηδούν αυθόρμητα μνήμες των παιδικών χρόνων, επιφανειακά ξεχασμένες αλλά χαραγμένες τόσο βαθιά, σε σημείο που έχουν περάσει στο ασυνείδητο. Οι όροι ξεπηδούν αυθόρμητα, σα να πατάω κουμπί. Με τους όρους περιγράφω το χώρο, τον εντάσσω σε μοντέλα κι ύστερα έχω τη δυνατότητα να τον μετασχηματίσω, αλλάζω τις παραμέτρους των μοντέλων και παρακολουθώ αυτή τη μαγική διαδικασία του μετασχηματισμού του χώρου στο χαρτί. Ο χώρος υπό τον πλήρη έλεγχό μου...

Διαπιστώνω ότι τώρα έχω μια πιο πλατιά εποπτεία των πραγμάτων, χειρίζομαι τις καταστάσεις με λιγότερο άγχος, είμαι ακόμα καλύτερα οργανωμένη, αλλά απογοητεύομαι και κουράζομαι ευκολότερα.

Κοιτούσα τον εαυτό μου στο τζάμι του γραφείου του καθηγητή, δώδεκα χρόνια μετά. Τα ίδια μακριά μαλλιά. Τα ίδια ρούχα, μόνο που τώρα είναι καλής ποιότητας. Το ίδιο πρόσωπο όπου οι καταπονήσεις της ζωής έχουν φανεί προς το παρόν ευγενικές. Τα μάτια ίδια ακριβώς. Τόσο παλιά αποσπάσματα κι όμως της μοιάζουν.....

Ξαφνιάζομαι που τα ονόματά μας είναι ακόμα συσχετισμένα μεταξύ τους με τόσο φυσικότητα. Στο μεταξύ οι ζωές μας σημείωσαν τη μέγιστη δυνατή απόκλιση. Εσύ πήρες την πολυπόθητη έδρα στη Αθήνα, δεν κατάφερες το Μετσόβειο αλλά και το Πανεπιστήμιο Πειραιά καλό είναι, κι εγώ, με την επιστήμη στο συρτάρι, σαλπάρισα για τα καλά στις εμπειρίες αυτού του κόσμου, ένα караβάκι που επιμένει να πλέει στη στεριά.

Εγώ φτάνω τα τριανταπέντε, άρα εσύ αναπόφευκτα τα εξηνταπέντε, την ηλικία του πατέρα μου. Και προσπαθώ να ξαναρπαχτώ απ' την επιστήμη, ν' αλλάξω τη ζωή μου για να επιβιώσω, γιατί έφτασε το τέλος μιας ακόμα εποχής και πρέπει να ξεφύγω και να συνεχίσω να ζω. Είχες δίκιο ότι πάλι στο πανεπιστήμιο θα ξαναγύριζα. Εσένα όμως δε σε συγχώρησα τώρα που μεγάλωσα, εδώ έπεσες έξω, κύριε παντογνώστη, και το δίκιο το είχα εγώ. Όταν με πληγώσουν, είναι για πάντα.

Έλκουμε τις συμπτώσεις ή έρχονται εκείνες και μας βρίσκουν; Οι συγκυρίες είναι γεννήματα της ανάγκης για επιβίωση ή απλές μεταβλητές στη συνάρτηση; Για να μην αρχίσω ν' αναρωτιέμαι ποια είναι τελικά η συνάρτηση κι αν υπάρχει στ' αλήθεια συνάρτηση ή απλώς τυχαία ζεύγη τιμών.....

Αχ, βρε Θωμά, ακόμα μπροστά μου σε βρίσκω κάθε μέρα. Δε θέλω να με συσχετίζουν με σένα. Τόσα χρόνια πέρασαν, δικαιούμαι πια τη λήθη και την έχω αποκτήσει στα περισσότερα θέματα. Πήρες τις κανονικές σου διαστάσεις: μπήκες από χρόνια στην απόσταση ευκρινούς όρασης, όπως λέμε στο ελεύθερο σχέδιο, αν και η κλίμακά σου δεν απειλήθηκε από συγκρίσιμα αντικείμενα. Αλλά δε θέλω να σε βρίσκω συνέχεια μπροστά μου.

Τέφτω πάνω στις δημοσιεύσεις σου. Τις κοιτάζω ψύχραιμα και συχνά σε βρίσκω μάλλον πολυλογά και ανοργάνωτο. Μεγάλωσα, βλέπεις, και μπορώ να σε κρίνω. Μεγάλωσα τόσο που μπορώ ακόμα και να σε καταλάβω. Αλλά όσο κι αν μεγαλώσω, δε θα φτάσω στο σημείο να σε συγχωρήσω.

Από μια παρόρμηση πήγα κι έκοψα τα μαλλιά μου σήμερα το απόγευμα. Κι άλλο, κι άλλο, είπα στην κομμώτρια, προσπαθώντας μάταια να σβήσω απ' τον καθρέφτη απέναντι εκείνο το κορίτσι με τα μακριά μαλλιά που με κοιτούσε εξεταστικά.

Από μια παρόρμηση έβαλα και κάτι χριστουγεννιάτικα απομεινάρια σ' ένα βάζο, μοιάζουν παράταιρα στο λιτό σπίτι. Φέτος δεν έχουμε συγγενείς και γιορταστικά τραπέζια, φέτος επιτέλους δεν έχω να παίξω καμιά κωμωδία, φέτος μόνο με τον εαυτό μου έχω να τα βγάλω πέρα. Καταπονημένη, διαταραγμένη, άρρωστα ευαίσθητη, με εμμονές και παρορμήσεις, αλλά τουλάχιστο δεν έχω να παίξω κανένα ρόλο. Ούτε και θα δώσω λογαριασμό για τους παραλογισμούς μου, φέτος τουλάχιστο είμαι κάτι που της μοιάζει.

Θωμάς - η πτώση

- Το παιδί θα το κρατήσω. Είμαι πλέον σε μια ηλικία που, αν είναι να κάνω παιδί στη ζωή μου, πρέπει να το κάνω τώρα. Ακόμη κι αν δε θέλεις γάμο, πρέπει να το αναγνωρίσεις.

Μου ήρθε, βέβαια, κεραυνός. Η Αφροδίτη υπήρξε τα τελευταία χρόνια μια μόνιμη παράπλευρη σχέση, χωρίς μεγάλες απαιτήσεις. Ήταν γυναίκα εντυπωσιακή, γυναικάρα, πάντα εντυπωσιακά και προκλητικά ντυμένη κι έτοιμη για διασκέδαση. Δεν είχε παντρευτεί ποτέ, ζούσε ακόμη με τους γονείς της χωρίς καμιά βιοτική μέριμνα. Έβλεπε τη ζωή σαν παιγνίδι και φρόντιζε να την απολαμβάνει. Περιποιόταν με τις ώρες τον εαυτό της κι είχε μια συλλογή από θαυμαστές. Ήμουνα ένας απ' αυτούς. Βλεπόμασταν όποτε είχαμε κι οι δυο διάθεση, ζούσε τη ζωή της και ζούσα τη δική μου. Αλλά μετά το χωρισμό μου με τη Γιώτα, όταν αρχίσαμε να βλεπόμαστε συχνότερα, ξαφνικά μου συζήτησε περί γάμου.

- Δε θέλεις να σταθεροποιηθείς κι εσύ, βρε Θωμά, μου είπε, εγώ βαρέθηκα πια, θέλω να κάνω και κανένα παιδάκι...Καλά περνάμε εμείς οι δυο. Πήρες τώρα και τη θέση, να ηρεμήσεις και ν' αφοσιωθείς στα δικά σου.....

Της απάντησα με το συνηθισμένο μου χιούμορ και δεν έδωσα συνέχεια. Δεν ήμουν έτοιμος για τέτοιες αποφάσεις, ήθελα ν' απολαύσω αυτή την περίοδο χωρίς δεσμεύσεις. Εκείνη όμως έβλεπα ότι είχε αρχίσει να αγχώνεται κι αυτό μου στερούσε τη μισή ευχαρίστηση των συναντήσεών μας. Μεγάλωνε. Μια γυναίκα πούφτασε τα σαράντα είναι φυσικό να προβληματίζεται σοβαρά. Τα σαράντα είναι για τις γυναίκες ό,τι για τον άνδρα τα πενήντα και. Τις πιέζει το βιολογικό ρολόι και παίζουν το τελευταίο τους χαρτί.

Όχι, δεν είχα σκεφτεί άμεσα το γάμο. Κάποιες φορές μου περνούσε από το μυαλό τι θα μπορούσα να κάνω με τη μικρή. Οι απόψεις της για το μέλλον ήταν συγκεχυμένες, φυσικό αυτό. Απέριπτε το γάμο και τα παιδιά, τουλάχιστον προς το παρόν, δήλωνε. Είχε πρόσφατη κι εκείνη την ιστορία με τον άλλον. Τι χωριάτης, τι θράσος, απορώ τι έκανε μαζί του αυτό το πλάσμα! Όχι, καθόλου δε χρησιμοποιούσε το μυαλό της για να ζει καλύτερα, δεν είχε το ταλέντο της ζωής.

Ήταν ερωτευμένη μαζί μου και απόλυτα αφοσιωμένη, παρότι την πολιορκούσαν πολλοί. Τώρα αναρωτιέμαι τι να σήμαινε άραγε ένας τέτοιος έρωτας για ένα τόσο νέο κορίτσι. Την είχα εντυπωσιάσει; Της κάλυπτα κάποιο πατρικό απωθημένο; Της κάλυπτα την ανάγκη της για κουλτούρα και ποιότητα; Τότε δεν τόψαχνα, ήταν ενήλικη και μάλιστα τόσο ώριμη ώστε τη θεωρούσα απόλυτα υπεύθυνη για τις πράξεις της.

Και της άρεσε έτσι όπως ήμασταν. Αν μάλιστα κοινοποιούσαμε και τη σχέση μας, να μην κρυβόμαστε, θα ήταν απόλυτα ευχαριστημένη. Ο δεύτερος χρόνος της θητείας μου κόντευε να τελειώσει. Κάποια φορά της συζήτησα την πιθανότητα νάρθει στην Αθήνα, με τις διασυνδέσεις μου μπορούσα να της εξασφαλίσω μια θέση. Ούτε να το σκεφτεί.

- Με τις διασυνδέσεις σου; Και πιστεύεις ότι υπάρχει περίπτωση να το κάνω εγώ αυτό; Αν γίνει προκήρυξη, το συζητάμε. Αλλά έχουμε καιρό ακόμα.

Ήθελε οπωσδήποτε να κάνει μεταπτυχιακά. Είχε ήδη κάνει την αλληλογραφία της με το εξωτερικό κι είχε γίνει δεκτή.

- Δε θέλω όμως να φύγω, μου έλεγε, θα περιμένω μήπως γίνει μεταπτυχιακό τμήμα στην Ελλάδα. Πότε άραγε και σε ποιο πανεπιστήμιο, έμαθες τίποτα καινούργιο;

Θα μπορούσα άραγε να την παντρευτώ; Δεν το νομίζω. Η διαφορά ηλικίας ήταν τεράστια, τριάντα χρόνια. Δε θα μπορούσα να την αντέξω κοινωνικά. Αλλά και πρακτικά. Φαντάσου τώρα νάχα μια σαραντάρα, θα μου τάχε φορέσει. Εκτός κι αν είχε προλάβει να με απορρίψει και να αποχωρήσει σαν κυρία.

Και με την καριέρα της τι θα γινότανε; Η μικρή προχωρούσε ακάθεκτη στην ακαδημαϊκή καριέρα. Εγώ δεν ήθελα γυναίκα καριέρας, απ' την καριέρα τόχα πάθει και στην Αμερική. Ήθελα μια γυναίκα για σπίτι και παιδιά. Αν αποφάσιζα να δεσμευτώ, αυτή τη φορά θα ήταν με τους δικούς μου όρους.

Ποτέ δεν έμαθα αν η Αφροδίτη τόχε κάνει επίτηδες ή αν όντως «έτυχε». Πάντως το θέμα «παιδί» με άγγιξε. Και το σκάνδαλο του εξώγαμου θα ήταν πολύ μεγάλο. Αποφάσισα να την παντρευτώ και καλά έκανα. Κάποιες φορές η τύχη σε οδηγεί εκεί που πρέπει.

Η Αφροδίτη άφησε πρόθυμα τη θέση της ως σχεδιάστρια κι αφοσιώθηκε στην οικογένεια. Όταν μια γυναίκα έχει ζήσει τη ζωή της, γίνεται η καλύτερη σύζυγος και μητέρα. Έκανε καριέρα ως σύζυγος τακτικού καθηγητή και μεγάλωσε άψογα τα παιδιά μας. Και σήμερα στα εξήντα της μια χαρά κρατιέται, αν εξαιρέσεις ότι πάχυνε.

Ήταν πολύ δύσκολο βέβαια να το πω στη μικρή. Το καθυστέρησα όσο μπορούσα, μέχρι που στη λήξη της σχολικής χρονιάς έμαθε για το γάμο μου από άλλους. Την κυνήγησα, την παρακάλεσα να της εξηγήσω τουλάχιστο, δεν είμαι κανένας ασυνείδητος. Ήθελα να της πω πώς γίνανε τα πράγματα, να της εξηγήσω. Δε θέλησε να με δει. Την επόμενη σχολική χρονιά ήταν στη Γαλλία με υποτροφία. Στη θέση της ήρθε εκείνος ο ψηλός, δε θυμάμαι πια τ' όνομά του, αλλά θυμάμαι καλά πως ούτε στο δαχτυλάκι της δεν έφτανε. Τελικά έμεινα στην Αλεξανδρούπολη κι αυτή τη χρονιά, εξάντλησα την τριετία, είχε γεννηθεί και το παιδί και, μετά από άλλη μια απόπειρα στο Μετσόβειο, δέχτηκα τη θέση στο Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Θα μεγαλώσει και θα καταλάβει, σκεφτόμουνα για να ησυχάσω. Γιατί τον πρώτο καιρό πραγματικά δεν κατάφερα να ησυχάσω. Μετά το ξεπέρασα και μπορούσαν να περάσουν μήνες χωρίς να τη σκεφτώ. Μόνο κάπου - κάπου ένα βλέμμα ή μια κίνηση μου τη θύμιζαν, κι ακόμα μου τη θυμίζουν, και τότε με διαπερνά ένα ρίγος.

Έβλεπα προχθές στο μετρό μια κοπελίτσα από πίσω, λεπτή σαν αγοράκι και με κατάμαυρα μαλλιά, και σκέφτηκα φευγαλέα ότι μπορεί νάταν η μικρή, έχω μάθει ότι τα τελευταία χρόνια ζει στην Αθήνα. Σκέφτηκα όμως ότι τώρα θάναί πια κι αυτή μια κυρία κι ίσως δεν τη γνωρίσω αν τη δω. Ίσως «το πιο μαύρο χρώμα στη φύση», όπως το αποκαλούσα, να θάμπωσε κι ίσως επιτέλους να πάχυνε λιγάκι..... Και μ' αυτές τις σκέψεις με διαπέρασε πάλι αυτό το ρίγος.

Ο πατέρας 4

Σηκώθηκε και πήγε στην Αλεξανδρούπολη. Ακαδημαϊκή καριέρα, λέει. Η ακαδημαϊκή καριέρα, κυρία μου, θέλει άλλα... Να καθίσεις στ' αβγά σου και να κοιτάξεις να βρεις μια θέση στο δημόσιο. Αλλά είχαν πάρει τα μυαλά της αέρα απ' τις πρωτιές.

Ήθελε να κάνει μεταπτυχιακά στο εξωτερικό. Απ' την αδερφή της τα μάθαινα κι εγώ, μήπως μου μίλησε ποτέ; Από μένα πάντως, δεκάρα τσακιστή δεν είδε κι ούτε θάβλεπε όσο είχε τα ίδια μυαλά. Νάρθει και να μου πει, πατέρα έσφαλα, και τότε να της ανοίξω την αγκαλιά μου. Τίποτα αυτή, τίποτα κι εγώ. Ή μήπως ήθελε να πέσω μικρότερος και να κάνω εγώ το πρώτο βήμα;

Τέλειωσε το Πολυτεχνείο αμέσως και με άριστα, αυτό το καμάρι μου στους φίλους μου. Πώς έζησε, δεν ξέρω. Δούλευε, λέει. Πού δούλευε, τι έκανε δεν ξέρω κι ούτε θέλω να ξέρω. Η κόρη η δικιά μου να δουλεύει από δω κι από κει και να της βάζει ο καθένας χέρι..... Προτιμούσα να μην το σκέφτομαι, είχα κι εγώ τα δικά μου. Μεγάλωνα, άρχισα νάχω και την καρδιά μου. Έγινε παππούς νεότατος από τη μεγάλη μου και χτίζαμε και το σπίτι στη Χαλκιδική.

Τα τελευταία χρόνια που σπούδαζε, συζούσε με κείνο το ομορφόπαιδο απ' το χωριό. Έγινε μπαρούτι. Δεν την ανάθρεψα εγώ την κόρη μου μέσα στα μπαμπάκια για νάρθει ο κάθε χωριάτης να τη σπιτώσει. Και στα τριάντα του, ακόμα αδιόριστος. Αυτός θα μπορούσε να την εκδίδει κιόλας, τα μυαλά που είχε κι η δικιά μου η έξυπνη.

- Αν τον θέλεις, πάρε τον, στον καιρό σου είσαι, παντρέψου να ησυχάσουμε, ένας άντρας σου πέφτει, της είπα στα βαφτίσια του εγγονού μου.

Σε λίγους μήνες θάπαιρνε το πτυχίο της. Την περιεργάστηκα. Φορούσε κάτι ρούχα της αδερφής της, κούκλα είχε γίνει.....

- Αυτή η σχέση έχει λήξει, μου απάντησε ψυχρά.

- Ό,τι και νάγινε, εγώ ξέρω ότι εσύ έφταιγες, τον παλιοχαρακτήρα πούχεις.

Της τάλεγα χύμα για να την τσούξει. Αυτή, από το ένα έμπαιναν, από το άλλο έβγαιναν. Βλέφαρο δεν κούνησε. Πλήρης αναισθησία.

Έφυγε αμέσως για την Αλεξανδρούπολη, χάθηκε τελείως. Ποιος ξέρει κι εκεί τι έκανε, με ποιους γύριζε, πού ζούσε. Ερχόταν σπάνια κι έμενε στην αδερφή της, είχε τρέλα με το γιο της. Ένα - δυο χρόνια έμεινε στην Αλεξανδρούπολη και μετά έφυγε στη Γαλλία. Πίστεψα ότι δε θα ξαναγυρνούσε, την ξεγράψαμε. Κάποια στιγμή ξαναγύρισε, καλοκαίρι ήτανε. Ήρθε ένα Σαββατοκύριακο στη Χαλκιδική να μας δει. Είχε χαλάσει, χάλια είχε γίνει. Ήταν τόσο αδύνατη που δεν έμοιαζε πια με ανθρώπινο πλάσμα, μετριόντανε τα κόκαλα της. Σε κάποιες λέξεις μπερδευότανε και σταματούσε, αλλιώς της ξέφευγαν Γαλλικά.

- Πες της να τρώει λιγάκι, είπα στη μάνα της, σα σκελετός είναι, ποιος άντρας θα την κοιτάξει, απ' την πολλή την επιστήμη στο ράφι θα μείνει.

- Και τι παραπάνω έμαθες στις Ευρώπας, για νάχουμε το καλό ρώτημα; τη ρώτησα.

- Χωροταξία, μου απάντησε μονολεκτικά.

- Και τι είναι πάλι αυτό; Άγνωστο. Δε διάλεγες τίποτα άλλο;

- Μπορώ να μείνω στο σπίτι της Θεσσαλονίκης μέχρι να γυρίσετε; ήταν η απάντησή της. Χρειάζομαι λίγο χρόνο για να βρω σπίτι.
- Και δε μένεις; της απάντησα. Στο κάτω - κάτω, κι αυτό παιδί μας ήτανε.

Τι έκανε, πότε τα κατάφερε και πιάστηκε, απορώ.

Τον πρώτο χρόνο σήκωσε δυο οικοδομές. Πολύ γρήγορα άφησε τη γκαρσονιέρα στη Μπότσαρη κι έπιασε ένα ωραίο διαμερισμάκι λουξ κοντά στην παραλία. Μας κάλεσε όλους μια φορά, είχε αρχίσει να κάνει κινήσεις συμφιλίωσης. Τόχε σχεδόν άδειο ακόμα, αλλά θ' αγόραζε λίγα πράγματα και καλά, είπε.

- Να κοιτάξεις να διοριστείς, να σταδιοδρομήσεις, τη συμβούλεψα.

Μεγάλη κοπέλα ήτανε πια. Να τακτοποιηθεί. Να βρει κι ένα καλό παιδί, να στρώσει. Αλλά ποιος την παίρνει αυτή με τέτοιο χαρακτήρα, να είναι «υποπόδιον των ποδών της», όπως τους ήθελε; Κι ύστερα, ήτανε περπατημένη με τον έναν και με τον άλλον, μετράει κι αυτό..... Έτσι ομορφούλα που ήτανε, πολλοί θα την πλησιάζανε, αλλά κανένας για σοβαρό σκοπό. Να τη γλεντήσουνε θέλανε κι ύστερα, στραβά το καπελάκι τους.....

Ή μήπως είχε το μυαλό να τυλίξει κανέναν τώρα που περνούσε η μπογιά της; Εδώ ο στρατηγός ο Παλαιολόγου, μια κλάση παλιότερός μου, μου την είχε απέξω - απέξω ζητήσει για το γιο του, κι αυτή ούτε να τ' ακούσει. Στρατιωτικός γιατρός το παιδί, ένας λεβέντης ως εκεί πάνω, από μικρά γνωρίζονταν, παιδιά συναδέλφων, κι από φοιτήτρια την ήθελε, είπε ο πατέρας του. Και λεφτά με ουρά. Έβαλα τη μάνα της να της μιλήσει.

- Μην τολμήσετε ν' ανακατευτείτε στη ζωή μου, μην ξανακούσω τέτοιες μαλακίες, της απάντησε άγρια. Άκου λεξιλόγιο από κοπέλα! Δεν επιμείναμε. Ας έκανε ό,τι ήθελε, είχα βαρεθεί πια.

Σε λίγο άρχισε να δουλεύει και σαν καθηγήτρια, είχε βγάλει, λέει, και μια παιδαγωγική σχολή.

- Άντε, να σταδιοδρομήσεις επιτέλους, της είπα.

Και σε λίγα χρόνια παντρεύτηκε. Έτσι ξαφνικά, μια μέρα, μας ανακοίνωσε ότι παντρεύεται έναν μουσικό, άκου εκεί μουσικό, ένα άτομο τελείως εκτός πραγματικότητας. Εγώ αυτή τη μουσική ανέκαθεν τη φοβόμουνα.....

- Κάνε ό,τι καταλαβαίνεις, της είπα, δε μας άκουσες και ποτέ.

Πήγαμε μια καθημερινή στο Δημαρχείο. Φορούσε τα καθημερινά της ρούχα κι είχε ένα ύφος σα να τη σφάζανε. Και που παντρεύτηκε, πάλι καλά.....

Τηλέμαχος - η μουσική

Χριστούγεννα στη Θεσσαλονίκη. Γεμάτη η αγορά, το στέκι των μουσικών γεμάτο κόσμο, μεσημέρι, κι έξω εκείνη η ομίχλη που δεν ξεχωρίζει από βροχή.

Καθόμασταν σε διπλανές παρέες, με τις πλάτες ν' ακουμπάνε. Και σιγά - σιγά άρχισα να ξεχωρίζω τη φωνή της. Σα να καταλάγιαζαν οι χριστουγεννιάτικες μουσικές, οι φωνές και τα γέλια γύρω κι όλο καθαρότερα άρχισα να ξεχωρίζω τη φωνή της. Φωνή καθαρή και γλυκιά σα μικρού κοριτσιού με σωστό τονισμό και παύσεις. Μουσική φωνή. Πήγα στο μπαρ να πάρω το τρίτο ούισκι και γυρίζοντας την είδα. Πάνω απ' το χοντρό πουλόβερ, κατάμαυρα μαλλιά κι ένα λεπτό προσωπάκι όλο μάτια. Πέρασε από πάνω μου φευγαλέα εκείνο το βλέμμα κι εγώ την ερωτεύτηκα. Εκείνη τη στιγμή την ερωτεύτηκα ή ίσως και να είχα αρχίσει να ερωτεύομαι τη φωνή της μισή ώρα νωρίτερα.

Έκανα νόημα στο μπαρ να σταματήσουν τη μουσική. Πλησίασα στην παρέα της και τη ρώτησα ποιος είναι ο αγαπημένος της συνθέτης. Ούτε σκέφτηκα ότι μπορεί να μην ήξερε κλασική μουσική. Δεν ξαφνιάστηκε και δε δίστασε καθόλου.

- *Ο Bach.*
- *Πες μου ένα κομμάτι.*
- *Πρελούδιο για άρπα αριθμός 1 σε ντο μείζονα.*

Χαμογέλασε σα να μούλεγε: τώρα να δω τι θα κάνεις. Χαμογέλασε κι έχασα τον κόσμο. Όταν χαμογελούσε, τα μελαγχολικά της μάτια γίνονταν παιδικά. Στήριξε το πηγούνι της στο χέρι με τη χαρακτηριστική της κίνηση, με κάρφωσε με κείνα τα μάτια και περίμενε.

Πήγα στο πιάνο, ένα παλιό καφετί με ουρά τριών τετάρτων, κι έπαιξα τη μεταγραφή σε μια από τις καλύτερες ερμηνείες της ζωής μου. Όλοι είχαν σταματήσει τις κουβέντες τους και παρακολουθούσαν. Δεν ξέρω πόση ώρα έπαιξα. Στράφηκα και την είδα να χαμογελάει. Από τότε δεν ξανάφυγα από κοντά της.

Πολιτικός μηχανικός. Ξαφνιάστηκα. Ήταν η πρώτη από τις εκπλήξεις που με περίμεναν. Αυτό το πλάσμα που φαινόταν φτιαγμένο για την τέχνη, είχε μυαλό κομπιούτερ και προσωπικότητα από σίδηρο. Κι ήξερε μουσική, ή μάλλον ήταν ολόκληρη μια μουσική. Σονάτα για πιάνο σε μι ελάσσονα.

- *Δεν παίζω πια καθόλου, αλλά ξέρω να ακούω, έλεγε.*

Εγώ δεν έμαθα ποτέ να κάνω τίποτα άλλο παρά να παίζω. Κάποτε με ρώτησε με τι άλλο θα μπορούσα να έχω ασχοληθεί, αν όχι με τη μουσική.

- *Με τίποτα, της απάντησα.*

Δεν μπορώ να κάνω τίποτα άλλο. Το μυαλό μου πετάει, οι σκέψεις μου σκορπίζονται, τα λόγια μου μπερδεύονται. Ο κόσμος μου είναι η μουσική. Εκεί όλα είναι ξεκάθαρα και ασφαλή. Αντί να αναπνέω ακούω κι αντί να μιλάω παίζω.

Κατάγομαι από δυο οικογένειες μουσικών πάππου προς πάππου. Οι γονείς μου, αποτυχημένοι μουσικοί κι οι δυο, σε μένα είχαν αποθέσει τις ελπίδες τους. Από τεσσάρων χρονών παίζω πιάνο, υπήρξα το παιδί - θαύμα της Θεσσαλονίκης. Οι γονείς μου δε με πίεσαν ποτέ για το σχολείο.

- Φτάνει που είναι πρώτος στη μουσική, έλεγαν.

Φοίτησα στο Κρατικό Ωδείο με τους καλύτερους δασκάλους και πήρα το δίπλωμα στα δεκαοκτώ. Η μάνα μου διαμόρφωσε το χώρο γύρω στο πιάνο σε μουσείο της τέχνης μου. Ταπετσάρησε τους τοίχους με τα βραβεία και δημιούργησε δεκάδες άλμπουμ με τις φωτογραφίες και τα προγράμματα των συναυλιών. Στα δεκατέσσερα πήρα την πρώτη μου διεθνή διάκριση, στα εικοσιένα το πρώτο βραβείο στη Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών και στα εικοσιπέντε πήρα μέρος σ' εκείνο το γελοίο διαγωνισμό και διορίστηκα καθηγητής μουσικής στο δημόσιο. Αργομισθία. Και μούδινε την ευκαιρία να προετοιμάζω τις συναυλίες τη μια μετά την άλλη.

Πολύ γρήγορα είχα καταλάβει ότι αν βρισκόμουν σ' ένα χώρο με πολλούς ανθρώπους, μπορούσα να τους κάνω να σωπάσουν και ν' αφοσιωθούν σε μένα, αρκεί να υπήρχε ένα πιάνο. Χωρίς πιάνο είμαι αθέατος, ανύπαρκτος, ασήμαντος. Μαζί μ' ένα πιάνο είμαι τα πάντα. Ήμουν πάντα ωραίο παιδί, τα κορίτσια με παρομοιάζανε με το Ρίτσαρντ Γκρη. Παρόλα αυτά, δεν ήμουν τίποτα χωρίς το πιάνο. Με το πιάνο κατακτούσα τον κόσμο, με το πιάνο την κατέκτησα και κείνη. Τη γυναίκα που έκοψε τη ζωή μου στα δυο. Τη μόνη γυναίκα που αγάπησα, την πιο σκληρή γυναίκα που υπάρχει στον κόσμο.

Ήμασταν κι οι δυο εικοσιοκτώ χρονών, συνομήλικοι ακριβώς. Έμενε μόνη της σ' ένα χαριτωμένο διαμερισμάκι σε αριστοκρατική περιοχή του κέντρου, κοντά στην παραλία. Δούλευε σκληρά. Έκανε μελέτες για οικοδομές και κάτι άλλες μυστηριές μελέτες που είχε σπουδάσει στη Γαλλία, ποτέ δεν κατάλαβα τι ακριβώς ήταν. Στους χώρους των μηχανικών είναι απίστευτο πόσοι τη γνώριζαν και τη θεωρούσαν κάτι σαν παιδί - θαύμα με μια χαριτωμένη ιδιορρυθμία. Κι όλος ο μουσικός κόσμος της Θεσσαλονίκης τη γνώριζε, εκτός από μένα.

Είχε αρχίσει να δουλεύει και σαν αναπληρώτρια καθηγήτρια στην τεχνική εκπαίδευση, μόλις είχε τελειώσει και κάτι παιδαγωγικά, αλλά δεν ήθελε ακόμα να διοριστεί για να μη φύγει απ' τη Θεσσαλονίκη και χαλάσει την καριέρα της. Κι έγραφε, όλο έγραφε στον υπολογιστή της. Άρθρα και πάλι άρθρα και μελέτες κι άλλες μελέτες και ποιήματα. Ποιήματα παντού, στον υπολογιστή, σε χαρτάκια, σε χαρτοπετσέτες...Ξαφνικά την έπιανε κάτι κι ήθελε να μείνει μόνη της και να γράψει. Κι όταν είχε πολλή δουλειά, μούλεγε ότι για λίγες μέρες δε θα μπορέσει να με δει.

Δεν την καταλάβαινα. Εγώ ήθελα να είμαστε συνέχεια μαζί, να κοιμόμαστε και να ξυπνάμε μαζί, να πίνουμε καφέδες στην παραλία, να κάθομαι δίπλα της όταν γράφει, να την ακούω όταν μιλάει, να της κρατάω το χέρι όταν σκέφτεται, να βγαίνουμε μαζί κάθε βράδυ, να γυρνάμε τα στέκια που έχουν πιάνο και να της παίζω ως το πρωί. Ήθελα να την παρακολουθώ να κινείται ανάμεσα στους άλλους, να μιλάει και να χαμογελάει, να τους γοητεύει όλους και να ξέρω ότι είναι μόνο δική μου. Μερικές φορές ήθελα να φωνάξω σ' όλο τον κόσμο: «Κοιτάξτε την, ακούστε την, αυτό το πλάσμα είναι αληθινό κι είναι το κορίτσι μου».

Κανένας δε θα πίστευε ότι δεν είχα κάνει πραγματικές σχέσεις στη ζωή μου. Τα κορίτσια πάντα με κυνηγούσαν κι ήταν για μένα πολύ εύκολο να τις προσεγγίσω και να τις φλερτάρω. Μαζεύονταν δυο - δυο, τρεις - τρεις γύρω απ' το πιάνο, κι ο δρόμος ήταν ανοιχτός. Από κει και πέρα δυσκολεύανε τα πράγματα. Πάντα κάτι γινότανε κι έφευγα πριν δέσει η κατάσταση. Δεν ήξερα τι ακριβώς συνέβαινε, αλλά μόλις έφταναν να κάνω σχέση με μια γυναίκα, το ενδιαφέρον μου έσβηνε κι έλεγα πώς να φύγω. Έτσι ήμουν και στο πιάνο. Εξαιρετικός στο *prima vista* και στον αυτοσχεδιασμό, αλλά από κει και πέρα το δύσκολο ήτανε να στρωθώ και να προχωρήσω σε πραγματική ερμηνεία.

Εκείνη είχε το παρελθόν της. Λίγα μου είπε, ακόμα λιγότερα μ' είχε αφήσει να καταλάβω, απέφευγε να μιλάει γι' αυτό. Τις λίγες φορές που τόκανε, το πρόσωπό της σκοτείνιαζε κι άλλαζε γρήγορα θέμα. Δε ζήλευα. Ήταν ένα πλάσμα άπιαστο, εξωγήινο, δεν μπορούσε να μπει σε καλούπια. Εμένα μου αρκούσε που ήταν πια δική μου.

Ήταν τρυφερή μαζί μου, αλλά όχι ιδιαίτερα εκδηλωτική. Για μένα όμως η κάθε της κίνηση πολλαπλασιαζόταν κι έπαιρνε άλλη αξία. Τώρα σκέφτομαι ότι εγώ ήθελα να το ερμηνεύω έτσι. Έκανα τη δική μου μεταγραφή έτσι ώστε να ταιριάζει στο όργανο που έπαιζα εγώ. Το θέμα είναι ότι δε μ' αγάπησε όσο την αγάπησα, ίσως και να μη μ' αγάπησε καθόλου.

Το όνειρο: Δεν είσαι εσύ

Φεύγω με το τραίνο, Σταθμός ΟΣΕ Θεσσαλονίκης.

Η ομίχλη έχει καλύψει τα πάντα, οι ανθρώπινες σιλουέτες κινούνται αργά κι απόκοσμα. Είναι Χριστούγεννα, η πόλη στολισμένη και τα φωτάκια φιλτράρονται μέσα στην ομίχλη. Φωτάκια μέσα στο μισοσκόταδο της χειμωνιάτικης μέρας, αυτό το εύθραυστο φως.

Δεν ξέρω ποιος είναι ο προορισμός μου, όμως φεύγω για να σε βρω, δεν ξέρω πού είσαι, όμως ξέρω ότι θα μπω στο τραίνο, θ' αρχίσω ένα μακρύ ταξίδι και κάπου θα σε βρω. Το τραίνο είναι παλιό, απ' αυτά που έπαιφνα φοιτήτρια, μέχρι να φτάσεις στον προορισμό σου τα χέρια και το πρόσωπο γεμίζουν καρβουνόσκονη και τα ρούχα ποτίζουν με τον καπνό των τσιγάρων.

Βολεύομαι σε μια θέση κοντά στο παράθυρο, ωραία, θα βλέπω έξω, κάτω από τα πόδια μου το σακ - βουαγιάζ, να μη μου κλέψουν τα λίγα μου λεφτά όπως θα περνάμε τη Γιουγκοσλαβία, έτσι είχα μάθει όταν πηγαينوερχόμουνα στη Γαλλία. Δίπλα μου δυο βιβλία: η Αντοχή των Υλικών και τα ποιήματα του Elliot. Τι δουλειά έχει η Αντοχή των Υλικών, μάθημα του δευτέρου έτους; Μα εγώ είμαι σίγουρη ότι την έχω περάσει και μάλιστα έχω αποφοιτήσει τόσα χρόνια τώρα, δε θα της δώσω σημασία, τον Elliot θα διαβάσω. Βυθίζομαι στο διάβασμα.

«...Του ποταμού η σκεπή σωριάστηκε,
τα στερνά δάχτυλα των φύλλων γαντζώνουν και βουλιάζουνε στην όχθη την υγρή.
Ο αγέρας στην καστανόχρωμη τη γης διαβαίνει, ανάκουστος.
Φύγανε οι νύμφες.
Γλυκέ μου Τάμεση, κύλα απαλά, το τραγούδι μου για να πω...»

Και ξαφνικά βλέπω ότι το τραίνο πάει προς την Αλεξανδρούπολη, στην κοιλάδα του Νέστου είμαστε.

Όχι, όχι, εκεί, δεν είσαι εσύ αυτός που έρχομαι να βρω, αδύνατο να ξαναπάω πάλι εκεί, θέλω να γυρίσω το τραίνο πίσω. Φωνάζω, το τραίνο είναι άδαιο και τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα. Θέλω να βγω. Ανοίγω το παράθυρο. Οπουδήποτε, οπουδήποτε αλλού, μα όχι πάλι εκεί. Δεν είσαι εσύ αυτός που πάω να συναντήσω, δεν μπορεί να είσαι εσύ. Και μη μου κολλήσει πάλι καμιά ιδέα ότι είσαι εσύ, προτιμώ να χαθώ, να εξαφανιστώ αλλά όχι πάλι εκεί. Δεν είσαι εσύ.

Και καθώς «...ο αγέρας στην καστανόχρωμη τη γης διαβαίνει...», πηδάω έξω απ' το παράθυρο, «...φύγανε οι νύμφες...», βλέπω τον εαυτό μου να φεύγει σα νύμφη, βλέπω τον εαυτό μου από ψηλά, το σώμα μου κάνει πιρουέτες στον αέρα κι εγώ το κοιτάζω από δω πάνω ασάλευτη.

Τηλέμαχος - ο γάμος

Παντρευθήκαμε ενάμιση χρόνο μετά τη γνωριμία μας. Πίστευα στο γάμο, από μικρός περίμενα να τη βρω και να την αγαπήσω, γιατί μόνον αυτή θα μπορούσα ν' αγαπήσω έτσι όπως ήθελα, απόλυτα. Να την αγαπήσω περισσότερο κι απ' τη μουσική.

- *Θέλω να παντρευτούμε, της έλεγα, να ζήσουμε για πάντα μαζί.*

- *Ο γάμος δεν είναι μέσα στα σχέδιά μου και δεν πιστεύω στη λέξη πάντα, μου απαντούσε. Περνάμε καλά κι αυτό μου φτάνει. Ο γάμος δεν εγγυάται τίποτα, είναι μια κοινωνική σύμβαση.*

Όταν όμως έφτασε η ώρα να διοριστεί μόνιμα στην εκπαίδευση, άρχισε να το ξανασκέφτεται.

- *Αποκλείεται να φύγω από τη Θεσσαλονίκη, η καριέρα μου θα τιναχτεί στον αέρα.. Χρειάζομαι μόρια, κάτι πρέπει να κάνω.*

Ήταν σα να μου χάριζε τον κόσμο.

Με κοίταξε για λίγο συλλογισμένη και δεν απάντησε. Πρόσεξα δυο αχνές ρυτιδίτσες ανάμεσα στα φρύδια της. Ήθελα να τις δω να βαθαίνουν, ήθελα να γεράσουμε μαζί. Έστω και μ' αυτούς τους όρους.

Κάναμε τον πιο απλό πολιτικό γάμο που μπορούσε να γίνει, μια Τετάρτη κατακαλόκαιρο στο Δημαρχείο της Θεσσαλονίκης, με τα καθημερινά μας ρούχα και με καλεσμένους μόνο τους γονείς. Μόνον έτσι δεχόταν. Ούτε βέρες ήθελε να φορέσουμε, αλλά δεν μπόρεσε ν' αρνηθεί τις απλές βέρες που μας δώρισε ο πατέρας μου.

Στους δικούς μου κακοφάνηκε λιγάκι. Το γάμο τον θεωρούσαν κάτι πολύ όμορφο. Η οικογένειά μου ήταν πάντα αγαπημένη, οι γονείς μου είναι ως τώρα ερωτευμένοι και βγαίνουν βόλτα χεράκι - χεράκι στην παραλία. Δεν έφεραν όμως σοβαρές αντιρρήσεις. Την είχαν αγαπήσει πολύ.

Ο πατέρας μου τη λάτρευε. Είναι ρομαντικός ο πατέρας μου, ένας σιωπηλός και γλυκός άνθρωπος, που γράφει ποιήματα όπως έγραφε κι εκείνη και μουσική όπως έγραφε κι εκείνη μέσα της. Τους έβλεπα να ανταλλάσσουν ποιήματα, τα ρομαντικά στιχάκια του πατέρα μου με τις ομοιοκαταληξίες και τα δικά της ποιήματα που δεν μπορώ να τα περιγράψω, αλλά αγγίζανε τόσο βαθιά την ψυχή μου που αμέσως καθόμουνα και τα έντυνα με μουσική, μόνο έτσι μπορούσα να εκφράσω τον κατακλυσμό που γινόταν μέσα μου μόλις τα διάβαζα.

Ήταν ίσως οι ωραιότερές μας στιγμές όταν έγραφα μουσική για τα ποιήματά της, δηλαδή μαζί τη γράφαμε, μουρμουρίζαμε τη μουσική κι εγώ έπαιζα και τραγουδούσα, πάντα ελάσσονες κλίμακες διάλεγε, αγαπημένη της η μι ελάσσων. Άκουγε τους αυτοσχεδιασμούς μου και μούλεγε: «*Κόψε, κόψε, αυτό τι χρειάζεται, αυτό είναι υπερβολή, δεν το θέλω τόσο ρομαντικό, χαμήλωσε ένταση, δε θέλω κορώνες.....*»

Πίστευε πως η τέχνη είναι ουσιαστική μόνο όταν είναι απαλλαγμένη από το περιττό, «*...όταν έχει αφαιρεθεί ο,τιδήποτε δεν είναι απόλυτα απαραίτητο ή ιδιαίτερα όμορφο*», όπως έλεγε.

Κι η μάνα μου την αγάπησε, ήταν η κόρη που δεν είχε αποχτήσει, το έξυπνο κορίτσι που τα κατάφερνε στη ζωή του όπως εκείνη δεν τάχε καταφέρει. Δε συγκρουστήκανε ποτέ, κυρίως γιατί η μάνα μου είναι ξύπνια, τόσα χρόνια εμπόρισα στην πιάτσα.

Κατάλαβε ότι δε θα μπορούσε να τα βγάλει πέρα μαζί της και δεν της κολλούσε. Μια φορά μόνο μου είπε ότι η γυναίκα μου με τραβάει από τη μύτη, «...αλλά χαλάλι της», κι εξάλλου κάποια θα χρειαζόμουνα να με φροντίζει όταν δε θα είχα πια εκείνη. Λέγανε αστεία και παίζανε στο πιάνο κάτι παιδικά κομμάτια για τέσσερα χέρια. Η μάνα μου που δεν έμαθε ποτέ να μαγειρεύει, της ζητούσε τα φώτα της κι ήτανε συγκινητικό το θέαμα: αυτή να εξηγεί τις «εναλλακτικές» της συνταγές στη μάνα μου όσο πιο απλά μπορούσε, σα δασκάλα, κι η μάνα μου, έχοντας φορέσει τα γυαλιά της, να κρατά σημειώσεις με μεγάλη προσοχή.

Κι εκείνη τους αγάπησε. Μόνο για τον αδελφό μου που ήταν ευέξαπτος, μούχε πει απ' την αρχή: «*Εγώ δε σηκώνω τσαμπουκάδες, μπορεί να σας φέρεται έτσι κι εσείς να τον χαϊδεύετε, αλλά εμένα θα προσέχει πώς θα μου φέρεται γιατί δε θάχουμε καλά ξεμπερδέματα...*». Δε χρειάστηκε όμως, κι αυτός την αγάπησε και την παραδεχότανε. Όταν αρραβωνιάστηκε με τη Δήμητρα, η Ελένη έκανε φιλότιμες προσπάθειες να βρει κάτι κοινό μαζί της κι ήτανε αστείο να την παρακολουθείς να προσπαθεί να συζητήσει για ρούχα, κρύσταλλα κι επαναφορτιζόμενες συσκευές. Μια φορά η Δήμητρα της περιέγραφε τις συσκευές που θ' αγόραζε: επαναφορτιζόμενο σκουπάκι, επαναφορτιζόμενο τρίφτη για το τυρί, επαναφορτιζόμενο μαχαίρι... Και τη ρώτησε γιατί εκείνη δεν είχε καμιά επαναφορτιζόμενη συσκευή. Κι εκείνη δεν άντεξε:

- *Εγώ βάζω το βράδυ το χέρι μου στην πρίζα, φορτίζομαι, και την άλλη μέρα τα κάνω όλα μια χαρά μόνη μου!*, της απάντησε.

Με τους δικούς της γονείς είχε περίεργη σχέση. Ευγενική και τυπική, απέφευγε τα πολλά - πολλά.

- *Δεν είναι όλες οι οικογένειες σαν τη δική σου, μούλεγε, άστα, καλά τάχω ρυθμίσει τα τελευταία χρόνια, δεν είναι να τους δίνεις θάρρος.*

Ωστόσο οι γονείς της φαίνονταν μάλλον ευχαριστημένοι που η κόρη τους είχε παντρευτεί. Δεν ήμουνα βέβαια ο ιδανικός γι' αυτή, καλό παιδί αλλά ιδιόρρυθμο και τρελό καλλιτέχνη με θεωρούσαν, αλλά κι εκείνη κάτι παρόμοιο τη θεωρούσαν κι έτσι δεν είπανε τίποτα. Ούτε κι εγώ τους συμπάθησα ποτέ.

Είχαμε και τη μουσική, η μουσική ήταν το απωθημένο της. Κι ήμουν ο μόνος που μπορούσα να αισθανθώ τι ήταν για κείνη η μουσική και γιατί δεν ήθελε να παίζει πια. Αυτό το αισθάνθηκα όταν την άκουσα σε κασέτα στη σονάτα Ν^ο 3 του Brahms. Κι όταν μούβαλε να την ακούσω στο πρελούδιο για άρπα που σημάδεψε και την αρχή της γνωριμίας μας, ήμουνα πια σίγουρος. Ποτέ δε θ' αντιμετώπιζε τη μουσική με ημίμετρα. Ήταν σιωπηρή συμφωνία μεταξύ μας να μην της ζητώ να παίξει. Κάποιες φορές σκάλιζε μόνη της τις παρτιτούρες μου, δοκίμαζε το θέμα ή το μέρος του δεύτερου πιάνου. Μια φορά ξαναδοκίμασε τη σονάτα του σεληνόφωτος και μάλιστα τη μαγνητοφωνήσαμε. Χρειάστηκε να την παρακαλέσω για να μην πετάξει την κασέτα.

Ήτανε πανέξυπνη, απόλυτη και σκληρή. Κοφτερή σαν ασάλι, μια λεπτή, κοφτερή λεπίδα, αυτή την εικόνα έχω κρατήσει. Τη θαύμαζα, τη λάτρευα και τη φοβόμουνα. Είχε για τα πάντα σαφέστατες απόψεις και δεν μπορούσες να τη μετακινήσεις απ' ό,τι έβαζε στόχο. Δούλευε με απάνθρωπους ρυθμούς χωρίς να κουράζεται ποτέ. Κι έβγαζε ένα σωρό λεφτά, αν και οι ανάγκες της ήταν μηδαμινές. Δεν έχω δει πιο αντικαταναλωτικό πλάσμα. Αν ζούσε τρεις γενιές πριν, θα ήταν απ' αυτές τις σκληρές γυναίκες που οργώνανε τα χωράφια, χτίζανε σπίτια κι ύφαιναν στον αργαλειό. Η στάση

της προς τους άλλους ήτανε μόνιμα κριτική και σκληρή. Όσο σκληρή ήτανε με τον εαυτό της ήτανε και με τους άλλους, και φυσικά δεν έκανε εξαίρεση για μένα. Κάποτε της ζήτησα συγγνώμη για μια ανοησία που είχα κάνει.

- *Η συγγνώμη στα λόγια δε λέει τίποτα, μου απάντησε. Το πόσο μετάνιωσες θα φανεί από την αλλαγή της στάσης σου από δω και πέρα.*

Με πίεζε. Μερικές φορές αισθανόμουνα σα να με είχε βάλει στο μικροσκόπιο, να μεγέθυνε την κάθε πράξη μου και να τη δικάζει. Κι όταν άρχιζε να δικάζει, δε σταματούσε. Μέρους μπορεί να ασχολιόταν με κάτι που είχε γίνει και δε μ' άφηνε ήσυχο αν δεν είχε πρώτα ξεκαθαρίσει την κατάσταση, δεν είχε ανακαλύψει τα αίτια, δεν είχε αναλύσει τη στάση του καθενός και δεν είχε καταλήξει σε συμπεράσματα και αποφάσεις για το μέλλον. Ήταν μόνιμα σαν τεντωμένη χορδή και με πίεζε, πολύ με πίεζε. Αρκούσε όμως ένα χαμόγελό της για να ξεχάσω όλα.

Ωστόσο φαινότανε νάχει χαλαρώσει λιγάκι μαζί μου. Τη λάτρευα και της τόδειχνα κάθε στιγμή. Της έπαιζα μουσική, της έλεγα αστεία, τη σήκωνα και τη στριφογύριζα μέχρι να ζαλιστεί, την πήγαινα και την έπαιρνα απ' τις οικοδομές, της τραγουδούσα τα τραγούδια που αγαπούσε αλλάζοντας τα λόγια. Κι εκείνη χαμογελούσε. Λάτρευα αυτό το χαμόγελο, όταν χαμογελούσε, το σοβαρό της πρόσωπο γινότανε παιδικό. Καθόμουνα και την κοίταζα, ώρες μπορούσα να την κοιτάζω να γράφει στον υπολογιστή και ν' αλλάζει εκφράσεις σα να συνεννοείται με τον εαυτό της για όλα αυτά τα περιέργα που έγγραφε.

Της ομόρφυνα τη ζωή. Αυτό ποτέ δεν το εκτίμησε όσο έπρεπε. Μαζί μου έμαθε να χαμογελά, να χαίρεται και να διασκεδάζει, να ζει σαν άνθρωπος, βρε αδερφέ! Και, παρόλες τις ερωτικές της εμπειρίες για τις οποίες τηρούσε σιγήν ιχθύος, σιγά μην πέρασε έτσι με κανέναν άλλον σεξουαλικά..... Τέλεια τα πηγαίναμε, τέλεια, αλλά ούτε κι αυτό μέτρησε..... Όταν την παρέλαβα ήταν ένα θλιμμένο πλάσμα, χωρίς τη χαρά της ζωής. Όταν μ' έδιωξε, μια χαρά ήτανε. Το πρόσωπό της είχε στρώσει κι είχε μάθει να χαμογελά. Σε άλλον όμως, όχι σε μένα.....

Την κοίταζα καθώς κοιμόταν, όταν η ένταση έφευγε και το χλωμό της πρόσωπο γινόταν ήρεμο σα μικρού κοριτσιού..... *«και θάν' το ωραίο πρόσωπό σου κι απ' το φεγγάρι πιο χλωμό».*

- *Χαμογελάστε μεγαλειοτάτη, της έλεγα, έφτασε ο διασκεδαστής της βασιλίσσης.*

- *Μου αρέσει που είσαι σαν παιδί, μούλεγε και μου χάιδευε τα μαλλιά.*

Δεν ήταν εκδηλωτική, αλλά για μένα κάθε της κίνηση και κάθε της λέξη πολλαπλασιάζονταν. Τώρα το ξέρω. Έκανα τη δική μου ερμηνεία σ' ένα κομμάτι που μου άρεσε τόσο πολύ, γιατί η ερμηνεία αλλάζει τα πάντα και τα φέρνει στα μέτρα του ερμηνευτή.

Τηλέμαχος – το διαζύγιο

Δυο χρόνια ζήσαμε παντρεμένοι, ούτε μέρα παραπάνω. Άντε τρία μέχρι να βγει το διαζύγιο, αλλά στα δυο μ' είχε ήδη διώξει απ' το σπίτι. Με πέταξε έξω σαν το σκυλί.

Δεν την πίεσα όταν το αποφάσισε και φυσικά έβαλε αμέσως μπροστά τις διαδικασίες. Δεν ήταν βέβαια δυνατό να καθυστερήσει ούτε λεπτό! Ήξερα ότι το να την πιέσω ήταν ο πιο σίγουρος τρόπος για να τη χάσω οριστικά. Είχα μια αμυδρή ελπίδα ότι, αν έφευγα απ' το σπίτι και δεν την πίεζα, μέχρι να βγει το διαζύγιο μπορεί και να το μετάνιωνε.

Είχε βέβαια το δικίο της, αλλά αυτή τη φορά ήμουν αποφασισμένος ν' αλλάξω, της το είχα υποσχεθεί αλλά δε με πίστευε πια. Πέταξα όλα τα μπουκάλια, έκλαψα, της υποσχέθηκα, της ορκίστηκα, τίποτα. Αλύγιστη. Είχε βέβαια το δικίο της.

Ανέκαθεν μ' άρεσε το ποτό. Δεν υπάρχει ωραιότερο πράγμα από ένα ποτήρι ουίσκι πάνω στο πιάνο. Να πίνεις και να παίζεις, να παίζεις και να πίνεις. Μισοναρκώνεσαι κι ο κόσμος γύρω σου χάνεται, μένει μόνο η μουσική. Κι ύστερα χάνεται κι η μουσική και μένεις στην ανυπαρξία, εκεί που όλα είναι εύκολα κι η ζωή περνάει από δίπλα σου χωρίς να σ' αγγίζει. Δε γκρίνιαζε για το ποτό, όπως κάνουν όλες οι γυναίκες.

- Εσύ θ' αποφασίσεις, εμένα δε μ' αρέσει αλλά είναι δικό σου θέμα, αρκεί βέβαια να διατηρήσεις τον έλεγχο, έλεγε.

Ένα χρόνο είχαμε παντρεμένοι όταν μούκανε την πρώτη σοβαρή συζήτηση. Δε γκρίνιαζε. Όταν όμως ήθελε ν' αντιμετωπίσει ένα σοβαρό πρόβλημα, μ' έβαζε κάτω και με δικάζε.

- Έλα τώρα, πρωί - πρωί, ή μεσημεριάτικα ή μόλις φάγαμε ή νυχτιάτικα, ό,τι ταίριαζε δηλαδή, της έλεγα. Κουκλίτσα μου, μη σοβαρεύεις κι ασχημαίνεις το ωραίο σου προσωπάκι.....

Δεν έπαιρνε από τέτοια.

- Άσε τ' αστεία και κάτσε να συζητήσουμε, έλεγε αυστηρά.

- Έχεις αρχίσει να χάνεις τον έλεγχο, μου είπε σε μια τέτοια συζήτηση. Πετάω τα φαγητά που μαγειρεύω γιατί ποτέ δεν τρως, ζεις μόνο με το ουίσκι. Το πρωί πρέπει να πεις ένα ποτηράκι πριν από τον καφέ, νομίζεις ότι δε σε βλέπω; Διάλεξες απογευματινό σχολείο για να κοιμάσαι ως το μεσημέρι. Και, το σπουδαιότερο, έπαψες να μελετάς πιάνο. Τι θα γίνει;

Ήταν η πρώτη φορά που μου το έθεσε τόσο ανοιχτά. Με κοίταζε σοβαρά και το βλέμμα της έμπαινε μέσα μου και μ' έκοβε σα λεπίδα. Τρόμαξα. Παραδέχτηκα, της έδωσα υποσχέσεις, για την αγάπη της δε θα ξανάγγιζα το ποτό, ήτανε σίγουρο. Ναι, είχα ξεφύγει, αλλά θα το ρύθμιζα, αρκεί να εξακολουθούσε να μ' αγαπά και θα γινόμουν αυτός που ήθελε. Γονάτισα μπροστά της κι έκλαψα.

- Βοήθησέ με, την παρακάλεσα.

Δεν τα κατάφερα. Τα δυο χρόνια που ακολούθησαν ήταν ένα κρυφτούλι μεταξύ μας. Εμείς οι δυο και το ποτό, το ποτό που είχε αντικαταστήσει τη μουσική στην τριάδα μας. Και νομίζω ότι η μουσική της έλειπε περισσότερο από μένα.

Είχαμε αγοράσει ένα Yamaha Professional, δε θέλησε να φέρουμε το πιάνο μου από το σπίτι.

- Αυτό το πιάνο ανήκει εκεί κι εκεί πρέπει να μείνει, θ' αγοράσουμε καινούργιο, είχε πει.

Είχε δίκιο, είχε όλα τα δίκια του κόσμου, αλλά αν μ' αγαπούσε έπρεπε να μείνει και να με βοηθήσει ν' αλλάξω. Δε μ' αγάπησε, ποτέ δε μ' αγάπησε στ' αλήθεια, για να διασκεδάξει μ' είχε, για να της διακοσμή τη ζωή.

Στο μεταξύ είχε βγάλει το πρώτο βιβλίο της κι αφοσιώθηκε σ' αυτό μερικούς μήνες. Μόλις είχε αρχίσει να λειτουργεί ο «Μύλος» στη Θεσσαλονίκη κι οι συνάδελφοί μου της οργάνωσαν μια βραδιά με τα ποιήματά της μελοποιημένα. Ήταν μια όμορφη βραδιά στην αρχή του καλοκαιριού και μόλις αρχίσαμε να παίζουμε και να τραγουδάμε, το υπαίθριο θεατράκι γέμισε. Εκείνη όμως μετά βίας χαμογελούσε. Όταν μάλιστα παίζαμε το ποίημά της «Τα περιθώρια», με κοίταξε λυπημένα κι απομακρύνθηκε για λίγο. Εκείνη την ώρα ήξερα ότι την είχα χάσει οριστικά.

«Τα περιθώρια στενεύουν στον καθρέφτη, τα περιθώρια που γύρω μας συγκλίνουν και δεν τα βλέπεις».

Είχε δίκιο, είχε όλα τα δίκια του κόσμου, αλλά αν μ' αγαπούσε έπρεπε να μείνει και να με βοηθήσει ν' αλλάξω.

Έχανε την ψυχραιμία της. Το πρόσωπό της σκοτεινίαζε, τα μάτια της πετούσανε φλόγες. Έπαιρνε τα μπουκάλια και τα εκσφενδόνιζε.

- Δεν μπορώ να σε βλέπω να παραπατάς.
- Δεν μπορώ να σ' ακούω να τραυλίζεις, να μη μιλάς όταν είσαι έτσι.
- Υποσχέσου μου ότι εκεί που θα πάμε δε θα μεθύσεις.
- Όχι, δε θα τηλεφωνήσω να πω ότι αρρώστησες, να είσαι υπεύθυνος των πράξεών σου.
- Όχι, δε θα βάλω στην τσάντα μου το πλακέ μπουκάλι.
- Όχι δε θα σε δικαιολογήσω.
- Όχι, δε οδηγήσω για να μπορείς εσύ να πίνεις όσο θέλεις, παίρνω ταξί και φεύγω και μείνε να τα βγάλεις πέρα.

Σιγά - σιγά εγκατέλειψε τον αγώνα και με ξέχασε. Δεν το πάλευε πια, απλώς ζούσε σα να μην υπήρχα. Η κυρία αποφάσισε ότι δεν της έκανα και με πέταξε στην άκρη.

Η καριέρα της είχε απογειωθεί, οι οικοδομές πλήθαιναν. Έκανε και κάτι μελέτες για σπίτια που εξοικονομούν ενέργεια.

- Οι ήπιες μορφές ενέργειας είναι το χόμπι μου, έλεγε.

Όλες οι γυναίκες έχουν χόμπι, κι η δικιά μου είχε τις ήπιες μορφές ενέργειας!

Μια φορά, χειμώνας ήτανε, ανέλαβε να κάνει μια χωροταξική μελέτη, κάτι, λέει, τελειώς πρωτότυπο, που θα της έπαιρνε πολύ χρόνο. Κλείστηκε στο γραφείο της, έβγαινε κάθε πρωί λίγες ώρες για το σχολείο, μετά ξαναγυρνούσε και κλεινόταν εκεί μέσα. Ξαναβγήκε την άνοιξη.

- Τέλειωσα, είπε.

Από κει και πέρα τόμαθε κι αυτό κι έκανε τη μια μελέτη μετά την άλλη, μια βδομάδα της έφτανε.

- Δε σ' εκτιμώ πια, μου είπε τελικά μια μέρα.

Φαντάζομαι ότι περίμενε να κοπάσει λίγο η δουλειά της για ν' ασχοληθεί με το τι θα έκανε μαζί μου.

Τα πάντα στο σπίτι εξακολουθούσαν να δουλεύουν ρολόι. Το σπίτι καθαρό, τα ρούχα τακτοποιημένα, οι λογαριασμοί πληρωμένοι. Δε μαγείρευε, κανένas από τους δυο μας δεν έτρωγε πια. Κοιμόταν στο γραφείο της. Ρίχτηκε στη δουλειά με ακόμη μεγαλύτερη manía. Έλειπε όλη την ημέρα απ' το σπίτι κι όταν γύριζε κλεινόταν εκεί μέσα κι έγγραφε ακούγοντας κλασική μουσική. Κάποια βράδια που μισοκοιμόμουνα στον καναπέ μπροστά στην τηλεόραση, και δίπλα το μπουκάλι, σταματούσε για λίγο τη μελέτη της κι έβγαινε μια βόλτα. Τυλιγότανε σ' ένα μακρύ κόκκινο κασκόλ κι έβγαινε μόνη της στο κρύο, έκοβε δυο βόλτες στο τετράγωνο, ψώνιζε ένα μπουκαλάκι γάλα και ξαναγυρνούσε.

Δε μίλησε σε κανέναν. Δεν πηγαίναμε πουθενά πια μαζί, πότε - πότε έβγαινε με τους φίλους της, γύριζε αργά και δεν μπορούσε να κοιμηθεί, καθότανε στον υπολογιστή της ως το πρωί. Ή μήπως δεν είχα καταλάβει ότι ο άλλος τη γυρόφερνε, είχανε σπάσει τα τηλέφωνα πια..... Αυτή, η ειλικρινής και η έντιμη, ετοιμαζότανε να μου τα φορέσει κανονικά, αν δε μου τάχε φορέσει κιόλας.

Την παρακολουθούσα αδύναμος. Τρελαινόμουνα στην ιδέα ότι μπορεί να ήταν με τον άλλον ή με οποιονδήποτε άλλον. Την αγαπούσα. Μου έλειπε. Δεν μπορούσα να την ακουμπήσω.

- Μην τολμήσεις να με πλησιάσεις αν δεν το θέλω, με προειδοποίησε. Και πήρε εκείνο το παγωμένο βλέμμα.

Είναι τρομερό πόσο εκείνα τα μάτια μπορούσαν ν' αλλάζουν έκφραση. Να πιάνουν όλη την κλίμακα, από το πιο γλυκό βλέμμα του κόσμου μέχρι εκείνη την παγωμένη, κοφτερή λεπίδα της. Τρόμαζα όταν με κοιτούσε έτσι, μου φαινόταν ότι με το βλέμμα της μπορούσε να με εκμηδενίσει, να γυρίσει τον κόσμο ανάποδα.

Κάποια φορά τόλμησα να σχολιάσω ότι πολλή παρέα έκανε τελευταία με κείνον τον παλιό της φίλο απ' το Πολυτεχνείο.

- Δε σε αφορά, μου απάντησε κοφτά, είναι η ζωή μου και τίποτα δε σε αφορά πια.

Μα ήμασταν παντρεμένοι, διάβολε, ήταν η γυναίκα μου! Αλλά ούτε κι αυτό το εκτίμησε ποτέ. Με παντρεύτηκε σα να μούκανε χάρη, για παιδί ούτε κουβέντα και για να είναι σίγουρη όλο κι έκανε κάτι αλχημείες με τους γυναικολόγους. Ε, βέβαια, μπορούσε η κυρία να μην έχει τον πλήρη έλεγχο:

Πότε - πότε της έδινα υποσχέσεις για το ποτό, που δεν τις κρατούσα ως το βράδυ.

- *Θέλω να χωρίσουμε, μου είπε τελικά και θα το κάνω οπωσδήποτε. Φρόντισε και συ να γίνει κατά το δυνατόν ανώδυνα και για τους δυο μας.*

Είχε τα νεύρα της, τις μέρες εκείνες την έπιαναν έντονοι πονοκέφαλοι. Δυο φορές λιποθύμησε στο σχολείο. Αλλά δεν έδωσε σημασία.

- *Νευρικής φύσης είναι, είπε, είμαι σε άσχημη κατάσταση, κάπου θα ξεσπούσε όλο αυτό που περνάω.*

Έκλαψα, την παρακάλεσα να μου δώσει μια τελευταία ευκαιρία. Αυτή τη φορά ήμουν αποφασισμένος ν' αλλάξω, της το υποσχέθηκα. Για να την κρατήσω θάκανα τα πάντα.

Είχε πάψει ν' αντιδρά.

- *Κουράστηκα, Τηλέμαχε, δεν αντέχω άλλες δοκιμές, μου είπε. Κάνε ό,τι καταλαβαίνεις και θα δούμε.*

Πέρασαν λίγες μέρες μέχρι που βρήκε τα άδεια μπουκάλια στο συρτάρι με τις κάλτσες.

Πέταξα όλα τα μπουκάλια, γονάτισα μπροστά της κι έκλαψα, της υποσχέθηκα, της ορκίστηκα, τίποτα. Αλύγιστη. Είχε βέβαια το δίκιο της. Αν όμως μ' αγαπούσε πραγματικά.....

Απαίτησε να φύγω την ίδια κιόλας μέρα. Βέβαια, είχε φροντίσει απ' την αρχή να τα κανονίσει όλα προς όφελός της. Είχε νοικιάσει το σπίτι στ' όνομά της, όλα τα πράγματα ήτανε δικά της κι οι λογαριασμοί της στην τράπεζα φουσκωμένοι.

- *Αύριο κιόλας βάζω μπροστά το διαζύγιο, μου είπε, ήρεμη και ψυχρή σα δικαστής. Θα φύγεις αμέσως. Μην τολμήσεις να μου δημιουργήσεις πρόβλημα. Δες τι θα κάνεις και μετά μπορείς να πάρεις το πιάνο, πάρε και τα βιβλία της μουσικής.*

Δάκρυ δεν έχυσε. Και δεν είχε περάσει ούτε μήνας όταν έμαθα ότι κυκλοφορούσε ανοιχτά με τον άλλον. Τον τελευταίο καιρό μου τα φορούσε, τόξερα εγώ αλλά δε μιλούσα, ήθελα να την έχω ευχαριστημένη για να μένει κοντά μου.

Λίγους μήνες μετά, όταν πήγα με τη μεταφορική να πάρω το πιάνο, μου άνοιξε η καθαρίστρια. Τα ρούχα μου και τα βιβλία της μουσικής ήταν βαλμένα ταχτικά σε κούτες. Τότε συνειδητοποίησα ότι το πιάνο τόχαμε αγοράσει με δικά της λεφτά κι ότι όλα αυτά τα χρόνια με τα δικά της λεφτά ζούσαμε, αυτά που κέρδιζε από τις μελέτες. Ποτέ δεν το συζήτησε, ούτε κι εγώ, το θεωρούσαμε φυσικό. Και το διαζύγιο ακόμα με δικά της λεφτά τόβγαλε, «*Εσύ το θέλεις, εσύ να το πληρώσεις*», της είπα κι εκείνη δεν αντέδρασε.

Καλά της έκανα. Δε μ' εκτίμησε ποτέ, δεν εκτίμησε αυτά που της έδωσα. Γιατί την αγάπησα, μ' όλη μου τη καρδιά την αγάπησα, την αγάπησα παραπάνω κι απ' τη μουσική. Της έδωσα χαρά, την έμαθα να χαμογελά, της έδειξα τι είναι η ζωή πέρα απ' τα βιβλία κι απ' το κομπιούτερ της, την έμαθα πώς ζει ο κόσμος. Κι αυτή με ξεζούμισε και στην πρώτη στραβοτιμονιά με κεράτωσε και με πέταξε.

Όταν πίνω δεν ξέρω τι λέω κι όσο περνάει ο καιρός μόνιμα δεν ξέρω τι λέω. Αμέσως μόλις βγήκε το διαζύγιο παντρεύτηκα την Πόπη επειδή έμεινε έγκυος. Έτσι ήρθανε τα

πράγματα κι εγώ τ' ακολούθησα. Αυτή γκρινιάζει μεν, αλλά δε μ' έχει μονίμως στην πρίζα, ούτε με περνάει από δικαστήριο. Της αρκεί που παντρεύτηκε και μ' αφήνει κι εμένα στην ησυχία μου. Και, το κυριότερο, δεν έχει ιδέα από μουσική.

Το όνειρο: Χρώματα

Μέσα στον ύπνο μου τινάζομαι απ' το κουδούνισμα.

- Σήκω, τηλέφωνο.

Δεν είναι το τηλέφωνο, η πόρτα είναι.

- Δε θα μπορέσουν να μπουν αν δεν τους ανοίξω.

Και ξαφνικά ο θόρυβος του κλειδιού στην πόρτα κι είναι όλοι εδώ. Πανικός. Οι γονείς, η αδελφή, οι συγγενείς, οι φίλοι, οι παλιές συμμαθήτριες, οι συμφοιτητές, οι συνάδελφοι απ' τα διάφορα σχολεία κι απ' το τεχνικό περιοδικό, απ' το μεταπτυχιακό, ακόμη κι οι παλιοί απ' το Πολυτεχνείο κι απ' την Πολεοδομική Υπηρεσία. Είναι όλοι εδώ, μαζεμένοι γύρω απ' το κρεβάτι, ένα τεράστιο, απλό κρεβάτι και γύρω το κενό, το δωμάτιο αχανές και ψηλοτάβανο. Χρώματα.

Δίπλα στο κρεβάτι είναι μια γλάστρα με αναρριχόμενο φυτό. Το φυτό έχει καταλάβει ολόκληρο τον τοίχο και προχωρεί προς την οροφή. Τα φύλλα του είναι πολύχρωμα, όλα τα χρώματα του κόσμου. Μεγαλώνει τόσο γρήγορα που μπορώ να δω την κίνησή του, έτσι όπως καταλαμβάνει έρποντας την οροφή κι αρχίζει να κατεβαίνει στον άλλο τοίχο, βιάγοντας ό,τι βρεθεί στο πέρασμά του. Το φυτό θα καταλάβει σιγά - σιγά ολόκληρο το χώρο, σκέφτομαι, κι αυτό μ' ευχαριστεί και με τρομάζει ταυτόχρονα. Χρώματα.

Ανακάθομαι στο κρεβάτι με τη φόρμα που φοράω συνήθως το χειμώνα, αγουροξυπνημένη και πριν βάλω τους φακούς μου. Γύρω μου πυκνά φυλλώματα, χρώματα κι όλοι αυτοί. «Και στην Τροία; Τίποτε στην Τροία - ένα είδωλο. Έτσι το θέλαν οι θεοί».

Ξυπνώ. Το τηλέφωνο χτυπά κι εγώ δεν μπορώ να συνειδητοποιήσω πού βρίσκομαι. Η πραγματικότητα ξεκαθαρίζει σταδιακά απ' την ομίχλη του ύπνου και το τηλέφωνο χτυπά. Ανακουφίζομαι.

Ευτυχώς κοιμάμαι καλά. Άρχισα μάλιστα και πάλι να βλέπω τα σουρεαλιστικά μου όνειρα. Πρώτα, προχθές το βράδυ, εκείνο το όνειρο με τη χαμένη μου τσάντα, απώλεια ταυτότητας, σκέφτομαι. Και χθες το βράδυ αυτός ο πολυδιάστατος εφιάλτης, έργο με ελάχιστα σκηνικά, τεράστιους άδειους χώρους και θεατές όλα τα πρόσωπα της ζωής μου. Το χαρακτηριστικό ήταν τα χρώματα. Εκείνο το εκτυφλωτικό καλειδοσκόπιο με τα χρώματα που κυριαρχούσαν στα τεράστια, περιπετειώδη όνειρά μου αιώνες πριν.

Τα όνειρα μου έχασαν σταδιακά τα χρώματα, ξεθώριασαν, έγιναν ασπρόμαυρα κι ύστερα χάθηκαν σιγά - σιγά αφήνοντας στη θέση τους το απόλυτο σκοτάδι, το τίποτα. Όνειρα ξανά και χρώμα στα όνειρά μου. Μπορεί και να σημαίνει κάτι. Το πιθανό, αδρή και τόσο παλιά, ξεχασμένη ανάμνηση της μαγείας της ζωής, όπως τη σκεφτόμουν αιώνες πριν.

Γιώργος

Δεν μπορώ να καταλάβω τι στράβωσε, ειλικρινά. Από τη στιγμή που κάναμε σχέση ήμουνα τελείως αρνητικός μαζί της. Δεν κατάλαβα τι έγινε.

Γνωριζόμασταν απ' το Πολυτεχνείο, εγώ τέλειωνα όταν αυτή μπήκε, τέλειωνα δηλαδή τρόπος του λέγειν, άλλα τόσα χρόνια έκανα να πάρω πτυχίο κι αποφοίτησα μόλις ένα χρόνο πριν από κείνη.

Στα φοιτητικά μου χρόνια ήμουνα περιθωριακός τύπος, μοναχικός, βουτηγμένος στα βιβλία της φιλοσοφίας και πρωταθλητής στο σκάκι. Η γυναικεία παρέα δε μούλειψε ποτέ, παρότι δεν έκανα ιδιαίτερες προσπάθειες. Η αδελφή μου η Κική μούλεγε ότι αυτός ο τύπος του σιωπηλού διανοούμενου που δε δίνει και πολλή σημασία στις γκόμενες, έχει πέραση. Ίσως. Βοηθούσε που ήμουνα κι ωραίο παιδί τότε, πριν χάσω τα μαλλιά μου.

Όταν η Κική πέρασε στα ΤΕΙ κι ήρθε κι αυτή στη Θεσσαλονίκη, μου μίλησε με ενθουσιασμό για την καινούργια της φίλη, ντόπια, που μόλις είχε περάσει στο Πολυτεχνείο. Ήτανε μάλιστα γεννημένες την ίδια χρονιά και την ίδια μέρα. Δεν έδωσα σημασία. Μέχρι που μια μέρα την έφερε στο σπίτι. Ένα λεπτό κοριτσάκι με μια παράξενη γοητεία. Αντιπαθώ τα κλισέ, αλλά ήταν αυτό που λένε κεραυνοβόλος έρωτας. Κι εκείνη με συμπάθησε, αλλά είχε, λέει, σοβαρό δεσμό. Άκου σοβαρό δεσμό στα δεκαοκτώ! Αυτό δε μας εμπόδισε να κολλήσουμε. Γίναμε οι καλύτεροι φίλοι κι από κει και πέρα φρόντιζα να μη φαίνεται το πόσο μου άρεσε. Κάναμε μακροσκελείς συζητήσεις, ανταλλάσσαμε βιβλία και πηγαίναμε στα έργα της βαριάς κουλτούρας. Μια φορά την άκουσα να παίζει πιάνο. Ξαφνιάστηκα. Δεν έχω ιδέα από κλασική μουσική, ροκάς ήμουνα πάντα, αλλά ξαφνιάστηκα. Ένας ολόκληρος, άλλος κόσμος, ο κόσμος της...

Ήτανε κεφάλι, και το πιο συγκροτημένο άτομο που έχω συναντήσει. Δεν το περίμενα αυτό από γυναίκα. Μια φορά της έδειξα τις βασικές κινήσεις στο σκάκι και τις έπιασε αμέσως. Χρόνια προσπαθούσα να τις διδάξω στη Κική και τίποτα δεν καταλάβαινε. Πάντα τις σύγκρινα αυτές τις δυο και δεν μπορούσα να το πιστέψω ότι ήταν συνομήλικες. Είχα συνηθίσει να αποδίδω την ανωριμότητα της Κικής στη μικρή της ηλικία και στα πέντε χρόνια που μας χώριζαν. Κι ακόμα τις συγκρίνω. Όταν βλέπω πώς είναι η ζωή της Κικής ακόμα σ' αυτήν την ηλικία, σκέφτομαι την Ελένη, κυρία με τα όλα της, που ό,τι έβαλε στόχο τ' απόχτησε. Είχε βέβαια πάντα μια έπαρση, όλα τάβλεπε αφ' υψηλού, ήταν έτοιμη να σε στήσει στον τοίχο και να σε πυροβολήσει. Με τα χρόνια το απέβαλε αυτό ή μάλλον του άλλαξε μορφή, έγινε ήρεμη και καταδεκτική κι αυτό με πυροβολούσε χειρότερα.... Άστο, τι να τα ψάχνω τώρα....

Ζούσε μόνη της και κέρδιζε τη ζωή της. Αυτό για μας ήταν αδιανόητο. Εγώ και η Κική περάσαμε ανέμελη φοιτητική ζωή. Οι γονείς μας μας συντήρησαν μέχρι μεγάλη ηλικία και την Κική ακόμα τη συντηρούν. Οι οικογενειακοί δεσμοί είναι πολύ ισχυροί στα χωριά των Σερρών, οι γονείς ό,τι βγάζουν απ' τα χωράφια για τα παιδιά τους τόχουν. Ξαφνιάστηκε όταν της είπα ότι τα Σαββατοκύριακα οι Σέρρες αδειάζουν. Οι οικογένειες πάνε και βλέπουν τους γονείς στο χωριό και γυρίζουν με σιδερωμένα ρούχα και μαγειρευτό φαγητό για όλη την εβδομάδα.

Τη θαύμαζα κι ακόμα τη θαυμάζω όπως δεν έχω θαυμάσει στη ζωή μου άλλη γυναίκα. Ίσως αν κάναμε σχέση τότε που πρωτογνωριστήκαμε, θα κυλούσαν όλα πιο ομαλά. Ίσως πάλι όχι, θάχαμε και τότε φαγωθεί και χωρίσει άσχημα. Άστο. Δεν έχει κανένα νόημα να κάνω υποθέσεις μετά από τόσα χρόνια.

Φταίει και το ότι ως τότε δε βρεθήκαμε ποτέ ελεύθεροι και οι δυο. Όταν εκείνη χώρισε από τον Ηλία, εγώ τάχα ήδη φτιάξει με την Κατερίνα και μου πήρε πολλά χρόνια αυτή η ιστορία. Όταν χώρισα, η Ελένη είχε φύγει ήδη στη Γαλλία, χαθήκαμε. Όταν ξαναβρεθήκαμε, ήμασταν κι οι δυο παντρεμένοι. Ο άντρας της, τρομερός μουσικός αλλά τελείως ανεγκέφαλος. Απορώ τι μπορούσε να της δίνει εκτός απ' τη μουσική, μπορεί να τα βρισκανε πολύ καλά στο σεξ, ποιος ξέρει.

Είχα πλέον εγκατασταθεί στις Σέρρες αλλά κατεβαίναμε με τη Βάσω πολύ συχνά στη Θεσσαλονίκη, όπου η Κική ζούσε ακόμα φοιτητικά. Βγαίναμε όλοι μαζί και πηγαίναμε στο σπίτι της τακτικά. Εκεί, εγώ με την Ελένη πιάναμε την κουβέντα κι η Βάσω κρεμότανε στο πιάνο όπου ο Τηλέμαχος της έπαιζε τραγούδια. Η Βάσω δεν τη συμπάθησε ποτέ.

Πολύ διανοούμενη και θέλει να το παίζει, έλεγε, κάνει την απλή για να κάνει πιο πολλή εντύπωση.

Δεν της έδινα σημασία, η σχέση μας είχε χαλάσει από πολύ νωρίς.

Τα Σαββατοκύριακα στη Θεσσαλονίκη ήτανε μια όαση για μένα, πιστεύω και για την Ελένη, ήτανε φανερό ότι ο γάμος της ήταν αταίριαστος.

Επαγγελματικά δεν τα πήγα ποτέ καλά, δεν μου ταιριάζει η δουλειά του μηχανικού. Έβγαζα μικροαδειούλες, καμιά νομιμοποίηση αυθαιρέτου, καμιά αλλαγή χρήσης, άντε και καμιά επέκταση. Αντίθετα, εκείνης η καριέρα της πήγαινε όλο και καλύτερα. Δούλευε σαν τρελή. Στα τριάντα της είχε γίνει όνομα στη Θεσσαλονίκη, δεν άφησε μελέτη για μελέτη, χώρια τα άρθρα. Την καμάρωνα και τη ζήλευα λίγο. Όλα της έρχονταν εύκολα. Απορώ τι την ήθελε τη δουλειά στην εκπαίδευση. Μου είχε εξηγήσει βέβαια πόσο της άρεσε το σχολείο, και φαινόταν να μην επηρεάζει σε τίποτα την υπόλοιπη καριέρα της.

Είναι μια λύση και για σένα, μου είπε, σε παίρνει ακόμα το όριο ηλικίας, βγάλε την παιδαγωγική σχολή να διοριστείς, δεν είναι δύσκολα, γιατί έτσι δε σε βλέπω να προκόβεις.

Μ' επηρέασε. Δεν είχα καμιά τρέλα με την εκπαίδευση, αλλά ήταν ένας σταθερός μισθός και πολύς ελεύθερος χρόνος. Έτσι κι αλλιώς στο ελεύθερο επάγγελμα δεν έβλεπα εξέλιξη.

Χώρισα μετά από τρία χρόνια γάμου. Πύκνωσα τις επισκέψεις μου στη Θεσσαλονίκη, και πήραμε τη συνήθεια να βγαίνουμε, εγώ, η Ελένη, κι η Κική με το φίλο της. Με τον άντρα της δεν έβγαине πια, ούτε δέχονταν φίλους στο σπίτι, πηγαίνανε κι αυτοί προς διάλυση. Την έβλεπα θλιμμένη, αλλά δε μούλεγε λεπτομέρειες.

Η επικοινωνία μας ήταν βαθιά και αυτονόητη. Αρκούσε να κοιταχτούμε για να συνεννοηθούμε. Λέγαμε δυο λέξεις κι όλα είχανε λεχθεί. Άρχισα να την ξαναβλέπω αλλιώς. Αισθανόμουν όλον εκείνον τον έρωτα των φοιτητικών μου χρόνων να

επανέρχεται με τη μορφή κατακλυσμού. Έφταιγε κι η άδεια μου ζωή και τα επαγγελματικά μου που πήγαιναν απ' το κακό στο χειρότερο. Αν αυτή η τέλεια επικοινωνία μπορούσε να γίνει κι απ' τη μεριά της έρωτας, τίποτα άλλο δε θάθελα στον κόσμο.

Τώρα ο έρωτάς μου είχε άλλη μορφή, δεν ήμασταν πια παιδιά, ήμουν ερωτευμένος μ' αυτή τη γυναίκα που τα κατάφερνε όλα. Μόνο εγώ μπορούσα να καταλάβω πόσο ευαίσθητη και τρυφερή ήταν η ψυχούλα της κάτω απ' όλα αυτά. Και μόνο σε μένα δε δίσταζε να το δείξει. Μου άρεσε, τώρα μου άρεσε περισσότερο κι από φοιτήτρια. Με γοήτευε κι η απλότητά της, γιατί όποιες γυναίκες έχω γνωρίσει που άξιζαν τον κόπο, ήθελαν να δείχνονται. Κάποτε σκεφτόμουν ότι μπορεί και νάναι προσποιητή αυτή η απλότητα, γιατί ήξερα πόσο πολύπλοκος άνθρωπος ήταν. Όπως και νάταν, εγώ την ήθελα. Την ήθελα και τη φοβόμουν.

Χώρισε λίγο καιρό αργότερα. Μόλις μου τόπε η Κική έτρεξα στη Θεσσαλονίκη. Μου άνοιξε, την αγκάλιασα και δε χρειάστηκε να πούμε λέξη.

Από κει και πέρα δεν κατάλαβα τι έγινε. Το πράγμα άρχισε να κατρακυλά.

Θα έμενα μια σχολική χρονιά στη Θεσσαλονίκη για να βγάλω την παιδαγωγική σχολή. Το θεωρήσαμε κι οι δυο φυσικό να μείνω μαζί της. Εγκαταστάθηκα λοιπόν στο ωραίο της διαμέρισμα στην ανατολική Θεσσαλονίκη κι απ' την πρώτη στιγμή αισθάνθηκα άσχημα. Τα είχε όλα και δεν είχα τίποτα. Εκείνη ήδη διορισμένη και ταυτόχρονα ελεύθερη επαγγελματίας και σ' όλα μέσα κι εγώ στα σαράντα μου ξανά φοιτητής για να γίνω τι; Καθηγητάκος στην τεχνική εκπαίδευση. Ο ορισμός της αποτυχίας. Η σχολή μ' εκνεύριζε. Εγώ δεν μπορούσα να στρωθώ όταν ήταν ο καιρός μου, θα στρωνόμουνα τώρα και με υποχρεωτική παρουσία κάθε μέρα και εργασίες; Αυτή τη χρονιά οι γονείς μου με συντηρούσαν κι αισθανόμουνα πολύ μειονεκτικά γι' αυτό. Καθόμουν αμίλητος όλη μέρα κι έπαιζα μόνος μου διπλές παρτίδες σκάκι. Κι αυτή με κοιτούσε σα να με ρωτούσε γιατί δεν κατάφερα τίποτα στη ζωή μου.

Η κυρία όμως, γνωστή μηχανικός και συγγραφέας, με τις μελέτες και τα άρθρα της, άτομο του πνευματικού κόσμου της Θεσσαλονίκης και περιζήτητη. Όλοι να τρέχουν από πίσω της. Ξανάρχισε επιπλέον να διδάσκει λίγες ώρες στο πολυτεχνείο και σχεδίαζε το διδακτορικό που θα ξεκινούσε. Ήταν πάρα πολύ για να τ' αντέξω. Έχανα την ψυχραιμία μου, ξεσπούσα τα νεύρα μου πάνω της. Όλο εκείνο το ρεύμα μεταξύ μας έμοιαζε νάχει χαθεί. Κι αυτή, καταδεκτική, πρόσεχε να μη με προσβάλει. Αυτό μου την έδινε. Είχε έναν τρόπο να με κάνει να αισθάνομαι ένα μηδενικό χωρίς να λέει κουβέντα. Μιλούσε ήρεμα κι υποστηρικτικά, σα νάμουν άτομο με ειδικές ανάγκες, αλλά με τον τρόπο της με απαξίωνε. Ήθελε να μου προσφέρει πολλά για να μ' έχει υποτελή, για να της χρωστάω υποχρέωση κι ευγνωμοσύνη και να της φέρομαι με το γάντι, όπως της άρεσε.

Έφτασα να την αντιμετωπίζω ειρωνικά κι όλα όσα θαύμαζα πάνω της τώρα μου γεννούσαν το σαρκασμό. Μ' εκνεύριζε, την προτιμούσα επιθετική όπως τότε που ήταν φοιτήτρια. Αυτό το τωρινό στυλάκι που είχε υιοθετήσει, υπομονετική, διακριτική και «υπεράνω», μ' έκανε να χάνω την ψυχραιμία μου όπως δεν την είχα ξαναχάσει με γυναίκα. Με τις γυναίκες ήμουν πάντα ψιλοαδιάφορος και cool, αλλά αυτή μου την έδινε. Την έκανα να δακρύζει, κι από τη μια μετάνιωνα κι έτρεχα να την αγκαλιάσω κι

από την άλλη κάπου μέσα μου ένιωθα μια βαθιά ικανοποίηση. Ε, τελικά δεν ήταν και άτρωτη, και μόνον εγώ ήξερα που μπορούσα να την πονέσω.

Τώρα που το θυμάμαι, απορώ με την υπομονή της. Η ίδια μου το εξήγησε αργότερα: *Όχι οχτώ μήνες, ούτε οχτώ μέρες δε θάμενα αν άλλος μου φερόταν έτσι. Προσπαθούσα όμως να δικαιολογήσω την κατάσταση κι έλεγα, μα δεν είναι δυνατόν, ήταν τυχαίο, μια φορά έγινε, δεν είναι δυνατόν, ο φίλος μου, ο όμοιός μου....*

Κι όμως, φαίνεται πως ήταν.

Σε κάποια φάση αρρώστησε, δεν κατάλαβα τι ακριβώς είχε. Την έπιαναν ίλιγγοι, φαινότανε τρομερά κουρασμένη κι άρχισε να τρέχει στους γιατρούς.

Ένα απόγευμα γύρισα και τη βρήκα να γράφει στον υπολογιστή της ακούγοντας κλασική μουσική. Είχα μάθει να το αναγνωρίζω πια αυτό το κομμάτι, «το γνωστό κονσέρτο» το αποκαλούσε, αλλά ποτέ δεν συγκράτησα ποιο ήταν. Κάθισε απέναντί μου στον καναπέ και με κοίταξε. Το πρωί είχε πάει να κάνει κάποιες ιατρικές εξετάσεις και το πρόσωπό της ήταν κατάχλωμο. Με κοίταξε λυπημένα, ένα βλέμμα που δε θα το ξεχάσω ποτέ.

Ήρθε η ώρα να φύγεις και συ, μου είπε ήρεμα, δεν πάει άλλο. Εσένα τουλάχιστο πίστεψα πως θα μπορούσα να σ' αγαπήσω κι ήταν η πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια. Ένα μόνο μου πρόσφερε: την οριστική απόφαση να ξεχάσω πια την αγάπη.

Από την πρώτη στιγμή που έφυγα από κοντά της, ξανάρχισα να τη θέλω σαν τρελός. Δε μου ξαναμίλησε, δυο χρόνια πέρασαν για να δεχτεί να μιλήσουμε στο τηλέφωνο, μου τόκλεινε κατάμουτρα. Αλύγιστη. Όταν μου ξαναμίλησε, ήταν ευγενική μαζί μου αλλά σύντομη.

Άστο, Γιώργο, δεν έχει καμιά έννοια να το ξανασυζητήσουμε. Τώρα μπορώ τουλάχιστον και σου λέω μια καλημέρα.

Πέρασαν άλλα έξι χρόνια. Επικοινωνούσα μαζί της πότε - πότε, άρχισε να μου μιλάει λίγο πιο φιλικά. Στο μεταξύ είχε ξεκινήσει ένα διδακτορικό αλλά τότε σταματήσει, είχε σπουδάσει ψυχολογία, είχε εγκατασταθεί στην Αθήνα και συζούσε με κάποιον μηχανικό πολύ μεγαλύτερό της. Είχε αγοράσει σπίτι στη Θεσσαλονίκη, τότε πουλήσει κι είχε μόλις αγοράσει άλλο στην Αθήνα. Ζαλίζομαι που τα σκέφτομαι όλα αυτά. Καλά, δεν κουράζεται ποτέ αυτή η γυναίκα;

Τελευταία φορά που την άκουσα ήτανε λίγους μήνες πριν μετακομίσει στο νέο της σπίτι στην Αθήνα. Τη σκεφτόμουνά τόσο έντονα που δεν μπορούσα να ησυχάσω, μερικές φορές είναι σα να φορτίζει το χώρο γύρω μου. Της τόπα. Πήρε ύφος ψυχολόγου:

Είναι γιατί η ζωή σου από τότε δεν έχει προχωρήσει, μου είπε. Δεν έχεις γεμίσει το κενό σου κι ανακαλείς εμένα γιατί σου είμαι πιο οικεία.

Έτσι ακριβώς είναι. Ζω με τους γονείς μου στις Σέρρες, εργάζομαι σ' ένα τεχνικό σχολείο, παίζω σκάκι και τάβλι στο καφενείο κι η Κική λέει ότι έχω γίνει ένα μίζερο γεροντοπαλικάρο της επαρχίας, περιζήτητος γαμπρός για χωρισμένες σαραντάρες με δυο παιδιά.

Εσύ το έχεις γεμίσει το κενό σου;

Η συζήτηση θύμιζε τους φιλικούς μας διαξιφισμούς όταν ήμασταν φοιτητές. Δεν απάντησε αμέσως.

Το δικό μου το κενό είναι απ' αυτά που δε γεμίζουν. Προσπαθώ να ζω ήσυχα και να περνάω όσο καλύτερα μπορώ. Και ξέρω ότι αυτό που θέλω δεν υπάρχει....

Και συμπλήρωσε:

Κρίμα, και θα μπορούσαμε νάχουμε περάσει καλά εμείς οι δυο, τουλάχιστο για κάποιο διάστημα.....

Κι ο τόνος της φωνής της έμοιασε επιτέλους λίγο μ' αυτό που θυμόμουν.

Recitativo

Αδιαφορία. Σ' αυτό πρέπει να ασκηθώ τώρα, είναι μια άσκηση πεδίου. Θα τα καταφέρω, όπως τα κατάφερα και σ' ό,τι έβαλα στόχο μέχρι σήμερα. Κι αν δεν το έχω καταφέρει ήδη είναι γιατί την αρρωστημένη ευαισθησία μου κατά βάθος την αγαπούσα και τη θεωρούσα ποιότητα στη ζωή μου. Τώρα δεν την αγαπώ πια, τη θεωρώ ατυχή σύμπτωση ή ίσως κάρμα...

Βρίσκομαι ήδη κάπου αλλού. Και κανένας δεν μπορεί να επηρεάσει άνθρωπο που έχει ήδη αναληφθεί στο υπερπέραν, εξάλλου εκεί ανήκα πάντοτε.

Πάντα ήσουνα κάπου αλλού, η δημοφιλής, η διαφορετική, η προικισμένη από τη φύση, το άπιαστο όνειρο, όλα. Και μη νομίζεις ότι μπορείς να με ξεγελάσεις εμένα με την επιφανειακή σου απλότητα, αυτή τονίζει ακόμα περισσότερο πόσο διαφορετική είσαι.

Έλα τώρα, κομήσου, άστα αυτά, δε θα ξυπνάς αύριο. Άκου επιφανειακή απλότητα....

Ναι, δε λέω, κατεβαίνεις κάπου - κάπου από τον κόσμο σου στη γη, έτσι σα να κάνεις διακοπές, και με κοιτάζεις μ' αυτό το ύφος..... Μπαίνεις σ' ένα χώρο κι όλοι ασχολούνται μαζί σου, ανέκαθεν τόκανες αυτό. Αυτό σημαίνει άραγε η χωροταξία σου; Εμένα με θεωρείς ένα τίποτα, ένα μηδενικό. Βέβαια, διακριτικά δε λες τίποτα, κυρία όπως πάντα. Μόνο με κοιτάζεις κι εγώ πρέπει να λογοδοτήσω που δεν κατάφερα τίποτα στη ζωή μου, που είμαι ένα τίποτα....Με ζορίζεις χωρίς να μιλάς, με φτάνεις στα όριά μου και με κάνεις να πιστεύω ότι είμαι ένα μηδενικό. Ή νομίζεις ότι ήταν εύκολο ότι με έμένα να σε παρακολουθώ τόσα χρόνια από μακριά;

Ούτε και για μένα ήταν εύκολα τα πράγματα.....

Αυτό το απόμακρο και φευγαλέο.... Ανήκεις κάπου αλλού, όλα σ' αυτόν τον κόσμο σου φαίνονται ανεπαρκή, είσαι πάντα έτοιμη να σαλπάρεις για κάπου αλλού. Κανείς δεν ξέρει τι δουλεύεται μέσα σου, δεν ξέρει πού θα είσαι την άλλη στιγμή.....πάντα τόλεγα ότι θα εκραγείς κάποτε.

Αυτή είμαι. Κι όποιος μπορεί μένει μαζί μου, αλλιώς διαλέγει ευκολότερες λύσεις.

Ποτέ δε με ξεγέλασε το παρουσιαστικό σου, όπως γίνεται με τους διάφορους που τρέχουν συνέχεια πίσω σου. Είσαι ένα τέρας της φύσης σε παραπλανητική συσκευασία. Με καταδεχτική συμπεριφορά, σα να παίζεις ένα ρόλο για να μην προσβάλλεις εμάς, τους κοινούς θνητούς.

Άστα τώρα. Μάλλον είμαστε κι οι δυο σε κακή κατάσταση.

Τι μ' έπιασε τώρα... Είμαι ένα κτήνος, αισθάνομαι ένοχος που στα λέω όλα αυτά, είναι το κόμπλεξ μου κι η διαταραγμένη μου προσωπικότητα. Μερικές φορές βραχυκυκλώνομαι, εκμηδενίζομαι. Φοβάμαι ότι θα πάθεις κάτι κι ότι έτσι κι αλλιώς θα σε χάσω, φοβάμαι να φύγω και φοβάμαι που είμαι εδώ.....

Συγχώρεσέ με, είμαι ένας αχάριστος, ένας άξεστος, πώς το λες, male sovinitic pig, ένα κτήνος....

Ησύχασε, ας προσπαθήσουμε να κοιμηθούμε τώρα....

Προφανώς δεν έκλεισα μάτι όλη τη νύχτα. Ήρθε η ώρα να φύγεις και συ. Εθελουφλώ όταν νομίζω ότι μπορεί ποτέ να έχω ουσιαστική σχέση με κάποιον άντρα. Μια ζωή πειράματα. Κουράστηκα, κουράστηκα να προσπαθώ να θρυμματίσω με το σφυράκι αυτόν τον ογκόλιθο μέσα μου. Δε θα καθίσω να εξετάσω αν έχεις δίκιο. Κουράστηκα πια απ' όλους σας.

Τελικά κοιμάσαι σαν παιδί, έχοντας αρπάζει με τα δυο σου χέρια το χέρι μου, το χέρι μου που με βοηθάει να γράφω και γράφοντας ν' αποδημώ απ' αυτό τον κόσμο. Έτσι θ' αποδημήσω φαίνεται, σταδιακά. «Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα νάταν πλάσμα ατόφιο, κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια».

Το πρώτο φως της μέρας είχε μόλις φανεί. Ξύπνησα τρομαγμένη. Σηκώθηκα και πήγα για τη μαγνητική τομογραφία.

Moderato cantabile

Ξύπνησα τρομαγμένη. Πού είμαι;

Έξω ο κόσμος λάμπει μ' έναν ψυχρό ήλιο και στο βάθος χιονισμένα βουνά. Απ' τα γύρω δωμάτια ακούγονται οι ανάσες των κοιμισμένων φίλων.

Τριάντα επτά. Ακόμα ζωντανή. Παρόλα αυτά, ακόμα ζωντανή. Πήγα στο μπάνιο να πλυθώ.

Δε φαντάζομαι ν' αρχίσεις τους απολογισμούς, είπα στο χλωμό πρόσωπο στον καθρέφτη. Και τους άρχισα.

Νοήμον μέτωπο με λεπτές, αδιόρατες οριζόντιες ρωγμές.

Μάτια όπου έχει εγκατασταθεί η θλίψη, πάντα λίγο έκπληκτα το πρωί. Μόνιμοι πια κύκλοι κάτω από τα μάτια και λεπτές ρυτιδίτσες. Τόσο παλιά αποσπάσματα που μοιάζουν με κείνη. Οριστικά πια μοιάζουν με κείνη.

Λεπτό πρόσωπο με μια σκιά κούρασης.

Τα ίδια κατάμαυρα μαλλιά χωρίς μια άσπρη τρίχα.

Δε μοιάζω ακόμα με «κυρία». Άσε τις κοκεταρίες.

Τι μ' έπιασε πάλι;

Οργανωμένη, συστηματική και πεισματάρα.

Μυαλό δουλεμένο. Το μόνο μου στήριγμα.

Ψυχή με το ελάττωμα της ανεξέλεγκτης ευαισθησίας. Εκ γενετής.

Ευάλωτη ψυχή πούχει ξεμάθει την αγάπη με σκληρή άσκηση. Πούχει σπάσει σε κομματάκια περνώντας με συνέπεια από το όριο ελαστικότητας, το όριο διαρροής και το όριο θραύσης, οπότε δεν της έχουν μείνει και πολλά πια να χάσει.

Τι μ' έπιασε πρωί - πρωί;

Έκανα καφέ και πήγα πάλι στο παράθυρο. Έξω η απόλυτη ομορφιά. Η ομορφιά που είναι ίσως σπουδαιότερη από την ευφυΐα γιατί δε χρειάζεται απόδειξη.

Καλή στις σχέσεις της εξωτερικής στιβάδας, πνευματώδης κι αγαπητή στις παρέες. Ευγενική. Με χιούμορ. Πιο βαθιά η απόλυτη μοναξιά. Πλήττω εύκολα. Βαριέμαι τους περισσότερους ανθρώπους. Τίποτα δε μου είναι αρκετό. Εχθρός μου ο μέσος όρος.

Συμπαθητικά ιδιόρρυθμη ως διαταραγμένη, με ροπή προς τις επαναστατικές λύσεις. Καλλιεργημένη ως παράξενη. Με έμμονες ιδέες.

Δεν ξεχνάω τίποτα, κατά βάθος δε συγχωρώ στους άλλους τίποτα και ποτέ δεν τους δίνω δεύτερη ευκαιρία. Απόλυτη.

Καλή στην επιστήμη και σκυλί στη δουλειά.

Διαμορφώνω το χώρο. Γράφω. Ψάχνω τις ψυχές των ανθρώπων. Ζω παράλληλες ζωές και δεν μπορώ ν' αποφασίσω ποια είναι η πραγματική.

Καλή δασκάλα. Τα παιδιά μ' αγαπούν, παρότι δεν τα επέλεξα.

Θάχα μια κόρη στην εφηβεία, Θεέ μου. Θάμωνα απ' αυτές τις μικρομαμάδες που φοράνε τα ίδια ρούχα με τις κόρες. Μα σαν αδελφή είστε με την κορούλα σας...θα μούλεγαν όταν θάθελαν να με κολακέψουν.

Οι γυναίκες χαρακτηρίζουν τον τρόπο σκέψης μου αντρικό. Οι άντρες ενδιαφέρονται. Ενδιαφέρονται ακόμα κι όταν εγώ δε θέλω να μπω στο παιγνίδι. Με έχουν χαρακτηρίσει ορθολογίστρια και σκληρή. Έλκονται και με φοβούνται. Έλξη και άπωση, η μοίρα μου.

Ποτέ δε μένω για πολύ κάπου, πάντα είμαι έτοιμη να σαλπάρω. Ταξιδεύω ολομόναχη στο χώρο και στο χρόνο. Στο κάτω - κάτω, πάντα μπορώ να φύγω, σκέφτομαι στα δύσκολα. Η ζωή μου είναι μια φούγκα σε μι ελάσσονα.

Κάνω πάντα αυτό που θέλω, αδιαφορώντας για το τίμημα. Ο κόσμος να χαλάσει, θα κάνω πάντα αυτό που θέλω, δεν υπάρχει τρόπος να μετακινηθώ από κει.

Πολλές και ταραχώδεις σχέσεις, ένας ασήμαντος γάμος, μια βαθιά ρωγμή (φύγε, φύγε από τη σκέψη μου θα σκοτωθούμε.....). Εμπειρίες και φθορές. Από παιδί ήθελα να τα ζήσω όλα, να μου συμβούν τα πάντα, τίποτα δε μου ήταν αρκετό, τα ήθελα όλα.

Αρκετά. Προσπαθώ πια να ζω ήρεμα. Προσπαθώ να μη σκέφτομαι.

Κάποτε σπάω. Αδιόρατοι άξονες ευαισθησίας μέσα στο πέτρωμα. Φτάνει ν' αναπτυχθεί μια ελάχιστη τάση στο κατάλληλο σημείο και το θρυμματίζει σε κομματάκια. Από πέτρωμα γίνεται χώμα.

Σταμάτα, κάνε κάτι άλλο.

Να γράψω. Όχι, θα ήταν αστείο, όπου νάναι θα ξυπνήσουν οι άλλοι.

Βρήκα έναν Bach. Ε, δε θα τους βάλω Bach πρωί - πρωί και μάλιστα γανόττε, τι φταίνε οι άνθρωποι; Κινηματογραφική μουσική του Gerswin. Συμμαζεύω την ακαταστασία που αφήσαμε χθες το βράδυ.

Τριανταεπτά. Παρόλα αυτά, τα αγαπώ.

Το όνειρο: Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει

Είναι η πρώτη μέρα που θα πάω στο καινούργιο σχολείο. Βρίσκεται σε μια παραλία, κι έτσι όπως το βλέπω απ' έξω μοιάζει με τη βίλα που είχα ανακαινίσει στη Χαλκιδική πάνω από δέκα χρόνια πριν. Είναι ένα μισογκρεμισμένο κυλινδρικό κτίριο σε μια πολυσύχναστη παραλία, όλος ο κόσμος κάνει μπάνιο αλλά εγώ πρέπει να παρουσιαστώ στο καινούργιο σχολείο. Δε μοιάζει καθόλου με σχολείο κι όμως, αυτό είναι, εδώ έπρεπε νάρθω, είμαι απόλυτα σίγουρη ότι σ' αυτό το σχολείο θα δουλεύω από δω και πέρα.

Βρίσκομαι ν' ανεβαίνω μια σκάλα, στενή και κυκλική σα σκάλα φυλακής, που δε φαίνεται να φτάνει πουθενά. Δε βλέπω πόρτες, διαδρόμους ή έστω ένα πλατύσκαλο, ανεβαίνω, ανεβαίνω, ανεβαίνω, τίποτα. Προσπαθώ να προσδιορίσω τους όγκους. Βρίσκομαι μάλλον σ' ένα κλιμακοστάσιο ανεξάρτητο από το υπόλοιπο κτίριο, σκέφτομαι, αφού ακούω κάπου φωνές παιδιών αλλά αίθουσες δε βλέπω πουθενά. Τι διάβολο πολιτικός μηχανικός είμαι, θα με κοροϊδεύουν στο νέο σχολείο που δεν μπορώ να προσανατολιστώ.

Σίγουρα μπήκα από λάθος πόρτα και πρέπει να κατεβώ τη σκάλα και να ψάξω για άλλη είσοδο, αλλά ας ανεβώ λιγάκι ακόμα, τόσον κόπο έκανα, μπορεί και να βρω τις αίθουσες. Να μια πόρτα, εδώ θάνατι. Την ανοίγω αλλά απλώς συνεχίζεται η σκάλα, τι τη βάλανε την πόρτα, δεν έχει κανένα νόημα.

Και ξαφνικά ξέρω πως κάπου βρίσκεσαι. Δεν ξέρω ποιος είσαι εσύ που ψάχνω, αλλά κάπου εδώ γύρω βρίσκεσαι. Μα εδώ είναι το νέο μου σχολείο, τι δουλειά έχεις εσύ; Ξέρω ωστόσο πως είσαι εδώ, δεν ήρθα για σένα αλλά το ξέρω πως κάπου εδώ είσαι και θα σε συναντήσω. Ανεβαίνω, ανεβαίνω, βρίσκω κι άλλες πόρτες κι άλλες πόρτες, αλλά τίποτα, η σκάλα απλώς συνεχίζεται μετά απ' αυτές, μα γιατί τις έχουν βάλει; Και συ πού είσαι; Σίγουρα έκανα λάθος την πόρτα, πρέπει ν' αποφασίσω να κατεβώ και να ψάξω για τη σωστή είσοδο. Κι εσύ πού είσαι;

Το κλιμακοστάσιο αρχίζει να φωτίζεται αμυδρά, μάλλον φτάνω σε δώμα. Σιγά - σιγά με τυλίγει ένα ακνό φως μαζί με μια ομίχλη τόσο πυκνή όπως στα χειμωνιάτικα πρωινά της Αλεξανδρούπολης.

Βρίσκομαι στο σπίτι της Αλεξανδρούπολης και μπροστά η θάλασσα. Κοιτάζω από τη μπαλκονόπορτα και δεν μπορώ να καταλάβω πού σταματά η θάλασσα κι αρχίζει ο ουρανός κι αν αυτό το πηχτό σύννεφο είναι υγρασία ή βροχή. Κοιτάζω πάλι ένα τοπίο χωρίς ορίζοντα, άλλη μια μέρα «στα μάτια την κοιτώ που ξημερώνει και με κοιτά». Δεν πρέπει να ξαναγυρίσω πάλι εκεί, πώς έφτασα πάλι εκεί, πρέπει να φύγω. Και συ πού είσαι;

Να φύγω, να φύγω απ' αυτή τη σκάλα που ήρθα. Εσύ έχεις προλάβει κιόλας να φύγεις κι εγώ πρέπει να κατεβώ τη σκάλα που ανέβηκα. Φοβάμαι.

Πρόσεχε, το κατέβασμα είναι πιο δύσκολο, μου είπε η γιαγιά.

Κατεβαίνω την καμπυλόγραμμη σκάλα στο νεοκλασικό σπίτι των παιδικών μου χρόνων και κρατιέμαι από κείνο το πανέμορφο σφυρήλατο κιγκλίδωμα γιατί δε φτάνω τη χειρολαβή. Φοράω μια πλεκτή ζακετούλα που κουμπώνει μ' ένα μόνο μεγάλο κουμπί στην κορυφή, έχω πόδια λεπτά σαν καλαμάκια με άσπρες κάλτσες και μαύρα λουστρίνια χτυπημένα στις μύτες όπως πάντα. Κοιτάζω τα παπούτσια μου καθώς πατάω με φόρα και με τα δυο πόδια σε κάθε σκαλί.

Ένα - ένα τα ποδαράκια, λέει η γιαγιά και σκύβει να μου πιάσει το χέρι. Το κατέβασμα είναι πιο δύσκολο, πρόσεξε μην πέσεις.

Μόνη μου, μπορώ μόνη μου, φωνάζω.

Φοβάμαι, πόσο φοβάμαι, αλλά πρέπει να το κάνω μόνη μου.

Έτσι και τώρα πρέπει να κατεβώ τη σκάλα που ανέβηκα και φοβάμαι, αλλά πρέπει να το κάνω, αλλιώς θα μείνω για πάντα στην ομίχλη της Αλεξανδρούπολης και δε θα σε βρω ποτέ. Πάντα θ' ανεβαίνω σκάλες και θα φτάνω στο τίποτα, πάντα θα ανεβαίνω σκάλες και δε θα σε βρίσκω, πάντα θα τρέχω πίσω σου και δε θα σε φτάνω. Πάντα θα παλεύω «...για ένα πουκάμισο αδειανό, για μian Ελένη». Πρέπει λοιπόν να κατεβώ το συντομότερο. Και το κατέβασμα είναι το πιο δύσκολο, αυτό φοβάμαι πιο πολύ.

Στρέφομαι να κατεβώ κι η σκάλα έχει χαθεί. Ένα κενό γεμάτο ομίχλη πίσω μου. Πού είσαι; Αυτή η σκάλα δεν κατεβαίνει. Χάος πίσω μου. Τρόμος.

Πού είσαι; Είχε δικιο η γιαγιά, το κατέβασμα είναι το πιο δύσκολο.

Presto

Σήμερα κάποιου είδους επικοινωνία μαζί σου μετά από τόσα χρόνια. Ταράχτηκα. Και θύμωσα με τον εαυτό μου που ταράχτηκα τόσο. Καθόμουν κι έκανα στατιστική επεξεργασία στον μεγάλο υπολογιστή του πανεπιστημίου, όταν μπήκανε χαρούμενοι δυο καθηγητές να μου πουν ότι σε βρήκανε και μιλήσατε για μένα.

...και χάρηκε τόσο πολύ που έμαθε νέα σου κι ότι τα πας τόσο καλά στο διδακτορικό κι ότι όλοι εδώ σ' έχουμε εκτιμήσει...

Κι εγώ χαίρομαι που μαθαίνω νέα του μετά από τόσα χρόνια. (Ψυχραμιά, δε θα δείξεις τίποτα).

Σ' εκτιμά αφάνταστα και μας είπε ότι είσαι το καλύτερο μυαλό που έχει συναντήσει κι εξαιρετικό άτομο.

Ευχαριστώ. (Μπα, τους είπες όλα μου τα καλά, έτσι απαιτεί η ευγένεια, καλά λόγια για τις πρώην, κατά πώς το επιβάλλει η εθιμοτυπία της γενιάς σου. Τι άλλο τους είπες για μένα, τους είπες άραγε ότι ήμουν αθόρυχοι ο τελευταίος κι ο μεγαλύτερος έρωτας της ζωής σου, τόλμησες να τους το πεις αυτό;)

Θα χαρεί, λέει, να σε ξαναδεί, που συνεχίζεις εδώ με τόσον ενθουσιασμό, ρώτησε και ποιο είναι το θέμα σου. Ίσως έρθει κάποια φορά.

Μπορεί να τύχει κάποτε. (Να μ' αφήσεις ήσυχη. Μην τύχει και ξαναπλησιάσεις τη ζωή μου. Δε σ' έχω συγχωρήσει ούτε θα σε συγχωρήσω ποτέ. Κι αυτές οι συγκινητικές συναντήσεις με τους πρώην μου προκαλούν ναυτία).

Πολλούς χαφρετισμούς, λέει.

Ευχαριστώ (Μην τολμήσεις να με ξαναπλησιάσεις, μείνε εκεί που είσαι, το καλό που σου θέλω).

Μετά πιάσαμε τα επιστημονικά. Εγώ συνέχισα τα στατιστικά μου προσπαθώντας να μη δείξω πόσο έτρεμε το χέρι μου. Δεν είμαστε για τέτοια, ξέχασέ το....

Σε λίγο δεν άντεχα κανέναν. Ανέβηκα στο ποδήλατό μου κι έφυγα. Φθινοπωρινό βραδάκι στην όμορφη πόλη, λίγα φώτα, λίγοι περαστικοί, οι ήρεμοι κήποι, ο εαυτός μου κι εγώ. Ο χώρος με τυλίγει σα νάθελε να με παρηγορήσει.

Φύγε. Μην τολμήσεις να με ξαναπλησιάσεις στο όνομα του ενδιαφέροντος, των αναμνήσεων, της περιέργειας ή οτιδήποτε άλλου. Φύγε, θα σκοτωθούμε.

Γύρισα στο σπίτι κι έβαλα το γνωστό κονσέρτο. Βρήκα μια δικαιολογία για τον Αλέξανδρο που μ' έπαχνε.

Φύγε. Φύγε το καλό που σου θέλω. Δε θα μπορέσω να κρατήσω την άποψη επιφάνειά μου. Μην πας γυρεύοντας γιατί αλίμονό σου. Δε θέλω να μας συσχετίζουν πια. Δε θέλω να σε ξέρω.

Αλέξανδρος

Οι καθηγητές στα περιφερειακά πανεπιστήμια είναι συνήθως...αλεξιπτωτιστές. Εγώ όχι. Έγινα κατευθείαν επίκουρος και στα σαρανταοκτώ μου εγκαταστάθηκα στο Βόλο. Έτσι κι αλλιώς απ' την Αγγλία θάφευγα. Η θέση στο πανεπιστήμιο και το πατρικό μου στον Άνω Βόλο ήταν μεγάλα κίνητρα. Είμαι καθαρός ακαδημαϊκός, το ελεύθερο επάγγελμα δε μ' ενδιέφερε, ούτε και τώρα μ' ενδιαφέρει, εξάλλου δεν επεδίωξα ποτέ τα πολλά λεφτά. Στόχος μου ήταν να ηρεμήσω πια και να ξεχάσω.

Είχα ένα διδακτικό εξάμηνο στο Βόλο και προσπαθούσα ακόμα να προσαρμοστώ στην Ελλάδα και στη μοναξιά. Ξαφνικά είχα όσον χρόνο χρειαζόμουν, παραπάνω μάλιστα κι απ' όσον χρειαζόμουν. Άρχισα ν' ανακαινίζω το εξοχικό στα Χάνια, τέλειωσα και το βιβλίο μου κι είχα ελπίδες ότι την επόμενη τριετία θα γινόμουν κιόλας αναπληρωτής καθηγητής και με το ρυθμό αυτό πολύ σύντομα τακτικός. This is the game.

Χώρισα μετά από δεκαπέντε χρόνια γάμου. Για ν' ακριβολογώ, η γυναίκα μου μ' εγκατέλειψε γιατί ερωτεύτηκε κεραυνοβόλα το γυμναστή της, ενώ εγώ δίδασκα κοινωνιολογία κι ανέλυα αριστερές ιδέες κλειδαμπαρωμένος στο Πανεπιστήμιο του Manchester. Ξέρω, την άφηνα πολύ μόνη, αλλά δεν κατάλαβα τίποτα, πίστευα ότι όλα πήγαιναν καλά και θεωρούσα την οικογενειακή μου κατάσταση δεδομένη. Πριν ακόμα τον παντρευτεί έφυγαν στη Νότια Γαλλία με το παιδί, το γιο μου. Κόντευε να με τρελάνει η σκέψη ότι από δω και πέρα θα τον έβλεπα μια - δυο φορές το χρόνο. Δεν μπορούσα να κοιμηθώ καλά και τότε μου πρωτοπαρουσιάστηκαν οι τρομερές ημικρανίες που κάθε τόσο με ακινητοποιούν για αρκετές ώρες. Κανένας γιατρός δε με βοήθησε. Να πάρω αντικαταθλιπτικά, λέγανε, πολύ εύκολα τα δίνουν τα χάπια στην Ελλάδα και δεν ήθελα να μπω σε τέτοια ιστορία.

Προσπαθούσα να ξαναστήσω τη ζωή μου απ' την αρχή μόνο με τη δική μου δύναμη. Από τότε που χώρισα κι επέστρεψα στην Ελλάδα αποφάσισα ότι θα ζήσω μόνος. Κι αυτό γιατί, με τα νέα μου κριτήρια, πρώτον δε θα έβρισκα ποτέ μια γυναίκα όπως την ήθελα και δεύτερον γιατί ήμουν πλέον αρνητικός ως προς τον αστικό Θεσμό που λέγεται έρωτας. Αλλά ας μην είμαι απόλυτος, μούτυχε και μια περίπτωση που θα μπορούσε να με κάνει ν' αλλάξω. Σκεπτικιστής είναι η κατάλληλη λέξη. Skeptic.

Προσγειώθηκε στο πανεπιστήμιο «ως κεραυνός εν αιθρία», όπως της έλεγα μετά, θυμάμαι ακόμη λίγη από τη γυμνασιακή μου καθαρεύουσα. Θα ξεκινούσε ένα ενδιαφέρον διδακτορικό για τη χωροθέτηση της εκπαίδευσης, το πρώτο διδακτορικό που έγινε δεκτό στη σχολή. Μια πολύ αξιόλογη κοπέλα, μηχανικός, μου είχαν πει. Και χρειαζόταν κοινωνιολόγο στην τριμελή επιτροπή της. Με πρότειναν, κι εγώ ζήτησα να τη γνωρίσω πριν αποφασίσω. Έτσι έγινε. Την είδα, είδα και τη δουλειά της κι εντυπωσιάστηκα κι απ' τα δυο.

Επιδιώκετε ακαδημαϊκή καριέρα; τη ρώτησα

Απλώς αυτό το θέμα είναι το πάθος μου, μου απάντησε ήρεμα.

Τώρα καταλαβαίνω ότι δεν ήμουν ακόμα έτοιμος για τέτοια γυναίκα. Τότε όμως δεν το καταλάβαινα. Ενθουσιάστηκα μαζί της, δεν μπορούσα να φανταστώ ότι στην Ελλάδα υπήρχε αυτό το είδος. Αντικαταναλώτρια, αντικομφορμίστρια κι εναλλακτική, σα να προερχόταν από κάποιον άλλο κόσμο. Από την αρχή της έδειξα ότι ενδιαφερόμουν.

Δεν είμαι έτοιμη για σχέση, μου είπε. Αισθάνομαι καταπονημένη από συνεχείς αποτυχίες.

Συνεχείς αποτυχίες, ήταν δυνατόν; Αυτή όπου πήγαινε θα γινόταν ανάρπαστη. It's part of the problem, μου απάντησε χωρίς παραπάνω επεξηγήσεις.

Αρχίσαμε να συνεργαζόμαστε. Είχε κοφτερό μυαλό, πρωτότυπη και βαθιά σκέψη. Κι επιπλέον μια ηρεμία που δεν τη βρίσκεις σε τέτοιες γυναίκες επιστήμονες, όλες τους είναι νευρωτικές. Στην αρχή είχα ενθουσιαστεί, αλλά σιγά - σιγά την ερωτευόμουνα.

Κάναμε παρέα. Ο Βόλος της άρεσε, το πανεπιστήμιο της άρεσε και προ πάντων είχε ένα γνήσιο πάθος για το θέμα που ερευνούσε. Πηγαينوερχόταν στο σπίτι της στη Θεσσαλονίκη γιατί δούλευε εκεί κάποιες τεχνικές μελέτες και στον ελεύθερο χρόνο της διάβαζε ψυχολογία.

Πήραμε τη συνήθεια να τρώμε μαζί το βράδυ, κι όταν είχε καλό καιρό το μεσημέρι την έπαιρνα και κάναμε μια βόλτα με τ' αυτοκίνητο στα χωριά των παιδικών μου αναμνήσεων. Τριάντα χρόνια μετά την αναχώρησή μου, ανακάλυπτα ξανά την Ελλάδα.

Μπορούσα να της μιλάω ώρες για το γάμο μου, γι' αυτά που είχα περάσει και κυρίως για το γιο μου. Της μιλούσα για το παιδί κι ηρεμούσα λίγο, στ' αλήθεια είχα κοντέψει να τρελαθώ μ' αυτό το θέμα. Με άκουγε με προσοχή και μούδινε συμβουλές για τη στάση που έπρεπε να κρατήσω. Ακόμα και τώρα, που ο γιος μου έχει γίνει πια φοιτητής, τις θυμάμαι και τις ακολουθώ, τις λίγες μέρες που περνάμε μαζί στις διακοπές.

Θα σ' αγαπούσε πολύ αν σε γνώριζε, της είπα μια μέρα. Δεν απάντησε.

Εκείνη απέφευγε να μιλά για τη ζωή της. Μου είπε μόνο πως πριν λίγα χρόνια είχε χωρίσει από ένα σύντομο γάμο, «αναίμακτα», όπως χαρακτήρισε την όλη διαδικασία. Κι ότι έχει αρκετά περιπλανηθεί στη ζωή της. Και τώρα;

Κάνω μια προσπάθεια να τα καταφέρω μόνη μου και συναισθηματικά, μου είπε, γιατί σε όλους τους άλλους τομείς δεν έχω παράπονο. Με βοηθάει κι η δουλειά για το διδακτορικό.

Και πραγματικά, ήταν αξιοθαύμαστη για τον τρόπο που προχωρούσε με τις συνθήκες ενός ελληνικού επαρχιακού πανεπιστημίου. Εμείς στην Αγγλία είχαμε μεγάλη βοήθεια, δεν μπορούσα να μη συγκρίνω με τις συνθήκες που έκανα εγώ το διδακτορικό μου.

Όλοι την εκτιμήσανε στη σχολή. Στο δεύτερο εξάμηνο πήρε μάλιστα κι ένα μάθημα με ωρομίσθια ανάθεση. Όταν θα τέλειωνε το διδακτορικό της, θα μπορούσε κάλλιστα να προκηρυχτεί στη σχολή θέση χωροταξίας κοινωνικών υποδομών, και ποιος άλλος θα την έπαιρνε; Κι όλοι έβλεπαν πολύ θετικά την παρέα που κάναμε. Χωρίς να ξέρουν τι ακριβώς συνέβαινε, θεωρούσαν την περίπτωση ιδανική. Αυτό που συνέβαινε ήταν ότι απλώς κάναμε παρέα. Και περίμενα.

Εμείς οι δυο θα μείνουμε λοιπόν για πάντα δυο καλοί φίλοι; τη ρώτησα μια μέρα.

Η σχολική χρονιά είχε φτάσει στη μέση της, τα χιόνια στο Πήλιο είχαν αρχίσει να λιώνουν. Χαιρόταν γιατί είχε βρει την πρώτη ανθισμένη αμυγδαλιά. Με κοίταξε λυπημένα.

Δεν έχω κουράγιο, μου απάντησε. Ήταν πάντα ήρεμη κι ευχάριστη, αλλά ποτέ δεν την είδα χωρίς εκείνη τη σκιά της θλίψης στο πρόσωπό της. Κι αυτό μ' άρεσε, όλα μ' άρεσαν.

Have a break, της απάντησα με το εγγλέζικο χιούμορ μου.

Σιγά - σιγά στο πρόσωπό της σχηματίστηκε ένα χαμόγελο. Τώρα συνειδητοποιώ ότι ήταν ένα χαμόγελο που σήμαινε «και γιατί όχι;». Φαίνεται λοιπόν πως αποφάσισε όντως να κάνει ένα διάλειμμα. Η σχέση μας κράτησε ως το τέλος της σχολικής χρονιάς κι άλλαξε κυριολεκτικά τη ζωή μου. Η δική της όμως έμεινε ακριβώς η ίδια.

Μένε σε μένα όταν είσαι εδώ, της πρότεινα.

Καλύτερα είναι έτσι, μου απάντησε ευγενικά. Έμεινε στο άδειο σπίτι μιας φίλης της μητέρας της και περνούσε όλη την ημέρα στο πανεπιστήμιο.

Μαζί της αισθανόμουν να περνώ στην ανάρρωση. Οι ημικρανίες είχαν υποχωρήσει αισθητά και δε χρειαζόμουν πια συνειδητή προσπάθεια για να σηκωθώ απ' το κρεβάτι κάθε πρωί. Ειδικά τις μέρες της εβδομάδας που βρισκόταν στο Βόλο, σηκωνόμουν εύκολα κι ανυπομονούσα να περάσω να την πάρω να πάμε στο πανεπιστήμιο.

Απολάμβανα τις επιστημονικές μας συζητήσεις. Οι απόψεις της ήταν σαφείς, πρωτότυπες και τέλεια οργανωμένες.

Της έδειχνα τα γραπτά μου που είχα προς δημοσίευση και με εξέπληττε πόσο εύκολα, με μια μόνο ανάγνωση, μπορούσε να τα αντιληφθεί σε βάθος και να με βοηθήσει να τα οργανώσω. Είχε μια τάση να αφαιρεί οτιδήποτε το περιττό και οι συνηθισμένες της παρεμβάσεις ήταν να μου προτείνει να αφαιρέσω κομμάτια ή να εκφράσω τις απόψεις μου πιο περιληπτικά. *Αυτό εδώ νομίζω πως δεν προσθέτει τίποτα καινούργιο, σχολίαζε.* Τα αγγλικά της ήταν θαυμάσια και σχολίαζε με χιούμορ τα ελληνικά μου. Ποτέ δεν περίμενα να βρω στην Ελλάδα γυναίκα που ν' ασχολείται με τους Άγγλους κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης και στη λογοτεχνία να λατρεύει τον David Lodge.

Θέλω να γράψουμε ένα βιβλίο μαζί, της είπα αυθόρμητα μια μέρα.

Χαμογέλασε συγκαταβατικά. Το χαμόγελο της Ελένης. Δε μου άρεσε, καθόλου δε μου άρεσε να μη μου απαντά και να οχυρώνεται πίσω απ' αυτό το χαμόγελο.

Κάναμε μεγάλες συζητήσεις και για τα προσωπικά, εδώ όμως μονοπωλούσα την κουβέντα. Κάποιες στιγμές φοβόμουν μη γίνω βαρετός. Είχα πολλή ανάγκη να μιλήσω, τότε κατάλαβα ότι είχα περάσει όλα τα χρόνια του γάμου μου χωρίς να μιλάω, η γυναίκα μου πίστευε ότι είμαι τόσο δυνατός ώστε δεν έχω ανθρώπινες ανάγκες.

Πες μου κι εσύ λίγα παραπάνω πράγματα, της έλεγα.

Αλλά, δεν ξέρω πώς, καταλήγαμε πάλι εγώ να της εξομολογούμαι τη ζωή μου κι εκείνη να μ' ακούει. Πάντα μετά από τέτοιες συζητήσεις το βράδυ κοιμόμουν καλά.

Δεν είναι καλό για σένα να ζεις στο παρελθόν, μούλεγε.

Εκείνη όμως φαινόταν να έχει αποφασίσει ότι δεν της χρειαζόταν ούτε παρελθόν ούτε μέλλον. Ούτε κι εγώ της χρειαζόμουνα, ήτανε φανερό. Δεν έδειξε τον παραμικρό ενθουσιασμό για τη σχέση μας. Αν ενδιαφερόταν στοιχειωδώς, πολλά θα μπορούσαν να έχουν γίνει, από μια αξιοπρεπής σχέση ως πραγματικός έρωτας. Σ' αυτά όμως η γυναίκα κινεί τα νήματα. Εξάλλου παραδοσιακά σ' όλες τις κοινωνίες, οι γυναίκες ήταν υπεύθυνες για τη διαχείριση των συναισθημάτων. Αυτή όμως δεν κατέθεσε κανένα συναίσθημα στη δική μας σχέση κι έχω να της το προσάψω αυτό. Κι απορώ, τόσο γλυκιά γυναίκα και να είναι ανάπηρη συναισθημάτων....

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς τα πράγματα στην εκπαίδευση άλλαξαν και το αντικείμενο του διδακτορικού της καταργήθηκε. Μόνο εγώ ξέρω πόσο της στοίχισε και ήμουν ο μόνος που δεν άρχισα να της προτείνω συμβιβαστικές λύσεις. Θα το σταματούσε, κι εγώ το ίδιο θάκανα. Το θέμα πήρε έκταση στη σχολή, αυτή ανένδοτη. Την υποστήριξα.

Είσαι ο μόνος που με κατάλαβες, σ' ευχαριστώ, μου είπε.

Και τι θα γίνει τώρα;

Θα σπουδάσω ψυχολογία, θα δώσω εξετάσεις το φθινόπωρο. Πρέπει ν' ασχοληθώ με κάτι άλλο που να μ' ενδιαφέρει πολύ, αλλιώς θα μου στρίψει.

Εννοώ, με μας τι θα γίνει;

Με κοίταξε εξεταστικά. Τα μάτια της ήταν λυπημένα.

Δε νομίζω ότι είναι τόσο ισχυρό ώστε να συνεχιστεί.

Για μένα είναι.

Ούτε κι εσύ είσαι έτοιμος για κάτι τέτοιο. Δίστασε λίγο και συμπλήρωσε:

Κι εγώ δεν μπορώ ν' αγαπήσω.

Εννοείς ότι δεν μπόρεσες ν' αγαπήσεις εμένα.

Όχι, δεν μπορώ ν' αγαπήσω κανέναν. Δεν το αποκλείω κάποια στιγμή να συμβιβαστώ με κάποιον, γιατί έχω μεγάλη ανάγκη τη σταθερότητα. Εσένα όμως σ' εκτιμώ πολύ για να μείνω μαζί σου συμβιβαστικά. Σ' ευχαριστώ για όλα.

Με αγκάλιασε, με φίλησε κι έφυγε στη Θεσσαλονίκη. Μου στοίχισε, αλλά την καταλάβαινα. Και γι' αυτό μου στοίχισε ακόμη περισσότερο. Την είχα ερωτευτεί, αλλά ήξερα ότι και για τους δυο μας το timing ήταν άσχημο. Δεν επέμεινα, δεν είχα κι εγώ το κουράγιο. Έτσι, η σχέση μας τέλειωσε άδοξα όπως και το διδακτορικό της.

Στην αρχή ανταλλάσσαμε κάποια τηλεφωνήματα. Μου έλειπε, το πανεπιστήμιο μούμοιαζε άδειο χωρίς εκείνη. Είχε ξαναγυρίσει στο σχολείο της, είχε μειώσει τη δουλειά ως μηχανικός και σπούδαζε πλέον ψυχολογία.

Έχω την αίσθηση ότι η ψυχολογία θα σε κερδίσει επαγγελματικά, της είπα στο τηλέφωνο. Θα ήταν κρίμα ν' αφήσει το αντικείμενό της, ήταν τόσο καλή σ' αυτό, από την άλλη όμως και η ψυχολογία της ταίριαζε πολύ. Καμιά σχέση δεν είχε με κείνες τις ψυχρές Αγγλίδες που πήγαινε η γυναίκα μου.

Δεν ξέρω, ακολουθώ απλώς το ένστικτό μου, μου απάντησε.

Και σιγά - σιγά χαθήκαμε.

Με τα χρόνια συνήλθα κι εγώ από το σοκ του διαζυγίου και της Ελλάδας, προσαρμόστηκα. Ζω πλέον τη ζωή ενός κανονικού εργένη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Έγινα ήδη αναπληρωτής καθηγητής. Μόνο οι ημικρανίες είναι το ίδιο έντονες, αλλά έμαθα πλέον να ζω μ' αυτές. Καλά είμαι γενικά.

Λίγα χρόνια μετά έμαθα πως ζει στην Αθήνα. Δε ρώτησα περισσότερα, τη φαντάστηκα πάλι σε μια καινούργια πόλη, να ισορροπεί με μαεστρία κάπου ανάμεσα στο χώρο και στην ανθρώπινη ψυχή. Θυμήθηκα αυτό που μου είχε πει όταν έφυγε και σκέφτηκα ότι, αν η κατάσταση έχει παραμείνει η ίδια κι είναι με κάποιον, μάλλον θα είναι συμβιβαστικά μαζί του, οπότε δε θα τον εκτιμά όσο εμένα. Αν όμως έχουν αλλάξει τα πράγματα κι έχει μπορέσει ν' αγαπήσει;

Rondo

Απρίλης, ο μήνας των συνεδρίων. Να βγούμε από το λήθαργο του χειμώνα, να δείξουμε τι κάναμε, να δούμε και να μας δουν.

Χάθηκες, Ελένη, μου είπαν από το Αριστοτέλειο. Να έρθεις να μας δείξεις τι κάνεις, όχι τώρα, μετά το Πάσχα, τώρα ετοιμάζουμε συνέδρια.

Συνέδρια, συνέδρια, επιστημονικός τουρισμός και κοινωνικές επαφές, να κάνουμε αισθητή την παρουσία μας, να μη μας ξεχάσουν.

Συνέδριο και στο Βόλο.

Πέστε της να είναι εκεί, ευκαιρία να τη δω, μου παράγγειλες.

Όχι, βέβαια, δε θα είμαι εκεί. Νομίζεις ότι επειδή περάσανε τόσα χρόνια δεν τρέχει τίποτα, θα συναντιόμαστε «ελαφρά τη καρδία» στα συνέδρια και θ' ανταλλάσσουμε επιστημονικές φιλοφρονήσεις..... Πού να θυμόμαστε τώρα παλιές τρέλες.....

Γελάστηκες. Γελάστηκες αν πιστεύεις ότι ο χρόνος καλύπτει τα πάντα. Γελάστηκες αν πιστεύεις ότι μπορείς όποτε θέλεις, οχυρωμένος πίσω από την καλοβολεμένη σου ζωή, να υποκρίνεσαι ότι τα ξέχασες όλα.

Θέλεις να με δεις, λέει. Να δεις τι;

Να ικανοποιήσεις την περιέργειά σου για το πώς εξελίχτηκε αυτό το «απίστευτο πλάσμα». Και να μιλήσουμε ευγενικά για τα επιστημονικά. Να με ρωτήσεις τι καριέρα έκανα και πώς πάει το διδακτορικό. Και τι κρίμα που δε συνέχισα τότε, θα είχα ήδη γίνει κι εγώ καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο, αφού είμαι πλασμένη για τον ακαδημαϊκό χώρο, εσύ πάντα τόξερες, τέτοιο μυαλό.... Δεν πειράζει όμως, και πάλι καλή καριέρα έκανα, θα μου πεις με μια χροιά αμφισβήτησης εκ του ασφαλούς για την υψηλή επιστήμη. Επιστημονικές φιλοφρονήσεις.

Κι ύστερα δυο - τρεις πιο προσωπικές κουβέντες: Αν παντρεύτηκα κι αν έκανα κανένα παιδάκι και πώς είναι η ζωή μου. Κι εγώ να σου απαντήσω, όλα καλά. Και να σε ρωτήσω με τη σειρά μου τι κάνει η οικογένεια κι αν έχεις εγγονάκια απ' τον μεγάλο και τι θα σπουδάσουν οι μικρότεροι...Κι ύστερα να με ρωτήσεις αν γράφω ακόμα, μα έχω εκδώσει βιβλία, δεν τόξερες; Βέβαια, πάντα είχες ταλέντο στο γράψιμο.... Ναι, τουλάχιστον τα άρθρα μου στα επιστημονικά περιοδικά τα διαβάζεις. Όχι, πιάνο δεν παίζω πια, καλά, δε γίνεται να τα κάνει κανείς όλα....

Δε θα σου πω, βέβαια, για το πόσο κοντά στο μηδέν έχω φτάσει κατά καιρούς, ούτε για τον αλκοολικό μου σύζυγο, για τον ανούσιο γάμο και για το εύκολο διαζύγιο, ούτε για τη συνειδητή μου απόφαση να μην ξαναπαντρευτώ και να μην κάνω παιδιά, ούτε για τις πολλές και πολύπλοκες σχέσεις μου. Ούτε που η ζωή μου είναι από τότε οριστικά θραυσμένη.

Όχι, βέβαια, δε θα σου τα πω όλα αυτά, θα είμαι μια σίγουρη κι ανεξάρτητη γυναίκα, με το απαραίτητο συναινετικό διαζυγίο της, μια καλή επιστήμων αφοσιωμένη στο διδακτορικό της. Θα προσποιηθούμε κι οι δυο πως έχουμε ξεχάσει και δεν τρέχει

τίποτα κι όλα καλώς καμωμένα. Φαντάζομαι ότι θα μου κάνεις και μια ευγενική φιλοφρόνηση, μα ακόμα δε γάρασα, έτσι δεν είναι, και πόσο, μα πόσο μοιάζω ακόμη με κείνη, τόσο παλιά αποσπάσματα κι όμως της μοιάζουν.... Ενώ ταυτόχρονα θα αξιολογούμε από μέσα μας ο ένας τον άλλον: ο παλαίμαχος γόης πούχει γεράσει ανεπανόρθωτα κι η μικρή πούφτασε κι αυτή στο κατώφλι των σαράντα....

Όχι, δεν πρόκειται να παίξω αυτήν την κωμωδία που σ' αρέσει: Πολιτισμένοι άνθρωποι που συναντιούνται μετά από χρόνια (σαν εκείνη τη διαφήμιση μπύρας) κι ανταλλάσσουν πολιτισμένες κουβέντες κι ο χρόνος έχει αποστειρώσει τα πάντα...Ούτε γάτα, ούτε ζημιά. Εγώ δεν μπορώ να σε δω «πολιτισμένα», δε θα συγκρατηθώ και θα σου επιτεθώ, τώρα που μπορώ να σε αντιμετωπίσω όπως σου αξίζει και δεν είμαι πια μια αμελητέα ποσότητα, θα σου επιτεθώ και θ' αναστατώσουμε την επιστημονική κοινότητα, θα βλάψουμε τη δημόσια εικόνα μας κι άλλα τέτοια δραματικά.....

Άλλαξα λοιπόν την ημερομηνία της ομιλίας μου στο πρόγραμμα του συνεδρίου, να μην είμαστε την ίδια μέρα. Και τη μέρα της δικής σου ομιλίας εγώ θα λείπω. «Τίποτε στην Τροία - ένα είδωλο. Έτσι το θέλαν οι θεοί».

Ο πατέρας 5

Χώρισε σε δυο - τρία χρόνια. Τα χρόνια που ήταν παντρεμένη, κάπως είχανε φτιάξει οι σχέσεις μας. Είχε καλά πεθερικά, ευτυχώς, γιατί αλλιώς δε θα μπορούσαν να την ανεχτούν, φτωχοί αλλά καλοί άνθρωποι ήταν και την αγάπησαν. Περνούσαμε τις γιορτές όλοι μαζί. Έβλεπα την αδυναμία που της είχε ο πεθερός της κι αυτή του την ανταπέδιδε. Ομολογώ πως με πείραζε λιγάκι.

Κανένας μας πάντως δεν περίμενε να κρατήσει ο γάμος της. Φαινόταν από μακριά ότι ήταν αταίριαστοι, αν αυτής όμως της έφτανε, εμένα μου περίσσευε. Σα νάχε ηρεμήσει κάπως, ήταν καλή νοικοκυρά και επαγγελματικά τακτοποιήθηκε, είχε διοριστεί στην εκπαίδευση. Κι αφού ήθελε να δουλεύει και στο ελεύθερο επάγγελμα, άστηνε να δουλεύει.

Μεγάλη και τρανή έγινε η κόρη σου, μου είπε μια μέρα ένας συνάδελφος συνταξιούχος στην απογευματινή βόλτα στην παραλία. Ο γαμπρός του διάβαζε τα άρθρα της. Τότε το συνειδητοποίησα και κορδώθηκα. Τελικά αυτό το κορίτσι είναι διαόλου κάλτσα, αρπάζει τη ζωή απ' τα κέρατα και της δίνει και καταλαβαίνει. Σ' αυτό μούμοιασε. Κι αν είχε βγει αγόρι, σαν εμένα θάτανε, αληθινός άντρας.

Για το χωρισμό δε μας έδωσε καμιά εξήγηση, ξαφνικά η αδερφή της μας το ανακοίνωσε στη Χαλκιδική. Το καημένο, όλα αυτό τα τραβάει.

Της τηλεφώνησε η μάνα της.

Δεν έχω να πω τίποτα, απλώς χωρίζω.

Έτσι ξαφνικά; Τι έγινε;

Δεν έχω να εξηγήσω τίποτα. Φεύγω διακοπές κι όταν γυρίσω τα λέμε.

Στεναχωρήθηκε η μάνα της, ό,τι και νάτανε ο Τηλέμαχος, ένας γάμος είναι καλύτερος από ένα διαζύγιο. Αυτή όμως, μύγα στο σπαθί της δε σηκώνει. Εμένα προσωπικά δεν με πολυένοιαξε. Ούτε τίποτα μου ζήτησε, ούτε ήρθε να μου κλαφτεί, μόνη της τα κάνει, μόνη της τα λούζεται. Μ' ενοχλεί βέβαια να λέει ο κόσμος λόγια για την οικογένειά μου, αλλά σήμερα όλες σχεδόν χωρισμένες είναι. Τουλάχιστον παντρεύτηκε μια, να μην τη λένε γεροντοκόρη. Και ποιος την ξέρει; Οι συγγενείς μας ξεχασμένη την έχουνε, τους έβλεπε όλους αφ' υψηλού και την ξεκόψανε. Μόνο με τη θεία της βλέπεται και πάει και κάθε καλοκαίρι στο χωριό.

Καλά την έβλεπα, ερχότανε πότε - πότε στο σπίτι καμιά Κυριακή ή γιορτή για φαγητό. Ποτέ δεν την είδαμε μόνη της, πότε με την αδερφή της κανόνιζε, πότε έφερνε τον Παυλάκη. Έλεγε ιστορίες για τους μαθητές της στο σχολείο, αστειάκια και λοιπά. Για το διαζύγιο, κουβέντα. Καμιά φορά η μάνα της άνοιγε συζήτηση. Άστο, μαμά, δεν έχει καμιά έννοια να συζητάμε περασμένα πράγματα, έλεγε κι άλλαζε θέμα. Κουβέντιαζε άνετα, αλλά ποτέ επί της ουσίας. Έφευγε και δεν είχαμε μάθει τίποτα καινούργιο. Ούτε κι εγώ πολυενδιαφερόμυνα. Ας κάνει ό,τι θέλει. Είχα μεγαλώσει πια, κι αυτό που μ' ένοιαζε ήταν η ησυχία μου.

Μετά ξαφνικά ανακοίνωσε ότι θα πάει στο Βόλο να κάνει διδακτορικό στο τοπικό Πανεπιστήμιο.

Τι σούρθε πάλι; Και με τις δουλειές σου τι θα κάνεις; Και, καλά, ολόκληρη Θεσσαλονίκη, δε σούφτασε; Είναι δυνατό να έχει ο Βόλος κάτι που δεν τόχει η Θεσσαλονίκη; τη ρώτησα.

Ναι, έτσι είναι τα πανεπιστήμια τώρα, μου απάντησε.

Μας το βεβαίωσε κι ο γαμπρός μου, έτσι είναι τώρα.

Έφυγε στο Βόλο και στο τέλος της σχολικής χρονιάς ξαναγύρισε.

Τέλειωσες; τη ρώτησα

Όχι, ας πούμε ότι δεν τα κατάφερα, απάντησε.

Δεν είπα τίποτα, στεναχωρημένη την είδα. Αλλά δεν έχει ανάγκη αυτή. Ας έχει και καμιά αποτυχία, να μαθαίνει, όλα ρολόι της πήγανε ως τώρα.

Το επόμενο φθινόπωρο περνούσε κάποια μεσημέρια απ' το σπίτι. Ερχόταν να δει τη μάνα της που είχε κάνει την εγχείρηση. Πήγαινε, λέει, στο πανεπιστήμιο και ήταν στο δρόμο της.

Πάλι πανεπιστήμιο; της είπα. Στο Πολυτεχνείο;

Όχι, τώρα άλλο σπουδάζω. Ψυχολογία.

Έλα παναγία μου! Καλά, παιδάκι μου, είναι ηλικία αυτή για τέτοια; Και πώς σούρθε;

Από μικρή τόλεγε, συμπλήρωσε η μάνα της. Μα καλά, εσύ άλλο σπούδασες, επιτρέπεται;

Επιτρέπεται, απάντησε χαμογελώντας.

Κοίτα μόνο μην κάνεις καμιά παρανομία και σε πιάσει η εφορία, τη συμβούλεψε η μάνα της.

Εγώ δεν το σχολίασα παραπάνω. Τι μ' ένοιαζε; Ούτε τίποτα μου ζήτησε, ούτε κανένα κακό έκανε. Προκειμένου να τριγυρίζει, ζωντοχήρα, με τον έναν και με τον άλλον, καλύτερα στα γράμματα. Κρίμα όμως, τέτοια κοπέλα και να μείνει. Γιατί, τι ευκαιρίες θάχε από δω και πέρα; Κόντευε να σαρανταρίσει. Αφού δεν είχε μυαλό ν' αποκατασταθεί όταν ήταν ο καιρός της..... Ακόμα ομορφούλα ήτανε, βέβαια, περνούσε ημπογιά της. Κάποιον θάχε, δεν μπορεί..... και με τόσους άντρες στις δουλειές της..... Αλλά δεν την ένοιαζε ν' αποκατασταθεί, να μπει κι αυτή σ' ένα δρόμο...Ας είναι...

Ο Παλαιολόγου μούλεγε προχθές, στο καφενείο των αποστράτων, ότι χώρισε ο γιος του με δυο παιδιά.

Κι η δικιά σου χωρισμένη, άντε να τους παντρέψουμε τώρα, μου πρότεινε μισοαστεία - μισοσοβάρá, ο δικός μου ακόμα τη θέλει, μου είπε ότι την είδε τις προάλλες στο δρόμο. Άστο, του απάντησα, δεν κάνει, η δικιά μου είναι στραβόξυλο. Κι αν τη θέλει, ας πάει να της μιλήσει, μεγάλοι άνθρωποι είναι, τι να μπερδεύομαστε εμείς τώρα...

Μήπως και με κείνο το συνάδελφο του γαμπρού της τα ίδια δεν έκανε; Καθηγητής πανεπιστημίου, παρακαλώ, στα Νομικά. Γνωριστήκανε στις αδερφής της την Πρωτοχρονιά κι ο άνθρωπος, κύριος, την άλλη μέρα της έστειλε λουλούδια. Κι όταν της τηλεφώνησε, αυτή του είπε ευγενέστατα ότι δεν ενδιαφέρεται. Μου τάπε η αδερφή της κι έφριξα. Καλά, μυαλό δεν έχει πια καθόλου, ποια νομίζει ότι είναι;

Andante

Σαράντα.

Σιχαίνομαι τους απολογισμούς και γενικά όλα τα απο-, όπως από - φθεγμα, απο - χρωματισμός, απόρ - ριση, απο - καρδίωση, απο - φυγή, από - χαιρετισμός, απο - μάκρυνση, απο - χώρηση, ακόμα και από - φαση.

Σκέφτομαι τα λόγια του ποιητή στο έργο του Αγγελόπουλου:

Γιατί πέρασα τη ζωή μου εξόριστος; Γιατί αισθανόμουν ότι επέστρεφα μόνο όταν έβρισκα μια χαμένη ή ξεχασμένη λέξη; Γιατί δεν μπόρεσα ν' αγαπήσω;

Γιατί έχει κι αυτός την ίδια κατάρα με μένα. Αποξενωμένος από τον κόσμο με μόνο σωσίβιο τις λέξεις.

Φέτος μεγάλωσα οριστικά, άλλη μια κλιμάκωση στην ασυνεχή πορεία.

Τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις;

Τη μισούσα αυτή την ερώτηση όταν ήμουνα παιδί. Εννοείται ότι θα γινόμουν τα πάντα, πώς μπορούσα να δώσω μίαν απάντηση;

Να λοιπόν τι έγινες όταν μεγάλωσες, μεγάλωσες πια, το κατάλαβες; Κι η ερώτηση έχει απαντηθεί.

Βλέπαμε με την αδελφή μου την Οδύσεια στον κινηματογράφο, δε θάμουνα πάνω από δέκα χρονών. Ξεκινούσε μ' έναν γενειοφόρο Οδυσσέα που βρίσκεται μισολιπόθυμος σε μια παραλία και καθώς συνέρχεται ξαναθυμάται κομμάτι - κομμάτι την ιστορία του, περνώντας παράλογα από στιγμιότυπα στο σπίτι του σε γεγονότα στο καράβι, στο ναυάγιο, με τις σειρήνες, με το σκύλο του και τα λοιπά.

Παρακολουθούσα μαγεμένη. Είδα τον τρόπο που σκεφτόμουν να γίνεται εικόνες κι αποφάσισα: έτσι λοιπόν θα γράφω κι εγώ, δεν είναι παράλογο ή εκτός θέματος όπως λέει η κυρία στο σχολείο, αφού αυτός είναι ο τρόπος που σκέφτομαι, έτσι θα τα γράφω.

Μπερδεύομαι, είπε η αδελφή μου, αν δεν ήξερα την ιστορία απ' το σχολείο, δε θα μπορούσα να καταλάβω τίποτα.

Μα εγώ έτσι σκέφτομαι, της είπα, έτσι δε σκέφτεσαι κι εσύ; Και δεν μπορεί να είναι λάθος αφού το δείχνει κι ο κινηματογράφος.

Τριάντα χρόνια μετά, της είπα άλλη μια σουρεαλιστική ιστορία.

Δε θέλω να σε κρίνω, μου είπε, ποτέ δεν ήσουν στα κοινά μέτρα. Είσαι σίγουρη ότι στην Αθήνα θα περνάς καλά; Δύσκολα έχεις ζήσει. Πολλές φορές σε παρακολούθησα να προσπαθείς, κι όταν κάποιος φτάνει μια ορισμένη ηλικία, κάτι φταίει κι αυτός. Όποτε προσπαθείς να ζήσεις απλά, βλέπω ότι πιέζεσαι να παίξεις ένα ρόλο και περιμένω πότε θα εκραγείς και θα φέρεις πάλι τα πάνω - κάτω. Παρόλα αυτά δε θέλω να σε κρίνω, οι άνθρωποι σαν και σένα είναι πολύπλοκοι, αλλά όταν κάποιος φτάνει μια ορισμένη ηλικία, κάτι φταίει κι αυτός.

Αυτό έγινα τώρα που μεγάλωσα.

Κρατάω συνεχώς το μυαλό μου απασχολημένο για να έχω τον έλεγχό του. Το μόνο σταθερό, αυτό που ποτέ δε με προδίδει. Κρατάω τη ζωή μου στα χέρια μου, ούτε κι αυτό με προδίδει. Γράφω. «Και φυσικά θα γράψω πολλά βιβλία», όπως είχα δηλώσει στην έκθεσή μου της τρίτης δημοτικού. Γράφω, αλλά δεν αφήνω κομματάκια απ' την ψυχή μου σε λέξεις στα χέρια κανενός. Γιατί εκεί στο βάθος κανέναν, μα κανέναν δεν μπόρεσε να εισχωρήσει.

Αυτό έγινα τώρα που μεγάλωσα. Μπορεί τελικά να μη μούχει μείνει τίποτα να χάσω.

Κάποτε χρειάζομαι μια άγκυρα μέσα σ' αυτό το πέλαγος. Μπορώ λοιπόν κι εγώ να υιοθετήσω την ελαφρότητα των πολλών, να βολευτώ σε μια εύκολη αγκαλιά και να υποκύψω στη σταθερότητα που λένε πως ανακουφίζει. «Κι ο Πάρης μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα να ήταν πλάσμα απόφιο...».

Μάλλον δε μούχει μείνει τίποτα πια να χάσω.

Fuge

Η πόλη φόρεσε τα καλοκαιρινά της στα μπαλκόνια και στις πλατείες. Τα παιδιά δίνουν ανώφελες πανελλήνιες εξετάσεις, κομματάκια στο ruzzle του παραλογισμού.

Γράφω με το χέρι στο παιδικό μου γραφείο, ο υπολογιστής μου είναι πακεταρισμένος για πολλοστή φορά. Πακέτα και τ' άλλα μου πράγματα, τα βιβλία, οι σημειώσεις, τα ποιήματα και το μισοτελειωμένο διδακτορικό, οι κασέτες και τα CD, ακόμα και τα κρεμαστά караβάκια και τα χελιδόνια. Έχω βρει τρόπο να μεταφέρονται χωρίς να τσαλακώνονται, ούτε να μπερδεύονται οι κλωστές τους. Εμπειρία κτηθείσα εν τω στρατεύματι.

Το σπίτι μου σε κουτιά, η ζωή μου σε αποσπάσματα που χωράνε σε κουτιά, η προσαρμοστικότητα ως μέτρο, λέει, της ευφυΐας.

Το άδειο πατρικό σπίτι είναι ευχάριστα δροσερό, περικλειστο, και, μέσα στην απέχθειά μου, βρίσκω τη σκοτεινιά του λίγο παρηγορητική. Εκείνο το πολύ φως του σπιτιού μου κόντευε να με τρελάνει τις τελευταίες μέρες. Άνοιγα τα παντζούρια, και χωρίς κουρτίνες το φως δε σταματούσε πουθενά, έμπαινε ανεξέλεγκτο. Κρατούσα τα παντζούρια κλειστά και δέσμες φωτός τρύπωναν απ' τις γρίλιες κι ερευνούσαν την ψυχή μου. Καλύτερα εδώ. Κανένα φως, κανέναν ήχο, όπως εκεί που οι άνθρωποι αναρρώνουν από βαριές αρρώστιες ή αναπάντεχους τραυματισμούς. Εδώ «...άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι, αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι...»

Δεν έχω πια κλειδιά απ' το σπίτι μου. Τάχει το συνεργείο που πακετάρει τη ζωή μου. Έχω κλειδιά από ένα σπίτι στην Αθήνα που θα γίνει, λέει, το σπίτι μου. Θα μείνω εδώ τρεις μέρες, μέχρι να πακεταριστούν τα πάντα κι ύστερα η μεγάλη αναχώρηση. Τα πράγματα με το φορτηγό κι εγώ με τ' αεροπλάνο.

Τα υπάρχοντά μου εδώ: δυο βιβλία συμβουλευτικής για το τελευταίο μάθημα πούδωσα εξετάσεις, το γνωστό κασετινάκι με τα πολύχρωμα στυλό των εξετάσεων, το ντοσιέ με την πτυχιακή εργασία, λίγα ρούχα που τα κρέμασα στην άδεια καλοκαιρινή ντουλάπα της μαμάς, μια τσάντα με τα χαρτιά μου. Έβαλα σε λειτουργία και το ψυγείο και μέσα ένα μπουκάλι νερό και μια σακούλα κεράσια. Στον πάγκο της κουζίνας, μισό κιλό ψωμί από το καλό. Πρέπει να ψωνίσω κάτι, μην έρθει ξαφνικά η μαμά απ' τη Χαλκιδική και καταλάβει πως δεν τρώω τίποτα πια.

Κοιμήθηκα έναν ανήσυχο ύπνο, βαρύ απ' τη σωματική κόπωση, μέχρι που κατέβασα και μια κουβέρτα γιατί κρύωνα τη νύχτα. Παρακολούθησα να ξημερώνει μέσα από τις γρίλιες, γκρίζο, γαλάζιο και πορτοκαλί και να πολλαπλασιάζονται οι φωνές των πλανόδιων πωλητών απέξω, λαϊκή αγορά έχει σήμερα.

Προσπαθώ να κρατηθώ από μικρά πράγματα και δε βρίσκω, θέλω να ενθουσιαστώ και δεν μπορώ, αισθάνομαι απλώς ότι έχω αναλάβει ένα έργο και πρέπει να το φέρω σε πέρας γρήγορα, τέλεια και χωρίς παρεκκλίσεις, όπως πρέπει πάντα. Οργίζομαι με τη ζωή μου που τίποτα δε μου χαρίζει. Σκέφτομαι πόσα χρόνια θα μου χρειαστούν για ν' αποφορτίσω το θυμό και το παράπονο που έχω μέσα μου, αν τα καταφέρω ποτέ. Τόσα χρόνια ακούω το γνωστό κονσέρτο και σκέφτομαι αν θα πάψει ποτέ η ψυχή μου να συντονίζεται με το παράπονο του τσέλου.

Πρέπει πάντα να παλεύω για να πάρω. Κι όταν παλέψω πολύ δεν το θέλω πια, είναι σαν η προσπάθεια να έχει κάνει την επιθυμία μου να ξεθυμάνει. Όταν παλεύω αισθάνομαι την κόπωση να εισχωρεί μέσα μου και να καταστρέφει ύπουλα την ουσία. Όταν παλεύω άλλη μια φορά για κάτι, δεν το θέλω πια, έχει κάνει τον κύκλο του κι έχει αφήσει στην ψυχή μου μόνο το κατακάθι του.

Δε θέλω να παλεύω πια. Δε θέλω να παλεύω με τις πιθανότητες ξεκινώντας γι' άλλη μια φορά απ' την αρχή. Οι πιθανότητες είναι άδικες, δεν έχουν ούτε μνήμη, ούτε κρίση, ούτε λογική.

Θέλω να ζήσω την απλή ζωή του μέσου όρου.

Σταμάτης 1

Ν' αποσυρθεί από την κυκλοφορία. Αυτό ήθελε να κάνει μαζί μου. Να βγει στη σύνταξη. Προσπάθησε να προσαρμοστεί στην ήσυχη ζωή που της έδινε, flat, όπως τη χαρακτήριζε, για να πάψει να περιπλανιέται. Δεν είχα αυταπάτες, ποτέ δεν έχω αυταπάτες, μου αρέσει τα πράγματα να είναι καθαρά. Το ήξερα και τη διεκδίκησα. Και κατά περίεργο τρόπο την εξασφάλισα, δεν είναι και λίγα τρία χρόνια.

Κατά βάθος το ήξερα ότι θάφευγε, και αργά αλλά σταθερά προετοιμαζόμουνα να ζήσω μόνος, συναισθηματικά και πρακτικά. Κι όλα αυτά τα χρόνια, μήπως δεν την αισθανόμουνα σαν το πουλί στο κλουβί; Μου τόχε πει άλλωστε. Ήταν απ' αυτά που έλεγε τις λίγες φορές που ξεσπούσε, αυτά που γυρίζουν στο μυαλό μου και δε μ' αφήνουν να ησυχάσω.

Δε μ' αρέσουν τα πολλά λόγια, δεν αισθάνομαι καλά με την επικοινωνία. Πιστεύω ότι οι άνθρωποι λένε πολύ περισσότερα απ' αυτά που χρειάζονται για να ζήσουν ομαλά και ήσυχά. Κάποτε με χαρακτήρισε «μετρίως μέτριο». Δεν είχε δίκιο. Έχω μυαλό, λογική και ευθυκρισία. Είμαι ένας άριστος επαγγελματίας και χαίρω εκτίμησης επαγγελματικά και κοινωνικά. Εκείνη όμως είναι άνθρωπος που δεν εκτιμά το βάθος, βλέπει την επιφάνεια και τη θέλει εντυπωσιακή. Ο μέσος όρος είναι ο εχθρός της, ο μέσος όρος που εξάλλου είναι ένα πλασματικό μέγεθος που εφευρέθηκε από τη στατιστική για τη διευκόλυνσή της, όπως έλεγε με ύφος.

Είμαι συγκροτημένος, σταθερός και επιμελής. Σ' αυτά πάντα ξεχώριζα, και χάρη σ' αυτά έγινα ό,τι έγινα. Είναι ιδιότητες που ποτέ δεν μπόρεσε να εκτιμήσει. Από παιδί είμαι έτσι. Κοντούλης, με τη μεγάλη μου μυωπία και τον ελαφρό στραβισμό στο ένα μάτι, πάντα κρυμμένος πίσω απ' τα χοντρά γυαλιά, δεν έπαιζα με τ' άλλα παιδιά. Προτιμούσα να μελετώ με σύστημα και επιμονή. Ναι, το ξέρω, είμαι λίγο αργός στη σκέψη, αλλά αν έχω το χρόνο, το αποτέλεσμα που φέρνω είναι τέλειο.

Μαζί ήμασταν σαν το λαγό με τη χελώνα. Δούλευε με πυρετώδεις ρυθμούς, έτρεχε, σ' όλα έτρεχε σα να την κυνηγούσαν. Την πρώτη και μοναδική φορά που αναλάβαμε να κάνουμε δουλειά μαζί, μετά από λίγες μέρες μου είπε:

Νομίζω πως θα είμαστε πιο αποτελεσματικοί αν πάρει ο καθένας ένα κομμάτι και το δουλέψει με το δικό του τρόπο.

Πήρε το μικρότερο αλλά σαφώς δυσκολότερο κομμάτι και μου άφησε το μεγαλύτερο και πολύ πιο εύκολο. Το τέλειωσε σε δυο μέρες, περίμενε να τελειώσω κι εγώ και μετά πήρε και το δικό μου, το πέρασε στον υπολογιστή και το άλλαξε εντελώς διαμορφώνοντάς το με το δικό της τρόπο. Δε δέχτηκε να ξανασυνεργαστούμε.

Το Μαρούσι το λάτρευε και προσαρμόστηκε αμέσως. Απορούσα με το πόσο εύκολα προσαρμοζόταν. Εγώ χρειάζομαι χρόνο, προσαρμόζομαι αργά και δύσκολα τα καταφέρνω. Πάνω από πενήντα χρόνια έζησα στο Μαρούσι, από τότε που ήρθε η οικογένειά μου απ' το χωριό. Είχαν αγοράσει το οικόπεδο με το σπιτάκι που αργότερα το έχτισα πολυκατοικία και μείναμε μαζί με τ' αδέρφια μου, όροφος και οικογένεια. Θέλησα να μείνουμε στο ίδιο προάστιο γιανάμαι κοντά στα παιδιά κι εκείνη δεν έφερε αντίρρηση. Εμένα ομολογουμένως και μόνο το ότι άλλαξα σπίτι και πήγα στην άλλη

άκρη του Μαρουσιού μου στοίχισε, αλλά αυτή νάτανε η μόνη θυσία που έκανα για χάρη της.....Ερχόμενος από το κέντρο χρειαζόταν να κατεβαίνω πλέον τρεις στάσεις νωρίτερα.

Ε, τότε δοκίμασε να κατεβαίνεις στην παλιά στάση και νάρχεσαι με τα πόδια κι ύστερα για ένα μήνα μια στάση νωρίτερα, μετά δυο στάσεις και τελικά τρειςμε κορόιδευε.....σιγά - σιγά μη μου πάθεις και τίποτα. Αυτή η ειρωνεία της, χιούμορ την αποκαλούσε. Κάποιες φορές βέβαια μου τάλεγε πιο χοντρά.

Η προσαρμοστικότητα είναι μέτρο της ευφυΐας, μου πέταξε κάποτε, αλλά εσύ το μυαλό τόχεις μόνο για τα δημόσια έργα, που εξάλλου φέρνουν και τα λεφτά.

Με ειρωνευόταν που δούλευα σκληρά για τα λεφτά. Δηλαδή τι έπρεπε να κάνω; Τριάντα χρόνια δουλεύω κι έμαθα να εκτιμώ τη δουλειά μου και να την αποτιμώ σε χρήμα. Έχω οικογένεια πίσω μου που συνήθισε να ζει άνετα και δε θέλω να τους λείψει τίποτα. Κι επιπλέον η οικονομική άνεση είναι η επιβεβαίωσή μου. Κακά τα ψέματα, στη σημερινή εποχή το χρήμα είναι το μέτρο της επιτυχίας.

Εξαρτάται από τον ορισμό που δίνεις στην επιτυχία, μούλεγε.

Μόνο οικονομικό ορισμό μπορώ να δώσω, και τις αναρχικές φιλοσοφίες της περι ιδεολογίας, πνευματικής ικανοποίησης και κοινωνικής προσφοράς, εγώ τις ακούω βερεσέ. Δεν είχε και παιδιά να θρέψει και δεν καταλάβαινε.

Κατηγορούσε την οικογένειά μου, «φαγάνες» τους έλεγε....Αν είχες κι εσύ παιδιά, κυρία μου, τότε θα σε βλέπαμε..... Κατηγορούσε τα παιδιά μου για ανεπρόκοπα κι ότι τα είχα χαλάσει. Η σπουδαία ψυχολόγος, όλα τα ήξερε, ανέφερε και ονόματα διάσημων παιδαγωγών για να στηρίξει τις απόψεις της.

Δεν είναι δική μου η ευθύνη, δεν ασχολήθηκα με την ανατροφή τους, της είπα κάποτε, ήμουν πολύ απασχολημένος, η μάνα τους τ' ανάθρεψε. Τότε η ευθύνη σου περιορίζεται στο ότι διάλεξες τη συγκεκριμένη γυναίκα για μάνα τους, μου απάντησε αγέρωχα.

Κατηγορούσε και την καημένη την Κούλα που τίποτα δεν της είχε κάνει στο κάτω - κάτω, όλα αυτά τα χρόνια κρατήθηκε αξιοπρεπής και κυρία. Η φωνή της δεν ακούστηκε, σε τι μας ενόχλησε; Μόνο μερικές φορές, όταν αργούσα να της καταθέσω τα λεφτά, μ' έπαιρνε τηλέφωνο στο γραφείο και με ουδέτερη φωνή με ρωτούσε πότε θα ευκολυνθώ, να ξέρει να κάνει το κουμάντο της. Και μια φορά που ήθελε να βάψει το σπίτι - φυσικά εξακολούθησε να μένει στο κοινό μας σπίτι με την κόρη μας μετά το χωρισμό - μου τηλεφώνησε και μου είπε ότι κι εγώ ζούσα εκεί μέσα όλα αυτά τα χρόνια κι έπρεπε να καλύψω το πρόσθετο έξοδο. Αν το θεωρήσουμε από την τεχνικό - οικονομική του πλευρά, δίκιο είχε η γυναίκα.

Ποτέ δεν έδειξε την παραμικρή συμπάθεια για την οικογένειά μου. Τα παιδιά μου της φαινόταν ότι την περιφρονούσαν και δεν είχαν τρόπους. Είναι γεγονός ότι τα παιδιά δεν τη συμπάθησαν πραγματικά.

Δεν μπορώ να καταλάβω τι σου βρήκε τέτοια γυναίκα εκτός απ' τα λεφτά σου, είχε πει ο γιος μου. Μένει στη γκαρσονιέρα που είχα παλιά ως γραφείο, στο ισόγειο της οικογενειακής οικοδομής για νάχει την ησυχία του χωρίς ν' απομακρυνθεί από την οικογένεια. Είναι πολύ ευαίσθητο παιδί κι ας μην το δείχνει, είναι κλειστός σαν εμένα και δεν τα καταφέρνει κοινωνικά. Τρόμαξε με την έντονη προσωπικότητά της. Κι εκείνη τον απαξίωνε που περνούσε όλη τη μέρα μπροστά στον υπολογιστή του κι έφτασε στα τριάντα του να μην έχει πάρει το πτυχίο του και να τον συντηρώ.

Η κόρη μου την κοιτούσε λοξά. Αυτή είναι άλλος τύπος, κοινωνική κι ανεξάρτητη. Τι κι αν έκανε τρεις προσπάθειες για να περάσει στο πανεπιστήμιο, τι κι αν άρχισε και σταμάτησε δυο ιδιωτικές σχολές, τελικά πέρασε στην επαρχία όταν έπεσαν οι βάσεις και φαίνεται να πήρε το δρόμο της.

Εντάξει τύπος φαίνεται, είχε πει, αλλά σου πέφτει νέα κι όμορφη κι αυτό δεν είναι δίκαιο για την καημένη τη μαμά. Και συμπλήρωσε: Και με πειράζει που πήρε τη θέση της, θα την παντρευτείς;

Όχι, δεν τα πήγε καλά με τα παιδιά. Τους έδειχνε ενδιαφέρον αλλά αυτά καταλάβαιναν ότι κατά βάθος τα απαξίωνε, και την απέφευγαν.

Σκασίλα μου αν τους αρέσω, κανένας δεν τα υποχρεώνει, αλλά απαιτώ ευγένεια και καλούς τρόπους, έλεγε. Εξάλλου, ούτε κι εγώ τα συμπαθώ, αλλά μια χαρά ευγενικά τους φέρομαι.

Μέναμε σ' ένα όμορφο σπίτι πίσω από την εκκλησία. Είχε επιμείνει να το διαλέξει η ίδια, να το νοικιάσει στ' όνομά της και να φέρει όλα της τα πράγματα από τη Θεσσαλονίκη.

Ελπίζω να με καταλαβαίνεις, μου είπε, έχω τραβήξει πολλά, θέλω την ανεξαρτησία μου.

Βολεύτηκα κι εγώ και πήγα μόνο με τα ρούχα μου και λίγα τεχνικά βιβλία. Πάντα προσαρμοζόμουνα στους όρους της, ήθελα να αισθάνεται καλά. Κι έδειχνε να αισθάνεται καλά με τη σιγουριά που της έδινα, αν μη τι άλλο, αυτή τη σιγουριά που είχε τόση ανάγκη της την έδινα. Κατά βάθος όμως ήξερα ότι δεν ήταν αυτό που ζητούσε. Μπορεί να μην την έφτανε σε τίποτα, αλλά κάποια τέτοια στοιχειώδη μπορούσα να τα καταλάβω.

Τα οικονομικά μας δε δέχτηκε ποτέ να τα αναμείξουμε. Συμμετείχαμε ακριβώς εξίσου στα έξοδα κι ό,τι την αφορούσε αποκλειστικά το κάλυπτε μόνη της. Αυτό με βόλευε. Πολύ την πείραζε που όλοι θεωρούσαν ότι μένει μαζί μου για τα λεφτά μου. Κι είχανε δίκιο να το σκεφτούν: μια τόσο γοητευτική γυναίκα και σχεδόν είκοσι χρόνια νεότερή μου.....Βλέπανε και τον τύπο της, τόσο κοινωνική..... Ο αδερφός μου, ευθύς χαρακτήρας όπως είναι, μου είχε πει μια φορά:

Αυτή σε τραβάει απ' τη μύτη, χώρια που μπορεί και να σου τα φορέσει.

Όταν θα τη γνωρίσετε καλύτερα θα καταλάβετε, έλεγα σ' όλους, και το πίστευα, δεν είχε καμιά σχέση με τις άλλες γυναίκες. Γι' αυτό τη φοβόμουνα, γι' αυτό και την αγάπησα. Την αγάπησα, μεγάλη κουβέντα.

Ναι, δεν έχω παράπονο, μ' αγαπάς όσο μπορείς ν' αγαπήσεις, όσο αγαπάνε για παράδειγμα τα όστρακα ή οι χελώνες, μούλεγε.

Χελώνα με χαρακτήριζε. Όχι μόνο γιατί είμαι αργός αλλά και γιατί, όπως έλεγε, έχω ένα σκληρό κέλυφος και κρύβομαι κάτω απ' αυτό. Και δε μιλάω. Δεν έχω συναντήσει πιο ομιλητικό και επικοινωνιακό άτομο από κείνη. Μπορούσε να μιλήσει με τον οποιονδήποτε και να βρει κάτι να πει, κι όχι μόνο αυτό, μετά από πέντε λεπτά ο άλλος να την έχει λατρέψει. Θεωρείται προσόν, το ξέρω. Εμένα όμως με κούραζε. Την άκουγα να μιλάει προσπαθώντας να κάνει συζήτηση μαζί μου και θαύμαζα τις γνώσεις της και τον τρόπο που είχε να τις βγάζει με τέτοια σαφήνεια και απλότητα. Όμως με κούραζε. Αυτή η μόνιμη εγρήγορσή της, οι ατέλειωτες θεωρίες της, αυτό το πολύπλοκο μυαλό της, τα τόσα θέματα με τα οποία ασχολιόταν, όλο αυτό ήταν πάρα πολύ να το αντέξω. Τοο much.

Δηλαδή θα ήσουν ευχαριστημένος να μετατραπώ σε κάτι σαν έπιπλο, μου είπε κάποτε πικρά.

Όχι και έπιπλο, αλλά αν σκεφτόταν κι αν έλεγε το ένα τρίτο απ' όλα αυτά, θα αισθανόμουνά πολύ πιο άνετα.

Κι εγώ που τα λόγια μου είναι μετρημένα, μια χαρά τα καταφέρνω επαγγελματικά, δεν είμαι και κανένας τυχαίος. Προσωπικά όμως..... τα προσωπικά ας τ' αφήσω. Εκεί, το ξέρω, δεν τα καταφέρνω. Πίστεψα ότι ήταν η μόνη γυναίκα που θα μπορούσε να με κάνει ν' ανοίξω, ίσως γι' αυτό να την ήθελα τελικά. Κι έκανα βήματα, όσο κι αν ποτέ δεν το εκτίμησε, έκανα βήματα, για μένα τεράστια, για κείνη αμελητέα.

Ό,τι και να προσθέσεις στο μείον άπειρο, μείον άπειρο θα μείνει, έλεγε.

Και κάποτε μου είπε ακόμα:

Σχέση με έναν δε γίνεται, αισθάνομαι σα να παίζω μπάλα με τον τοίχο. Δε θα κάνω πια δουλειά και για τους δυο. Άστο κι όσο αντέξω.

Σιγά - σιγά σταμάτησε να μου μιλάει τόσο πολύ. Χώθηκε ακόμα περισσότερο στο γραφείο και στα βιβλία της. Το ένιωθα ότι με υποτιμούσε, αλλά προτιμούσα να μην το σκέφτομαι, αυτός είμαι, κι αρκετή ενέργεια δαπανούσα κάθε μέρα για να προσαρμοστώ μαζί της. Προς το παρόν ήταν μαζί μου κι έχω την αρχή κάθε πρόβλημα να το αντιμετωπίζω όταν προκύψει.

Τα βράδια γύριζα στο σπίτι ακριβώς στις εννιάμιση.

Χαίρετε, μου έλεγε κοροϊδευτικά και στεκόταν προσοχή με κωμικό τρόπο. Με ειρωνευόταν που όταν έμπαινα σ' ένα χώρο ήμουνα τόσο ψυχρός. Δηλαδή τι έπρεπε να κάνω;

Στο σπίτι πάντα έβαζε κλασική μουσική όταν ήταν μόνη της. Η μουσική ήταν η τρέλα της, ή μάλλον μια από τις τρέλες της για να ακριβολογήσω. Μαζί με την ψυχολογία, με την εκπαίδευση, με τη χωροταξία, με τη ζωγραφική, με το γράψιμο και ων ουκ έστιν αριθμός.... Τουλάχιστον τα υπόλοιπα δεν κάνανε θόρυβο.

Έχεις εκπαιδεύσει όλη τη γειτονιά, της έλεγα, σιγότερα, δε φταίνε τίποτα οι άνθρωποι.

Περιμένουμε κανέναν; τη ρωτούσα πριν βάλω τις πυτζάμες μου, γιατί όλο και κάποιον θα μάζευε στο σπίτι κάθε βράδυ, είναι ένα άτομο που δεν μπορεί να ζήσει χωρίς παρέα και μάλιστα παρέα υποτελή, τους αυλικούς της.

Εγώ ήθελα απλώς να φάω και να ξεκουραστώ. Δεν μπορώ να πω, καλή νοικοκυρά ήτανε, κακά τα ψέματα, αυτό είναι βασικό στη γυναίκα. Και δεν το περίμενα, ήτανε βλέπεις ο τύπος της διανοούμενης, και παρόλα αυτά το διακινδύνεψα, δε μ' ένοιαζε τίποτα προκειμένου να την αποχτήσω. Μόνο που μαγείρευε εκείνα τα ανάλατα και νερόβραστα της υγιεινής διατροφής. Βέβαια, ήτανε δυνατό να ακολουθήσει οδηγίες και μην κάνει σε κάτι τη δική της παραλλαγή;

Ύστερα ήθελα να δω τηλεόραση. Η τηλεόραση με χαλαρώνει και με γλιτώνει από συζητήσεις, δε θα απολογηθώ γι' αυτό. Επιπλέον, μου είναι απόλυτα απαραίτητο επαγγελματικά να παρακολουθώ τις ειδήσεις με όλες τους τις λεπτομέρειες. Έπαιρνε το βιβλίο της και καθότανε σε μια γωνία του καναπέ αμίλητη. Μερικές φορές μόνο διαμαρτυρόταν γιατί ήθελε να δει κάποια ταινία. Άλλες φορές πάλι έκανε ατέλειωτα τηλεφωνήματα με τους φίλους της, απορώ τι είχανε πια να πούνε τόσες ώρες. Κι ο λογαριασμός του τηλεφώνου ήτανε πάντα φουσκωμένος. Αν το πάρουμε όμως καθαρά οικονομικά, τα άλλα της έξοδα ήταν μηδαμινά, οπότε δε διαμαρτυρήθηκα ποτέ.

Ναι, τη χαρακτήριζε ένας ακραίος αντικαταναλωτισμός ως προς αυτά που ενδιαφέρουν όλους τους ανθρώπους, ενώ μπορούσε να διαθέσει πολλά λεφτά για μουσική και βιβλία. *Τόσα έχεις, διάβασέ τα δεύτερη φορά,* της έλεγα αστειευόμενος κι εκείνη με αγριοκοίταζε. Είναι αλήθεια βέβαια ότι τα βιβλία τ' αγόραζε με δικά της λεφτά.

Μόλις αρχίσαμε να μένουμε μαζί, της αγόρασα ένα μαργαριταρένιο κολιέ για τη γιορτή της. Μαργαριτάρια καλλιέργειας, εννοείται, όχι αυθεντικά, στοιχίζουν μια περιουσία. Με ευχαρίστησε ευγενικά, αλλά είμαι απόλυτα βέβαιος ότι με λοξοκοίταζε ειρωνικά.

Δεν ξέρω βέβαια με τι να το φορέσω, όπως ξέρεις ντύνομαι πολύ απλά, σχολίασε.

Εγώ ξέρω ότι όλες οι γυναίκες τρελαίνονται για κοσμήματα. Η καημένη η Κούλα πολύ εκτιμούσε τέτοια δώρα, αλλά αυτή μπορούσε να μη διαφέρει; Δεν τόλμησα να της αγοράσω ξανά κόσμημα, παράγγελνα κάτι τεράστια μπουκέτα κίτρινα τριαντάφυλλα που της άρεσαν από το ανθοπωλείο που συνεργαζόμαστε με την εταιρία. Ήταν κι αυτή ευχαριστημένη κι εγώ δεν ξοδεύομουν άδικα.

Δώδεκα και μισή πάω πάντα για ύπνο, δεν καθυστερώ παραπάνω, αλλιώς δε θα συμπληρώσω τις ώρες ύπνου που μου χρειάζονται για να αποδώσω στη δουλειά μου την άλλη μέρα. Τότε την έπιανε η μανία να δουλέψει ή να δει καμιά ταινία. Την άλλη μέρα την έβρισκα κοιμισμένη στον καναπέ. Στεκόμουνα και τη χάζευα για λίγο, όταν ήταν κοιμισμένη κι όλη αυτή η ένταση έφευγε από τα χαρακτηριστικά της, έμοιαζε με μικρό κορίτσι.

Το όνειρο: Το τέλος της νύχτας – Interlude

Κοιμάμαι στο σπίτι της Θεσσαλονίκης, στον καναπέ που βλέπει το πεύκο. Ακούω το χαρακτηριστικό ήχο του κλειδιού στην πόρτα, ένας μικρός πυροβολισμός στο ήσυχο σπίτι. Την ίδια ακριβώς στιγμή κάποιος σκύβει πάνω μου, πότε πρόλαβε νάρθει από την πόρτα στο κρεβάτι; Νοιώθω μια αναπνοή στο πρόσωπό μου. Στα πόδια μου αναδεύεται ένα ζωάκι.

Τι έπαθες; με ρωτά

Ο Παύλος. Δεν είναι δυνατόν, έχει βέβαια το κλειδί αλλά ποτέ δεν το χρησιμοποιεί, πάντα τηλεφωνεί, διακριτικότητας, και με ρωτάει αν μπορεί νάρθει. Και πάλι, όταν έρχεται δε χρησιμοποιεί το κλειδί, χτυπάει το κουδούνι. Μα όχι, δεν είναι ο Παύλος, ποιος άλλος έχει κλειδί, ποιος μπορεί να είναι μέσα στη νύχτα;

Δε φοβάμαι ωστόσο, ξέρω πως δεν είναι ξένος, είναι κάποιος που μ' αγαπά.

Τι έπαθες, τι συμβαίνει; με ρωτά πάλι.

Τίποτα, δεν έπαθα τίποτα, μόνο που κοιμόμουν και τρόμαξα λίγο. Τι ώρα είναι; Κοιτεύει πεντέμιση, η ώρα που ξυπνάς απ' το σκουπιδιάρικο. Δεν είναι τίποτα, κοιμήσου.

Μα ποιος είναι, μια τούφα απ' τα μαλλιά του ακουμπά το μέτωπό μου. Αισθάνομαι το χέρι του να παραμερίζει το σκέπασμα απ' το πρόσωπό μου. Νιώθω τα κρόσσια του σκεπάσματος.

Ποιος είσαι;

Κοιμήσου εσύ, ήρθα μόνο να δω αν κοιμάσαι. Σκέφτηκα να σου φέρω κι ένα γάτο να σου κρατάει συντροφιά στο καινούργιο σπίτι, αλλά δεν ήξερα αν τον θέλεις.

Σκοτάδι. Κάποιος που μ' αγαπά. Δεν μπορώ να δω το πρόσωπό του, η φωνή του ήσυχη και γνωστή. Το πρόσωπό μου είναι μισοσκεπασμένο από τα ροζ κρόσσια του σκεπάσματος του καναπέ. Ένας γάτος χαϊδεύεται στα πόδια μου. Μα δεν κοιμήθηκα στον καναπέ, στο κρεβάτι κοιμήθηκα και μάλιστα χωρίς σκέπασμα.

Ποιος είσαι;

Κοιμήσου. Τρόμαξες και φάνηκε μια φλεβίτσα στον κρόταφό σου. Δεν την είχα προσέξει ως τώρα, πρόσθεσε ένοχα. Κανένας άλλος δεν την είχε προσέξει ως τώρα.

Σκοτάδι. Αρπάζομαι απ' το χέρι του.

«...αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάσουν τον παλιό δόλο των Θεών...»

Τι ώρα θα φύγεις;

Δε θα φύγω. Κοιμήσου κι εγώ θα είμαι εδώ.

Πες μου όμως ποιος είσαι.

Ύστερα ξαφνικά βρίσκομαι στο παλιό Ωδείο, δίπλα στην Καμάρα, κι η κυρία Ουρανία μου παίζει τη σονατίνα Ν° 2 του Clementi για πολλοστή φορά, μετρώντας δυνατά το χρόνο με τις νότες, όπως το συνηθίζει. Κι εγώ, δέκα χρονών, όρθια κι έτοιμη να φύγω, με την κόκκινη καρό τσαντούλα στα χέρια, συγκρατώ με κόπο τη συγκίνησή μου. Αισθάνομαι κάτι φευγαλέο που δεν μπορώ να το φτάσω, ξέρω ότι σ' όλη μου τη ζωή θα το κυνηγώ αλλά δε θα το φτάσω ποτέ. Είναι τόσο όμορφο μα φεύγει, κι εγώ θα φεύγω από πίσω του αλλά δε θα το φτάσω ποτέ.

Τι έπαθες, Ελενάκι, με ρωτά, δεν το ακούς πρώτη φορά.

Όμως πρώτη φορά το παίξατε έτσι, της απαντώ.

Η δασκάλα με κοιτάζει εξεταστικά.

Είμαι στεναχωρημένη σήμερα, ίσως γι' αυτό, μου λέει και συμπληρώνει θλιμμένα:

Παθολογική ευαισθησία, πώς θα τα βγάλεις πέρα όταν μεγαλώσεις;

Ακούω ασάλευτη την πρώτη φούγκα της ζωής μου. Τη φούγκα που πίσω της θα τρέχω μια ζωή αλλά δε θα τη φτάσω ποτέ. Αυτή τη φούγκα του «όλα πλην ενός». Είναι τόσο όμορφη μα φεύγει, κι εγώ θα φεύγω από πίσω της αλλά δε θα τη φτάσω ποτέ. Αυτό το φευγαλέο κι άπιαστο μου επιφυλάσσει η ζωή.

Ξύπνησα. Σκοτάδι. Σιωπή. Είναι ακόμα βαθιά νύχτα.

Ο πατέρας 6

Αγόρασε ένα διαμέρισμα στην ανατολική Θεσσαλονίκη, σε πολύ ωραία περιοχή και τόφτιαξε με γούστο. Ότι έχει γούστο, έχει, αυτό είναι αλήθεια. Να εγκατασταθεί πια, να ησυχάσει. Μετρώ πόσα σπίτια άλλαξε και χάνω το λογαριασμό. Έπαιρνε την απόφασή της, έβρισκε το σπίτι, μετακόμιζε και το τακτοποιούσε αμέσως. Μόνη της; Μόνη της. Τι να της κάνω εγώ; Νάχες μυαλό, κυρία μου, νάπαιρνες έναν απ' όλους, νάχεις και μια υποστήριξη.

Δεν ήτανε δυνατόν, κάποιον θάχε, αλλά όταν τους έχεις φιλαράκους, κάθονται όσο περνάνε καλά κι ύστερα σε παρατάνε και φεύγουν. Και στα δύσκολα, μένεις μόνη σου. Και μην κοιτάς τώρα, που περνάει ακόμα η μπογιά σου, να δεις μεθαύριο που δε θα σε θέλει κανένας. Τέλος πάντων.....

Αγόρασε λοιπόν το διαμέρισμα, και δε θάχε ένα χρόνο που εγκαταστάθηκε, όταν μια Κυριακή μας ανακοίνωσε ότι μόλις κλείσει το σχολείο για καλοκαίρι, θα φύγει και θα πάει να μείνει στην Αθήνα. Η μάνα της, η δόλια, έκανε σα να της έπεσε κεραυνός.

Τι είναι πάλι αυτό, δε σε χωράει ο τόπος, μόλις έφτιαξες το σπίτι σου, τι θα πιάς να κάνεις, τι θα γίνει με τη θέση σου στο σχολείο, τι θα γίνει με τις δουλειές σου, κι αν μετανιώσεις πώς θα ξαναγυρίσεις, πάλι μετακομίσεις, η Αθήνα είναι επικίνδυνη, μια γυναίκα μόνη, εκεί γίνονται όλα τα εγκλήματα, κι εμείς γερνάμε, θα πεθάνουμε κι ούτε θα προλάβεις νάρθεις.....

Την άκουγα χωρίς να μιλάω. Τη θυμήθηκα, νέα κοπέλα, στο κρεβάτι της κλινικής με τούτη μωρό στην αγκαλιά. Τη θυμήθηκα κι εκεί κοντά στα σαράντα της, κυρία και πάντα καλοβαλμένη. Η Καιτούλα έφτιαχνε με τα χρόνια, μόνο τώρα μετά την εγχείριση είχε σπάσει και τάδειχνε τα χρόνια της. Την κοίταξα, κοίταξα και την κόρη μου. Σε τίποτα δε μοιάζανε αυτές οι δυο. Μόνο τα μαλλιά της τα κατάμαυρα πήρε η μικρή, τίποτα άλλο, αλλά και τούτη σα να νάφτιαχνε με τα χρόνια.

Την αξιολόγησα με το μάτι του άντρα που ξέρει από γυναίκες. Ήτανε σαν εκείνες τις παρα-μορφωμένες που βλέπεις καμιά φορά στην τηλεόραση να δίνουνε συνεντεύξεις. Ομορφούλα ήτανε ακόμα, κι αν έβαζε λίγο βάρος θα γινότανε ακόμα καλύτερη. Μια ζωή σα στέκα αυτό το παιδί, δεν έλεγε να γεμίσει λιγάκι με τα χρόνια. Είχε κι αυτή τη θλίψη.....αλλά πάλι ομορφούλα ήτανε. Σίγουρα μετράει στους άντρες, σκέφτηκα. Μιλούσε και κρεμόσουνα απ' το στόμα της κι είχε μια ηρεμία, θαρρείς και τίποτα δεν μπορούσε να την ταραξεί. Πότε την απόχτησε αυτή την ηρεμία το νευρόσπαστο; Έψαξα να θυμηθώ από πότε το αγριόγατο είχε γίνει αυτή η σίγουρη γυναίκα. Δεν μπορούσα να θυμηθώ.

Άκουσε τη μάνα της καρτερικά κι ύστερα της μίλησε ήρεμα. Φαινόταν προετοιμασμένη.

Θα πάω για μια δουλειά που μ' ενδιαφέρει πολύ και θα κερδίσω και αρκετά χρήματα. Έχω ήδη πάρει μετάθεση για την Αθήνα, σε ένα πολύ ωραίο προάστιο, κι έχω βρει σπίτι. Στο σπίτι μου εδώ θα μείνει ο Παύλος. Αν μετανιώσω, μπορώ εύκολα να ξαναγυρίσω. Πιστεύω όμως ότι η Αθήνα θα μου αρέσει και θα μείνω.

Καλά παιδί μου, μεγάλη γυναίκα είσαι πια, εσύ ξέρεις, της είπα κι απέφυγα να το συζητήσω άλλο. Είχε πάρει την απόφασή της, έτσι κι αλλιώς δεν της γυρίζεις το κεφάλι. Μήπως κι εδώ που ήταν, τι επαφή είχαμε; Μου χαμογέλασε. Προχωρημένο σε βρίσκω μπαμπά, αστειεύτηκε. Είπε και κάνα - δυο αστειάκια στη μάνα της κι έφυγε.

Σε λίγες μέρες φύγαμε κι εμείς για καλοκαίρι στη Χαλκιδική. Εννοείται ότι η μάνα της με τρέλανε στη γκρίνια, αλλά της τόκοψα. Αρκετά στεναχωρηθήκαμε με δαύτη, της είπα, κοίτα τον εαυτό σου, γεράσαμε πια, να κοιτάξουμε να περνάμε ήσυχα.

Καλά τακτοποιήθηκε, μούλεγε η μάνα της. Καλά θα τακτοποιόταν, πρωτάρα ήτανε; Αυτή από νωρίς χάραξε το δρόμο της, κι άμα δεν είχε κότσια δε θα τάβγαζε πέρα. Να πω την αλήθεια, δεν ήθελα ν' ασχοληθώ, ας κάνει ό,τι θέλει.

Την ξαναείδαμε τα Χριστούγεννα. Ήρθε να κάνει μια ομιλία στο πανεπιστήμιο και να ορκιστεί που είχε πάρει το πτυχίο της ψυχολογίας. Μυαλά που τάχε στα σαράντα! Νάχει στα χέρια της πτυχίο πολυτεχνείου, τακτοποιημένη, διορισμένη κι αυτή να κάνει τη φοιτήτρια! Ας είναι.....Καλά νάναι το παιδί κι ό,τι θέλει ας κάνει. Καλά την είδα, δυο μέρες έμεινε κι όλη μέρα τριγύριζε με τον Παύλο οδηγό.

Όταν έφυγε, η μάνα της μου είπε ότι συζούσε με κάποιον στην Αθήνα, έναν καλό κύριο, λέει, μηχανικό και με λεφτά. Μεγάλος βέβαια, αλλά κι αυτή μικρή ήτανε; Τι να πω, μακάρι να στέριωνε και να ξαναπαντρευότανε κιόλας. Κι άμα δεν παντρευότανε και συζούσε, ποιος την ήξερε στην Αθήνα; Ας έκανε ό,τι ήθελε.

Πιάστηκε στην Αθήνα. Σε τρία χρόνια πούλησε το σπίτι της εδώ κι αγόρασε άλλο στην Αθήνα. Χαλάλι της, ας ζήσει εκεί, αφού έτσι ήθελε..... δε μου ζήτησε και τίποτα κι έτσι δεν είχα λόγο.

Η αδερφή της μας έλεγε ότι τώρα δούλευε κυρίως ως ψυχολόγος. Άφησε το επάγγελμά της που το ζηλεύανε όλοι, κοτζάμ μηχανικός, κι ασχολήθηκε με αέρα κοπανιστό. Το καλοσκέφτηκα. Και μόνο με το μισθό της απ' το σχολείο νάμενε, της έφτανε, τι να τα κάνει τα παραπάνω, ένα ξερό κορμί, μήπως είχε τα παιδιά να θρέψει; Ας έκανε το κέφι της. Η μάνα της γκρίνιαζε λιγάκι μ' αυτό το θέμα, αλλά της είπα να την αφήσει ήσυχη.

Και να μιλήσεις τι θα βγει; Αυτή δε μας άκουγε στα δεκάξι, θα μας ακούσει τώρα; Άστηνε και κοίτα τη δουλειά σου....

Από κει και πέρα, μια φορά το χρόνο ερχότανε. Ένα Σαββατοκύριακο στη Χαλκιδική και πότε την ξαδέρφη της έφερνε, πότε τον Παυλάκη. Μέχρι να τη δούμε, ξανάφευγε. Το Σταμάτη μια φορά τον είδαμε, περάσανε από τη Χαλκιδική μ' ένα φίλο του και την αφήσανε, πηγαίνοντας για το Άγιο Όρος. Τι να καταλάβω, μισή ώρα καθίσανε. Καλός άνθρωπος, αξιοπρεπέστατος, κύριος. Αλλά κάτι δεν κολλούσε, κι αυτό φαινότανε. Τους περιεργάστηκα. Αυτός ένας γυαλάκιας, γκριζομάλλης, λιγομίλητος, κι αυτή σαν κόρη του. Καλύτερος της έπρεπε. Δε θα κρατούσε κι αυτό, τόξερα, αλλά ας έκανε ό,τι ήθελε, καλά την έβλεπα.

Το όνειρο: Ενηλικίωση

Ξανάρθε ο Σεπτέμβρης μου. Η νέα πόλη ξαναδιπλώνει το θερινό της πρόσωπο για μελλοντική χρήση. Δροσίζει, ο αέρας ξερός, στον ορίζοντα προβάλλονται ξεροί λόφοι χωρίς τις απόκοσμες ομίχλες του βορά και τα σύννεφα στον ουρανό επίπεδα, ένα ομοιόμορφο ήσυχο γκριζο. Ο λεγόμενος αττικός ουρανός.

Βυθίζομαι σ' έναν απόκοσμο ύπνο, τόσο βαθύ που δεν έχω ξαναβιώσει. Στα βάθη του αναδεύονται κομμάτια μνήμες από περασμένες ζωές κι από μακρόσυρτους εφιάλτες, το προσκλητήριο του παραλόγου, η γνωστή κατάλυση χώρου και χρόνου. Ξυπνάω απορημένη - πού βρίσκομαι; - χρειάζομαι χρόνο για ν' ανασυρθώ απ' τον παράλογο κόσμο, να ξυπνήσω κανονικά, να καταλάβω ότι βρίσκομαι στη νέα πόλη και να συρράψω τα κουρέλια των ονείρων.

Προσπαθώ να τοποθετήσω τις κολώνες στην κάτοψη για να μην κινδυνεύει το κτίριο απ' τους σεισμούς, βρίσκομαι σε ένα ψηλό γυάλινο κτίριο. Η κάτοψη απλωμένη σ' ένα σχεδιαστήριο, περισσεύει απ' τις δυο πλευρές κι εγώ έχω τις κολώνες σε ομοιώματα, μυστήριες κολώνες με διατομή μισής έλλειψης. Πώς υπολογίζουν τώρα το εμβαδόν και το κέντρο βάρους; Μπορώ να το αποφύγω μόνο με απόλυτα συμμετρική τοποθέτηση, έλα όμως που η κάτοψη δεν είναι συμμετρική.....Παιδεύω τις κολώνες σαν πιόνια. Την κάθε μου κίνηση ακολουθεί μια σειρά μετασχηματισμών των όγκων που καταλήγει σ' έναν ακόμα μετασχηματισμό του χτισμένου χώρου και του ελεύθερου χώρου που τον περιβάλλει.

Γύρω από το σχεδιαστήριο τριγυρίζουν αργά ένα σωρό σκιές ατόμων από το παρελθόν. Κολλητά μπροστά στο σχεδιαστήριο, ένα πιάνο, όχι αυτό που είχαμε, ένα μαύρο με ουρά κι η πλάτη του Τηλέμαχου. Παίζει και τραγουδάει κάτι ακαθόριστο και, χωρίς να τον ρωτήσω, έρχεται με τις παρτιτούρες και μου ζητάει το λόγο:

Αφού εσύ τάγραψες τα ποιήματα, τι με ρωτάς πού τα βρήκα; διαμαρτύρεται και ξαναθυμάμαι πώς είναι να μη μιλάς την ίδια γλώσσα.

Ύστερα ξαφνικά έχουν φύγει όλοι. Αφήνω την κάτοψη, ευκαιρία που είμαι μόνη, να παίξω στο πιάνο λίγη μουσική. Ξαφνικά όλη εκείνη η εποχή. Ένα σπάσιμο στην ψυχή μου που δεν έχω πια εκείνα τα απίστευτα νιάτα, για πρώτη φορά μια βαθιά θλίψη στην ψυχή μου που δεν είμαι πια τόσο απόλυτα, αναμφισβήτητα, χαρακτηριστικά νέα.

Φοιτητικά δωμάτια με αφίσες και βιβλία, κιθάρα, κασετόφωνο, φτώχεια, άγουρες σχέσεις συμβίωσης. Δεν το κάνουν αυτό οι σημερινοί νέοι, δε δίνουν αφελώς την καρδιά τους και το χώρο τους και το χρόνο τους. Οι σημερινοί νέοι είναι μηδενιστές και προσγειωμένοι, δε γρατζουνάνε όλοι λίγη μουσική, έχουν τέλεια στερεοφωνικά και οικιακές συσκευές, αγαπάνε χαλαρά και μίζερα τηρώντας τις αποστάσεις κι εξασκούνται για μελλοντικοί γιάπηδες.

Ένα σπάσιμο για πρώτη φορά στην ψυχή μου που δεν είμαι πια τόσο απόλυτα, αναμφισβήτητα, χαρακτηριστικά νέα. Όμως βρίσκομαι ακόμη αντίπερα και θα προσπαθήσω να παίξω τις μουσικές των χρόνων εκείνων τώρα που είμαι μόνη μου, τι κι αν ξέχασα πια να παίζω πιάνο, τι κι αν δεν είμαι πια και τόσο νέα. Στα

όνειρα παίζω ακόμα πιάνο όπως έπαιζα κι ακόμα καλύτερα. Σηκώνομαι απ' το σχεδιαστήριο και κάθομαι στο πιάνο. Μουσική.

Ανασύρθηκα απ' το βαθύ πηγάδι του ύπνου στη σεισμόπληκτη νέα πόλη.

Σταμάτης 2

Ήταν γενικά ακραίο άτομο, με αναρχικές ιδέες. Είχε συγκεκριμένες, σαφείς απόψεις για το καθετί κι η βασική της μέριμνα ήταν να μη μοιάζει με κανέναν άλλον. Απέρριπτε τα πάντα κι έκανε αντίδραση για την αντίδραση. Αυτό με κούραζε. Αν κάποιος έχει τόσο διαφορετικές απόψεις από σένα, ποιος ο λόγος να συζητήσεις; Δεν πρόκειται να τον μεταπείσεις, θα αναλωθείς άδικα σε χρονοβόρες διαδικασίες και εντάσεις.

Να αποφεύγουμε τις εντάσεις, της είχα πει κάποτε και της φάνηκε πολύ αστείο, ποτέ δεν κατάλαβα γιατί.

Να αποφεύγουμε τις εντάσεις, μου έλεγε με μια κοροϊδευτική απομίμηση της φωνής μου, κουνώντας χαριτωμένα το κεφάλι της.

Πιστεύω επίσης πως δεν έχει καμία έννοια να προσπαθείς να λύσεις μια διαφωνία. Απλώς αναβάλλεις ή καλύτερα αποφεύγεις το πρόβλημα.....και περμένεις να λυθεί από μόνο του, συμπλήρωνε ειρωνικά.

Πολλές φορές την έβλεπα κλαμένη, αλλά δε μούλεγε γιατί. Καταλάβαινα, ήταν πολύ απλό να καταλάβω ότι η ζωή μας δεν την ικανοποιούσε. Δεν μπορούσα όμως να κάνω τίποτα περισσότερο. Κάποια στιγμή θα έφευγε, όταν θα τα κατάφερνε να χαλάσει τη ζωή που είχε στήσει στην Αθήνα μαζί μου και θα μπορούσε ζήσει μόνη. Γιατί δεν μπορούσε ακόμα.

Κι απορώ. Μια τόσο ανεξάρτητη γυναίκα, που πήρε στα χέρια της τη ζωή της στα δεκαοχτώ, μια γυναίκα με τέτοια κοινωνική άνεση, επαγγελματίας, με μυαλό, και δεν μπορούσε να ζήσει μόνη. Τώρα μπορώ να το πω. Αν είχα την αξία της, αν έφτανε και μόνο στο μικρό της δαχτυλάκι, κανέναν δε θάχα ανάγκη. Θα ζούσα μόνος και θα όριζα τη ζωή μου, δε θάχα κανέναν στο κεφάλι μου, ούτε υποχρεώσεις, ούτε συναισθήματα.

Δεν είμαι συναισθηματικός τύπος, συχνά με κατηγορούσε για ψυχρότητα κι είχε δίκιο με τα δικά της κριτήρια. Τα πάντα είναι σχετικά. Για μένα, εκείνη ήταν υπερ-συναισθηματική, υπερ-δραστήρια, υπερ-κινητική, υπερ-εκδηλωτική, υπερβολική και όλα τα υπερ-. Ποιος ορίζει τι είναι το κανονικό;

Ποτέ μου όμως δεν την ανταγωνίστηκα. Να άλλος ένας λόγος για τον οποίο έμεινε μαζί μου τόσα χρόνια. Ο ανταγωνισμός τη σκότωνε. Μου είχε πει λίγα πράγματα για τις προηγούμενες σχέσεις της, αλλά εγώ είχα καταλάβει πολύ περισσότερα. Στην αρχή με σόκαρε το γεγονός ότι είχε τόσες εναλλαγές και τόσες εμπειρίες στη ζωή της, μετά το συνήθισα. Όπως δε χωρούσε σε τίποτα στα κοινά μέτρα, δε χωρούσε κι εκεί. Οι άντρες αρχικά ενθουσιάζονται μαζί της, το βίωσα κι εγώ και μάλιστα τόσο έντονα που έχασα τη λογική και την ευθυκρισία μου σε τέτοια ηλικία. Και μετά, όταν την πλησιάζουν περισσότερο, τρομάζουν. Έχει αυτό το κάτι που δεν μπορώ να προσδιορίσω, μ' όλη μου τη λογική αυτό δεν μπορώ να καταλάβω τι ακριβώς είναι....

Κι εγώ έτσι κατέληξα να αισθάνομαι. Η διαφορά μου με τους άλλους ήταν στον τρόπο αντίδρασης. Οι άλλοι προσπαθούσαν να την ανταγωνιστούν. Εγώ έχω το μυαλό να καταλάβω πού μπορώ ν' ανταγωνιστώ και πού όχι. Στη δεύτερη περίπτωση δε σπαταλώ άσκοπα ενέργεια. Ήταν μαζί μου κι έμεινε μαζί μου μεγαλύτερο διάστημα

παρά μ' οποιονδήποτε άλλον. Αυτό ήταν το μόνο που είχε σημασία για μένα και που με επιβεβαίωσε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο στη ζωή μου, περισσότερο ακόμα κι απ' τις επαγγελματικές μου επιτυχίες.

Οι συνάδελφοί μου, γιατί φίλους δεν έχω, την κοιτούσαν λοξά.

Μπράβο, βρε μπαγάσα, και δε σου φαινότανε, κοίτα τι θα κάνεις μη σου τη φάει κανένας άλλος, σχολίασε ο Κώστας όταν τη γνώρισε, με τη χαρακτηριστική του ελευθεροστομία.

Όταν έρχονταν οι ξένοι συνεργάτες την έπαιρνα πάντα μαζί μου στις εξόδους και με την κοινωνικότητά της και τις γλώσσες της προσαρμοζόταν με τους σοβαρούς ηλικιωμένους επιχειρηματίες κι έσωζε την κατάσταση. Ξαφνιάζονταν όταν συνειδητοποιούσαν ότι είναι κι αυτή μηχανικός και μπορούσε να συμμετέχει και στις τεχνικές συζητήσεις. Αυτό το τελευταίο το απέφευγε.

Δεν τους έβγαλες έξω για να συζητήσετε πάλι για τα έργα, μούλεγε πλαγίως, πες και καμιά κουβέντα σαν άνθρωπος.

Και το προσπαθούσα, γιατί κάτι τέτοιο βοηθάει στις επαγγελματικές σχέσεις.

Ένα παράπονο έχω. Όταν βγαίναμε, κανένας δεν μας περνούσε για παντρεμένους. Ποτέ δεν είπαν «η γυναίκα σας», πάντα έλεγαν διστακτικά «η κυρία» και την κοιτούσαν περίεργα. Ήταν βέβαια η διαφορά ηλικίας που φαινόταν ακόμη μεγαλύτερη, αλλά κυρίως οι τύποι μας ήταν ασύμβατοι, κι αυτό με πλήγωνε. Ίσως με πλήγωνε περισσότερο γιατί δεν ήθελε να παντρευτούμε, ούτε που το συζήτησε ποτέ. Εγώ ήμουν πρόθυμος να της προσφέρω τα πάντα, να της δώσω μια σωστή κοινωνική υπόσταση κι όχι αυτή τη μεσοβέζικη κατάσταση. Αυτή ήταν όλο αστεϊάκια κι ειρωνείες για το θέμα.

Η οικογένεια είναι το πιο άρρωστο κύτταρο της κοινωνίας, έλεγε με ύφος, και για κανένα λόγο δε θα υποκύψω σ' ένα θεσμό που δεν πιστεύω.

Αυτές οι απόψεις της.....στην αρχή σ' εντυπωσιάζουν και μετά σου τη δίνουν. Εγώ δεν ήξερα από τέτοιες γυναίκες. Μια σοβαρή σχέση έκανα στη ζωή μου, και πριν το καταλάβω βρέθηκα παντρεμένος λόγω εγκυμοσύνης. Η καμμένη η Κούλα είναι καλός άνθρωπος, ήσυχη και σιωπηλή. Καλή μητέρα και προπάντων νοικοκυρά. Και μαγείρευε κανονικά φαγητά, σαν αυτά που είχα συνηθίσει στη μάνα μου, όχι τους νεωτερισμούς της άλλης. Με αντιμετώπιζε με υπομονή και κατανόηση. Ποτέ δε διαμαρτυρήθηκε για συναισθήματα και επικοινωνίες, ποτέ δε θέλησε συζητήσεις και αναλύσεις, αυτά τα θεωρεί ψιλά γράμματα. Κοίταζε το σπίτι της και τα παιδιά της και ποτέ δεν απαίτησε τίποτα άλλο από οικονομική και κοινωνική άνεση. Της τα εξασφάλιζα και ζούσαμε ήσυχα.

.....με υπομονή και κατανόηση, έλεγε ειρωνικά η Ελένη όταν αναφερόμασταν στην οικογένειά μου. Καλά δε συζητούσατε ποτέ; με ρώτησε κάποτε.

Να σκεφτώ, της απάντησα, νομίζω πως συζητήσαμε δυο φορές.

Έσκασε στα γέλια.

Δηλαδή μια συζήτηση ανά 12 χρόνια, καλό σκορ, είπε μετρώντας κωμικά με τα δάχτυλά της.

Ναι, ζούσαμε ήσυχα μέχρι που εμένα μ' έπιασε η κρίση της ηλικίας. Ήσυχος θάμαι και στον τάφο, σκεφτόμουνα. Δε θα ζήσω ποτέ τον έρωτα, την ένταση, το πάθος, έτσι θα πεθάνω, ερήμην της ζωής, και πώς νάναι άραγε αυτή η ζωή έξω απ' το γραφείο; Ποτέ δε θα επιβεβαιωθώ σε κανέναν άλλον τομέα έξω απ' τη δουλειά. Αυτή ήταν η ζωή μου, πάει και πέρασε. Τα παιδιά είχαν μεγαλώσει κι είχανε φύγει, καθένα με το δικό του τρόπο. Μείναμε με την Κούλα αμίλητοι σα φαντάσματα μέσα στο άδειο σπίτι κι αυτό φαινότανε τις Κυριακές και στις λίγες διακοπές που πηγαίναμε κάθε καλοκαίρι σε ξενοδοχείο πολυτελείας. Ήμασταν ευγενικοί ο ένας με τον άλλον, αλλά μόλις γυρίσαμε εκείνον τον Αύγουστο δεν άντεξα άλλο και της είπα ότι ήθελα να μείνω για λίγο μόνος. Δεν έφερε αντίρρηση. Πίστεψε ότι ήταν μια κρίση και θα περνούσε. Είναι άνθρωπος που αποφεύγει τις εντάσεις. Το αντιμετώπισε με τέτοια αξιοπρέπεια....Τη θαύμασα, πραγματική κυρία!

Όπως νομίζεις, μου είπε ψυχρά. Μόνο να κανονίσουμε το οικονομικό.
Τη διαβεβαίωσα ότι η οικονομική της κατάσταση δε θάλλαζε.

Δεν τόλμησα να κάνω εξωσυζυγική σχέση, αν και θα μπορούσα, είχα κι εγώ τις ευκαιρίες μου. Απλώς έλειπα όλο και περισσότερο στο εξωτερικό κι όταν ήμουνα στην Αθήνα άρχισα να μένω και τα βράδια στο γραφείο. Έτσι η αλλαγή δεν ήταν μεγάλη κι είχα και την ησυχία μου.

Τότε τη γνώρισα. Ήρθε ουρανοκατέβατη να μου ζητήσει πληροφορίες για το διδακτορικό της κι εγώ τάχασα, δέθηκε η γλώσσα μου κόμπος. Αυτή άνετη, δε μούδωσε και πολλή αξία. Αν κερδίσω αυτό το πλάσμα, σκέφτηκα, θάχω κερδίσει τη ζωή. Έβαλα μπροστά το διαζύγιο κι έγινα η σκιά της επί δυο χρόνια. Παρακολουθούσα τη ζωή της από μακριά, τις σχέσεις της, τα επαγγελματικά της, κατάφερα να γίνω φίλος της.

Διαπίστωσα πόσο πίσω από τη σιγουριά που απέπνεε ήταν ένα πλάσμα που επιζητούσε με αγωνία την αγάπη κι αυτό την είχε οδηγήσει σε μια δαιδαλώδη ζωή, με σχέσεις που την είχαν εξουθενώσει. Αυτή η γυναίκα τάχε όλα εκτός από ένα, αυτό που χρειαζόταν περισσότερο: την αγάπη. Και φαίνεται ότι έστω και με την απουσία ενός συστατικού το μίγμα χαλάει. Δύσκολη ήταν ή ζωή της, κι αν της την έκανα πιο εύκολη, θα είχα πιθανότητες να την κερδίσω.

Την επόμενη χρονιά πηγαίνοερχόταν στο Βόλο για το διδακτορικό. Ένας καθηγητής, αυτός που μας είχε συστήσει, ήταν παλιός μου συμφοιτητής. Τον ρώτησα διακριτικά. Μου είπε ότι ήταν εξαιρετική επιστήμων κι ότι είχε δημιουργήσει σχέση με έναν καθηγητή εκεί. Περίμενα. Τα όπλα μου ήταν η υπομονή και η σταθερότητα.

Το αποτέλεσμα ξεπέρασε και τα πιο τρελά μου όνειρα. Ήρθε στην Αθήνα επειδή της παρουσιάστηκε μια πολύ καλή επαγγελματική ευκαιρία και δημιουργήσαμε σχέση. Δεν ήξερα πώς πάρθηκαν οι αποφάσεις της, ούτε κι είχε σημασία για μένα. Το μόνο που είχε σημασία ήταν ότι την είχα αποκτήσει.

Το όνειρο: Λίλιουμ

Στο τραπέζι της τραπεζαρίας η Ικεμπάνα μου από λίλιουμ και φτέρη. Το άρωμα του λίλιουμ έχει διαποτίσει το σπίτι, ένα άρωμα γλυκό και λιγάκι θλιμμένο. Προσέχω μόνο να αφαιρώ αμέσως τα μαραμένα λουλούδια, γιατί μόλις πέσουν τα πέταλα, η γύρη του λουλουδιού σκορπίζεται παντού κι αφήνει ανεξίτηλα σημάδια. Φοβάμαι μήπως λερωθεί το κέντημα στο τραπέζι κάτω από το βάζο.

Το όμορφο σπίτι πίσω από την εκκλησία είναι σχεδόν ισογείο από την πίσω πλευρά. Το υπερυψωμένο παρτέρι φτάνει κοντά στο ύψος του μπαλκονιού. Δίπλα το ιδιωτικό δημοτικό σχολείο. Ξυπνάω κάθε πρωί από τις φωνούλες των παιδιών. Όταν είμαι στο σπίτι μετρώ το χρόνο με το κουδούνι. Αυτή είναι η μουσική υπόκρουση σ' αυτό το σπίτι κι η μουσική υπόκρουση της ζωής μου.

Στη Γαλλική Ακαδημία το κουδούνι χτυπάει «Le carnival de Venice». Το σπίτι είναι τόσο κοντά, που ξεκινάω μόλις αρχίσει το κουδούνισμα, δυο βήματα στο πλαϊνό δρομάκι και μπαίνω από την πίσω πόρτα μόλις φτάσει το μεσαίο σολ, σημάδι ότι θα είμαι στην αίθουσα του ισογείου δυο βήματα μετά το τελικό σι. Είμαι δέκα χρόνων, με άσπρα καλτσάκια και καφέ παπούτσια με χτυπημένες μύτες. Τα μαλλιά μου είναι τόσο μαύρα που φαίνονται σαν ασημιά έτσι όπως τα χτυπάει ο ήλιος. Στη αίθουσα του ισογείου, στην έδρα ένα βάζο με λουλούδια. Όμορφα, μεγάλα λουλούδια, «το κρίνο της παναγίας» το λέει η μαμά, και μυρίζουν τόσο όμορφα, ένα άρωμα γλυκό και λιγάκι θλιμμένο. Λι-λι-όμ συλλαβίζει η madame στρογγυλεύοντας τα φωνήεντα. Λι-λι-όμ, δε θα το ξεχάσω, ποτέ δεν ξεχνάω τα ονόματα των λουλουδιών.

Ανοιξη, οι μπαλκονόπορτες ανοιχτές, η κουρτίνα ανεμίζει. Κουδούνι κι οι φωνές των παιδιών δίπλα μου καθώς γράφω στον υπολογιστή. Σηκώνω τα μάτια. Δυο παιδιά στέκονται γύρω στο γραφείο μου, ένα κοριτσάκι κι ένα αγοράκι. Είναι περίπου δέκα χρόνων, ξαναμμένα και γελαστά. Ο Παύλος με κούρεμα γουλί, τα γαλανά του ματάκια χαμογελάνε πονηρά κι έχει εκείνο το ύφος της σκανταλιάς. Το κοριτσάκι διακρίνεται ακνά, έχει τόσο μαύρα μαλλιά που φαίνονται σαν ασημιά έτσι όπως τα χτυπάει ο ήλιος.

Πώς μπήκαν; Τι καλά που γελάνε και χοροπηδούν, κρατούν μπαλόνια και σερπαντίνες, μα είναι κιόλας αποκριά; Χαίρομαι τόσο που τα βλέπω, που ήρθαν από το διπλανό σχολείο να παίξουμε μαζί. Χτυπάει «Le carnival de Venice», αλλά αυτά δε φεύγουν, τι καλά που δε φεύγουν! Τριγυρίζουν στο δωμάτιο και προχωρούν στη διπλανή κρεβατοκάμαρα, αρπάζουν τη ρόμπα μου, μια ζακέτα, τις πυτζάμες του Σταμάτη απ' την κρεμάστρα και μασκαρεύονται. Τρελαμένα στα γέλια, αρχίζουν να χοροπηδούν πάνω στο κρεβάτι. Χαίρομαι, πόσο χαίρομαι που τάχω εδώ!

Αλλά ξαφνικά με πιάνει μια αγωνία, πρέπει να τα διώξω γιατί θα γυρίσει ο Σταμάτης και δεν του αρέσει να του αλλάζουν το πρόγραμμα. Δεν του αρέσει η φασαρία και οι σκανταλιές, ούτε οι απρόσμενοι επισκέπτες, ούτε προ πάντων να πειράζουν τα πράγματα του ή να φορούν τα ρούχα του....Κι αν τα δει να πατάνε

στο κρεβάτι θάχουμε πάλι μούτρα. Να φύγουν, θέλω τόσο πολύ να μείνουν αλλά καλύτερα να φύγουν, μισεί τη φασαρία, το γέλιο και τη χαρά.

Τα παιδιά εξαφανίζονται γελώντας κοροϊδευτικά. Ταυτόχρονα ακούγεται ο ήχος του κλειδιού στην πόρτα. Γύρισε, καλά που πρόλαβαν να φύγουν τα παιδιά. Μπαίνει αμίλητος και σωριάζεται κατευθείαν στον καναπέ. Ο χώρος πεντακάθαρος και αποστειρωμένος, με την έντονη μυρωδιά του λίλιουμι.

Είμαι πολύ κουρασμένος, θέλω να ξαπλώσω, μόνο φέρε μου σε παρακαλώ λίγο νερό.

Δε μιλάω, έχω εξασκηθεί να μη μιλάω.

Πάω στην κουζίνα και του γεμίζω ένα ποτηράκι νερό, όχι κανονικό ποτήρι του νερού, αλλά ποτηράκι του λικέρ.

Τα λουλούδια, βγάλε τα έξω σε παρακαλώ, είναι αποπνικτικά εδώ μέσα.

Πλησιάζω και τον βοηθάω να πιει το νερό. Ούτε που καταφέρνει να το τελειώσει, μένει ξαπλωμένος στον καναπέ, με κλειστά τα μάτια, σα νεκρός. Τόσο ακίνητος μπορεί να μένει, που μερικές φορές φοβάμαι ότι κάτι έπαθε. Δεν έπαθε τίποτα, είναι αυτός που είναι κι εγώ τον έχω επιλέξει.

Πάω στο τραπέζι να πάρω τα λουλούδια. Τα πέταλα τους είναι όλα πεσμένα και το άσπρο κέντημα του τραπεζιού είναι κατακίτρινο από τη γύρη. Τα κοτσάνα στέκονται γυμνά στο βάζο. Είναι μια θλίψη να τα βλέπεις και το δωμάτιο είναι ακόμη γεμάτο από το θλιμμένο άρωμα τους.

Variation

Δε γράφω εύκολα πια. Υπάρχει ένας τεράστιος όγκος πληροφοριών που δεν τολμώ να αποκωδικοποιήσω. Το στέρεμα της γραπτής μου έκφρασης είναι συμβολικό. Εμείς που γράφουμε, ζητάμε υποσυνείδητα τον αναγνώστη μας. Ξαφνιάστηκα τότε με τον *semblable lecteur* του *Beaudelaire*, ενώ τώρα το ξέρω, ζητώ κι εγώ υποσυνείδητα τον αναγνώστη μου.

Η ποίηση αποδήμησε μαζί με την ικανότητά μου ν' αγαπώ ή έστω να είμαι πρόθυμη ν' αγαπήσω. Κέρδισα την προσωπική μου μάχη με την ψυχή μου που δεν έλεγε να ξεμάθει την αγάπη. Και τώρα σκέφτομαι, όπως λένε οι Θεοσεβούμενοι, τι αξία έχει να κερδίσει κανείς τον κόσμο όλο και «να απολέσει την ψυχήν αυτού.....»

Δε γράφω γιατί δεν υπάρχει κανένας να μ' ακούσει. Για να ενταχτώ χρειάστηκε να το αρνηθώ όλο αυτό, αυτό ήταν το τίμημα. Αυτά που μ' έκαναν ό,τι έγινα, χρειάστηκε να τ' ανταλλάξω με την απατηλή ηρεμία του τίποτα. Γιατί κουράστηκα, κουράστηκα, διέρρευσα και προφανώς τρέμω τη θραύση. Ή μήπως έχω κιάλας θραυστεί, μήπως μιλάνε τα κομματάκια μου κι εγώ αυταπατώμαι ότι είμαι ακόμα ολόκληρη;

Υποτίθεται λοιπόν ότι οι ανθρώπινες σχέσεις πρέπει πια να είναι όσο το δυνατόν πιο απλές κι ανώδυνες. Μια μικρή συμπάρασταση στο επίπεδο της καθημερινής ζωής, η επιστήμη για να κρατιέται απασχολημένο το μυαλό και κάποιος στο σπίτι για να εμποδίζει την αντήχηση...Κι όλα αυτά υποτίθεται ότι θα γεμίσουν το τεράστιο κενό μέσα μου και το κενό ανάμεσα σ' εμένα και στους άλλους ανθρώπους, θα με κανονικοποιήσουν (μόνο βέβαια στο βαθμό που θέλω), για να μην είμαι μόνιμα η εξαίρεση, τόσο εμφανώς η παράξενη και η ξένη.

Ποιον πας να κοροϊδέψεις, μου λέει εκείνη, πας να αρνηθείς τη φύση σου, εσύ η τολμηρή προσποιείσαι ότι εντάσσεσαι για να αισθάνεσαι ασφαλής, αρνιέσαι τον εαυτό σου.

Κουράστηκα να είμαι τολμηρή, της λέω, κουράστηκα τόσα χρόνια να παλεύω μόνη μου «για μιαν Ελένη», να ζητώ το απόλυτο και να εφευρίσκω ατελή υποκατάστατα, γιατί το απόλυτο δεν υπάρχει, τουλάχιστο να το πάρω απόφαση ότι αυτά που θέλω ανήκουν στη σφαίρα των ονείρων, γιατί ο κόσμος μου είναι αλλού κι εγώ πρέπει επιτέλους να μάθω να ζω σ' αυτόν.

Μετά από χρόνια άσκησης χωρίς ανταμοιβή, άσκησης στη συμβατική ζωή, νόμισα ότι πέρασα απέναντι, εκεί που οι λέξεις έχουν χάσει το φορτίο των ονείρων, ότι ξέμαθα και ξέχασα όλα αυτά, ότι η ευάλωτη ψυχή μου θωρακίστηκε απέναντι σ' αυτό που αβασάνιστα οι άλλοι αποκαλούν αγάπη. Έφτασα ν' ακούω την αβασάνιστη λέξη αγάπη και να τρέμω.

Δεν πάσχω από την έλλειψη της αγάπης τους. Μ' αγαπήσανε, ισχυρίζονται. Αλλά καθένας μ' αγάπησε με τον τρόπο που άρεσε σ' αυτόν τον ίδιο και προσπαθώντας να με εντάξει σ' αυτόν. Καθένας μ' έβαζε στη δική του κλίση του Προκρούστη κι ακρωτηρίαζε την ψυχή μου. Μ' αγαπούσαν, λέει, γιατί είμαι διαφορετική, δεν είμαι σαν τις άλλες, αλλά αυτοί με τις άλλες έχουν μάθει, τις «κανονικές», με τα κλισέ της διδαχθείσας ύλης.

Και τι γίνεται με τις βασικές νοητικές δομές; Μπορώ ν' αλλάζω συμπεριφορές, αυτό είναι μεταβολή των διαδικασιών. Δεν μπορώ όμως ν' αλλάξω δομή, δηλαδή νόηση, γλώσσα, ένστικτο. Και κυρίως δεν μπορώ ν' αλλάξω συναισθηματική δομή.

Στο διάβολο η ηρεμία. Προτιμότερο να μη μ' αγαπούν, παρά να μ' αγαπούν για κάτι που δεν είμαι. Καλύτερα να βγω πάλι στην ανοιχτή θάλασσα, παρά να προσπαθώ να ζήσω την ηρεμία κάποιας που δεν είμαι, άλλο ένα αποτυχημένο μοντέλο απ' αυτά που μέσα τους έγιναν ό,τι έγιναν.

Δεν είμαι ούτε εύκολη, ούτε απλή, ούτε ο μέσος όρος (που άλλωστε είναι πλασματικό μέγεθος), ούτε εντάχθηκα, ούτε θα ενταχθώ. Και παίζω την ενταγμένη μόνο όσο κι όταν το αποφασίζω συνειδητά, για να διευκολύνω τη ζωή μου, όσο και όταν γίνεται. Είμαι εκείνη και δε βλέπω σε τι με ωφελεί να το καταπολεμώ.

Σταμάτης 3

Όπως ήταν σε όλα παράξενη, ήταν και στα επαγγελματικά της. Παράτησε το διδακτορικό της στο παρά πέντε, για ιδεολογικούς λόγους, όπως είπε, και δε σήκωνε κουβέντα.

Κάνε μια υποχώρηση και τέλειωσέ το όπως - όπως, της είχα πει τότε, τίποτα αυτή, αμετακίνητη.

Δεν επιδιώκω τον τίτλο, αλλά την ουσία, μου είπε, και δε θα το συζητήσω άλλο.

Αμέσως μετά άρχισε να σπουδάζει ψυχολογία. Άλλο και τούτο. Μια τέτοια μηχανικός με καριέρα, άνετα κι αβίαστα να βγάζει λεφτά, και να κάνει στροφή σ' αυτή την ηλικία. Κάθισε σα μαθήτρια στα θρανία, διάβασμα, εργασίες..... πού το βρήκε το κουράγιο, απορώ. Τέλειωσε πρώτη απ' όλους και με άριστα. Ήταν ένα πλάσμα με τόσο πάθος κι έβγαζε όλο αυτό το πάθος σε ό,τι έκανε. Δεν τολμώ να σκεφτώ πώς θα ήταν αυτό το πάθος αν τόβγαλε ποτέ σε κάποιον άντρα ή αν θα τόβγαζε στο μέλλον, πάντως με μένα, πέρασε και δεν ακούμπησε.... Δε θέλω να το σκέφτομαι και να δηλητηριάζομαι άδικα.

Ήρθε λοιπόν σ' αυτή την ηλικία σε μια άγνωστη πόλη και ξεκίνησε νέα καριέρα. Σήμερα είναι ήδη γνωστή ως ψυχολόγος και βγάζει αρκετά λεφτά, όχι βέβαια όσα έβγαζε ως μηχανικός, αλλά αυτό δε φαίνεται να την ενδιαφέρει. Δυο χρόνια μετά αποφάσισε να συνεχίσει με ψυχοθεραπεία. Το θεώρησα και το θεωρώ μεγάλη ανοησία να διαθέσει τόσο χρόνο και χρήμα για ένα πτυχίο που δεν είναι πιστοποιημένο από το ελληνικό δημόσιο. Αυτή βέβαια ούτε το συζητήσε μαζί μου, απλώς το ανακοίνωσε. Εγώ το σχολίασα ψυχραίμα, τόχε αποφασίσει, οπότε δεν υπήρχε περίπτωση να μεταπεισθεί, φρόντισα μόνο να της δείξω το σωστό μέτρο των πραγμάτων, όπως έκανα πάντοτε.

Εγώ πιστεύω ότι δε σου χρειάζονται άλλες σπουδές, αλλά να χρησιμοποιήσεις πιο αποδοτικά τα τόσα σου προσόντα, της είπα, αφού όμως το αποφάσισες είναι περιττό να επιχειρηματολογήσω. Δες μόνο αν αυτή η επένδυση σε χρόνο και χρήμα θα σου αποδώσει μελλοντικά.

Όμως βγήκε μάλλον σε καλό. Η ενασχόλησή της με την ψυχοθεραπεία την ηρέμησε λίγο. Απομακρύνθηκε τελείως από μένα και κλείστηκε ακόμη περισσότερο στα δικά της. Αυτό έδωσε μια λύση, πρόσκαιρη βέβαια, αλλά λύση που πιστεύω ότι τη βοήθησε να μείνει μαζί μου την τελευταία χρονιά. Έχω λόγο που το λέω.

Το τελευταίο καλοκαίρι ήμασταν στην Αίγινα το δεκαπενταύγουστο. Το νησί της άρεσε, τόχε υιοθετήσει, το χωριό μου, έλεγε. Μέναμε σ' ένα ωραίο παραδοσιακό ξενοδοχείο που είχε κατασκευαστεί σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους. Είχε πιάσει μάλιστα φίλιες με τον ιδιοκτήτη που της έλεγε την ιστορία του κτιρίου, της είχε δείξει όλα τα σχέδια και την είχε ξεναγήσει σ' όλους τους χώρους, ως και στα υπόγεια πήγε να δει τα θεμέλια. Εμένα δε μ' ενδιέφεραν αυτά, καθόμουνα στον κήπο διαβάζοντας εφημερίδες. Καθόταν κι αυτή με το βιβλίο της, έκανε μεγάλες βόλτες με τα πόδια ή συζητούσε με τις διπλανές Αγγλίδες. Νόμιζα ότι περνούσε καλά. Ώσπου ξαφνικά, ένα πρωί, τη βρίσκω χαράματα να κάθεται έξω. Γύρισε και μου είπε:

Δεν αντέχω άλλο, φεύγω.

Και πού πας;

Πρώτα στην Αθήνα και μετά προς άγνωστη κατεύθυνση. Θέλω να μείνω λίγο μόνη.

Μα γιατί;

Για όλα αυτά, τι να σου λέω τώρα.....

Πήρε την τσάντα της και το κουτί με τον κρεμαστό γλάρο που είχε αγοράσει την προηγούμενη μέρα και μου γύρισε την πλάτη.

Εγώ τι θέλεις να κάνω; τη ρώτησα

Αυτό που θέλω δεν μπορείς να το κάνεις, οπότε κάνε ό,τι άλλο θέλεις.

Χωρίς κανένα λόγο, χωρίς καυγά, χωρίς εξήγηση. Έτσι ήταν. Ζούσε μια δική της εσωτερική ζωή, καλλιεργούσε μέσα της τις ιδιόρρυθμες ιδέες της και ξαφνικά έκανε μια απρόσμενη αντίδραση. Και τίποτα δεν μπορούσε να τη μετακινήσει από κει. Η δική μου ηρεμία και ισορροπία ήταν γι' αυτήν αμελητέες.

Την παρακολούθησα ν' απομακρύνεται κατά μήκος της προκουμιάς. Μόλις είχε ξημερώσει, ένα από κείνα τα καλοκαιρινά πρωινά που της άρεσαν. Απομακρύνθηκε ανάμεσα στους ψαράδες που μάζευαν τα δίχτυα τους και βλέμμα δεν έριξε πίσω. Ποτέ δεν προσέχω τις λεπτομέρειες, αλλά μούχει μείνει η εικόνα μιας νεανικής πλάτης με μπλουτζίν και κόκκινη μπλούζα. Ως εδώ ήταν; Έμεινα μέχρι που η λεπτή φιγούρα μίκρυνε και χάθηκε στρίβοντας για το ιπτάμενο δελφίνι.

Την άλλη μέρα γύρισα στην Αθήνα. Τη βρήκα να ποτίζει τα λουλούδια ακούγοντας κλασική μουσική, σα να μη συνέβαινε τίποτα. Μου ανακοίνωσε ότι από τον άλλο μήνα θ' άρχιζε ξανά να σπουδάζει.

Έλειπε τα σαββατοκύριακα στα σεμινάρια κι εγώ έμενα ήσυχος να βλέπω τηλεόραση και να διαβάζω. Καλύτερα έτσι, αποφεύγαμε και τις πολλές συζητήσεις. Γύριζε κουρασμένη, έβαζε πλυντήρια, μαγείρευε και μετά πήγαινε στο γραφείο της ν' αντιγράψει τις σημειώσεις της κι έμενε εκεί μέχρι που πήγαινα για ύπνο. Τον τελευταίο καιρό δεν κοιμόμασταν καν στο ίδιο κρεβάτι, είχε εγκατασταθεί στον καναπέ. Δεν το σχολίασα, όλα τα ζευγάρια περνάνε φάσεις, αν δεν την πίεζα, μπορεί να μην ήταν ακόμη οριστικό.

Η μόνη επικοινωνία που μας είχε απομείνει ήταν το αστεϊάκι της με τις ψυχικές μου ασθένειες. *Είσαι χαρακτηριστικός ψυχαναγκαστικός τύπος*, έλεγε μεταξύ αστείου και σοβαρού. Και κάθε βδομάδα έκανε και μια νέα διάγνωση για την ψυχοπαθολογία μου, όπως την αποκαλούσε, χωρίς να αναιρεί την προηγούμενη. Κι εγώ, μετρούσα κωμικά με τα δάχτυλά μου: ενδογενής κατάθλιψη, καθήλωση στο πρωκτικό στάδιο, αυτισμός, καταναγκαστική διαταραχή, υποχονδρία....έξι διαγνώσεις είχε κάνει, την έκτη την ξεχνάω. Ήταν οι μόνες φορές τους τελευταίους μήνες που την έβλεπα να χαμογελά.

Το οριστικό τέλος φάνηκε όταν αποφάσισε ν' αγοράσει σπίτι. Καθόρισε την περιοχή του Μαρουσιού που της άρεσε, έκανε την έρευνά της κι επέλεξε ένα άνετο μεταχειρισμένο διαμέρισμα. Τα οργάνωσε όλα μόνη της κι αρνήθηκε οποιαδήποτε συμμετοχή μου. Της είχα προτείνει ν' αγοράσουμε το σπίτι μισό - μισό, αυτό θα την ανακούφιζε οικονομικά και για μένα θα ήταν μια καλή επένδυση για τα παιδιά. Αρνήθηκε. Ένοιωθα ότι ήταν έτοιμη να σαλπάρει.

Ήταν μια περίοδος που το ένα επαγγελματικό ταξίδι μου στο εξωτερικό διαδεχόταν το άλλο, ελάχιστα βλεπόμασταν. Στο μεταξύ εκείνη ρίχτηκε στη δουλειά, αγνώριστο θα τόκανε το διαμέρισμα, δήλωσε. Καιρό έχω να χτίσω, συμπλήρωσε χαρούμενη. Αποφάσισε για την ανακαίνιση, έκανε σχέδια, προϋπολογισμό και χρονοδιάγραμμα σα να είχε να κάνει με μεγάλο τεχνικό έργο. Συνεννοήθηκε και μ' ένα συνάδελφό της για τα συνεργεία και κατέληξε να πιάσει φιλίες μαζί του και να του δίνει συμβουλές για τα προσωπικά του προβλήματα.

Κουβέντα δεν είπε, αλλά ήταν φανερό ότι δε θα μου ζητούσε να μετακομίσω μαζί της. Κι εγώ απέφευγα τις συζητήσεις όταν ήμασταν μαζί. Μόνο όταν πήγαινα στο εξωτερικό και της τηλεφωνούσα, με έξοδα της εταιρίας εννοείται, τότε μόνο μπορούσα να συζητήσω μαζί της και της υποσχόμουν ότι όλα θ' αλλάξουν. Κάτι πάθαινα όταν ήμασταν μαζί, δε θα το ψάξω τώρα, αλλά κάτι πάθαινα κι οχυρωνόμουν στη σιωπή μου. Όταν ήμουνα μακριά της, όταν τη φανταζόμουν να τραβάει το δικό της δρόμο, μούλειπε κι αναλογιζόμουν το κενό της ζωής μου χωρίς εκείνη.

Είναι που ζητάς πολλά, της είπα σ' ένα τέτοιο τηλεφώνημα.

Δε θα το εξετάσω με βάση την κανονική κατανομή, μου απάντησε κοφτά, ζητάω αυτά που ζητάω κι εσύ απλώς δεν μπορείς να μου τα δώσεις. Ήταν επιθετική μαζί μου, έτοιμη να παρεξηγηθεί και να ορμήσει εναντίον μου. Κάτω από την ήρεμη επιφάνειά της υπήρχε ένα ηφαίστειο έτοιμο να εκραγεί.

Ήμουνα λοιπόν στη Γερμανία μετά το φετινό Πάσχα, κι όταν της τηλεφώνησα μου είπε απλά:

Τέλειωσε Σταμάτη, δεν το βλέπεις, δε θέλω να ξαναγυρίσεις στο σπίτι. Έλα να ρυθμίσουμε τα πρακτικά θέματα. Μετακομίζω σε είκοσι μέρες. Θ' αφήσω τα πράγματά σου πακεταρισμένα και πρέπει να τα πάρεις ως το τέλος του μήνα. Άφησε το κλειδί στον πάγκο της κουζίνας. Μην επικοινωνήσεις μαζί μου ποτέ ξανά. Νέκρωσες ό,τι μπόρεσε να απομείνει μέσα μου. Και βέβαια δε φταις εσύ, δική μου είναι η ευθύνη που δεν έφυγα νωρίτερα.

Δεν τόλμησα να της φέρω αντίρρηση, δε θάχε εξάλλου κανένα νόημα, παρά μόνο τριβές. Θεωρώ ότι σ' αυτήν την ιστορία αδικήθηκα. Άλλαξα τη ζωή μου εκ βάθρων, της πρόσφερα τα πάντα, της υποτάχτηκα όπως ήθελε, κι αυτή τίποτα δεν αναγνώρισε. Προσφέρθηκα να της δώσω τ' όνομά μου, τι άλλο να ζητήσει μια γυναίκα ως απόδειξη αγάπης, κι αυτή με περιφρόνησε. Και μόλις στάθηκε στα πόδια της στην Αθήνα, επαγγελματικά και κοινωνικά, κι αγόρασε και το σπίτι, αποφάσισε ότι δεν με χρειαζόταν πλέον.

Ζω πια τον περισσότερο καιρό στο εξωτερικό. Στην Αθήνα, νοίκιασα μια γκαρσονιέρα στο κέντρο κι έβαλα τα πράγματά μου. Επαγγελματικά τα πάω καλά, έχω μάλιστα μεγαλύτερη εργασιακή απόδοση τώρα που είμαι ελεύθερος από την πίεση που μου ασκούσε. Βγάζω καλά λεφτά και μπορώ να εξασφαλίζω μια άνετη ζωή στην οικογένειά μου. Κάπου - κάπου σκέφτομαι πως η τωρινή κατάσταση δε με συμφέρει οικονομικά. Ίσως είναι προτιμότερο να ξαναγυρίσω στην οικογένειά μου. Τι σημασία έχει το διαζύγιο, σκέφτομαι, είμαι σίγουρος πως η καημένη η Κούλα θα καταλάβει και θα με ξαναδεχτεί. Έτσι κι αλλιώς όλο στο εξωτερικό βρίσκομαι. Τουλάχιστο θα περάσω τα

γεράματά μου έχοντας την περιποίησή μου και την ησυχία μου. Και θα εξοικονομηθούν κι ένα σωρό λεφτά. Το σκέφτομαι, είναι αλήθεια ότι το σκέφτομαι.....

Μόνο ο ύπνος μου είναι κακός. Κι όσο δεν μπορώ να κοιμηθώ, τη σκέφτομαι, έρχεται όταν είμαι μισοκοιμισμένος, κυκλοφορεί ανενόχλητη στα δωμάτια των ξενοδοχείων που κοιμάμαι, χάζετε, μου λέει και με κοιτάζει ειρωνικά. Αυτή που τάχει όλα πλην ενός.

Το όνειρο: Ο καθρέφτης

Βρίσκομαι σ' ένα παλιό, αχανές κτίριο, προπολεμικό αρχοντικό σε κατάσταση εγκατάλειψης. Ανεβαίνω την κυκλική σκάλα που τρίζει. Μισοσκόταδο. Πάω στο μάθημά μου, Σαββατοκύριακο με ψυχικές ασθένειες, έχω μάλιστα και την τελευταία μεγάλη εργασία να παραδώσω. Από κάπου ακούγονται ομιλίες, κατευθύνομαι προς τα κει αλλά χάνομαι. Εκνευρίζομαι που χάνω τον προσανατολισμό μου, ανοίγω στην τύχη πόρτες και μπερδεύομαι χειρότερα.

Μπαίνω σ' ένα μίζερο, μισοφωτισμένο δωάρι, από κείνα τα φοιτητικά. Και πρέπει να το καθαρίσω και να βάλω μια σειρά γιατί σ' αυτό θα ζήσω για κάποιο διάστημα. Δεν ξέρω για πόσο, αλλά για κάποιο διάστημα θα μένω εδώ, μήνες ή ίσως χρόνια, μόνη ή με άλλους, κανείς δεν ξέρει, όπως γίνεται πάντα με τα φοιτητικά σπίτια.

Θα προσαρμοστώ κι εδώ, έχω ζήσει και χειρότερα, αλλά πρέπει πρώτα να βάλω μια τάξη. Πάει, τόχασα το μάθημά μου....

Αφήνω τα βιβλία μου, μαζεύω τα μανίκια κι αρχίζω να καθαρίζω το νεροχύτη.

Ξαφνικά, βήματα πίσω μου. Στην πόρτα της κουζίνας στέκεται ο Σταμάτης, αμίλητος όπως πάντα και με το γνωστό ύφος ότι κάτι συμβαίνει, αλλά δε θα το συζητήσουμε βέβαια. Καλό είναι να αποφεύγουμε τις εντάσεις.

Ωχ, τι θέλει αυτός εδώ, εγώ έφυγα απ' το ωραίο σπίτι που είχαμε πίσω απ' την εκκλησία, ευάερο και ευήλιο, με το ωραίο μου γραφείο και με μια χαρά κουζίνα για νάρθω εδώ κι αυτός τι γυρεύει; Και με κοιτάζει θλιμμένα χωρίς να λέει λέξη και δεν κάνει καμιά κίνηση, υπομονετικός και ταλαίπωρος για να με κάνει να αναλογιστώ πόσο, μα πόσο σκληρή είμαι....

Και πώς τον διώχνουν τώρα; Δε θέλω φασαρίες, προ πάντων δε θέλω φασαρίες, να τον διώξω ευγενικά αλλά σταθερά και να μην ξαναρχίσουν εκείνες οι μακροσκελείς συζητήσεις, πολιτισμένες συζητήσεις για το πώς θα σώσουμε τη σχέση μας, δηλαδή εγώ να συζητάω κι εκείνος να με κοιτάζει με το βλέμμα του δαρμένου σκύλου, όχι άλλες συζητήσεις, έτσι ξέμαθα κι εγώ να συζητάω και προσγειώθηκα στη χώρα της σιωπής. Όλες αυτές οι λέξεις έχουν μαζευτεί μέσα μου κι είναι έτοιμες να ξεσπάσουν σαν παλιπροϊκό κύμα, αλίμονο τη στιγμή που θα ξεσπάσουν όλες αυτές οι λέξεις.

Βρίσκομαι στο ωραίο σπίτι πίσω απ' την εκκλησία. Ο μεγάλος καθρέφτης που προορίζεται για το καινούργιο σπίτι είναι ακουμπισμένος στο τραπεζάκι και στηρίζεται στον τοίχο. Πάντα φοβόμουν ότι ο καθρέφτης κινδύνευε να πέσει, αλλά δεν ήθελα να τρυπήσω τον τοίχο τελευταίες μέρες. Στέκομαι απέναντι από τον καθρέφτη και κοιτάζω το είδωλό μου. Φαίνομαι κουρασμένη, πολύ κουρασμένη.

Ξαφνικά, ο καθρέφτης γλιστρά και πέφτει στο πάτωμα. Εκκωφαντικός θόρυβος, σαν από κατολίσθηση. Ο καθρέφτης, που είναι κολλημένος σε μάρμαρο, θραύεται σε κομματάκια που πετιούνται προς όλες τις κατευθύνσεις, πολλαπλασιάζονται κι εκσφενδονίζονται στο χώρο. Πώς είναι δυνατό τα θραύσματα μετά από κάθε πρόσκρουση ν' αποχτούν καινούργια ενέργεια, να εκρήγνυνται και να εκσφενδονίζονται ακόμη μακρύτερα;

Σκέψου τους νόμους της φυσικής, δεν είναι δυνατό να συμβαίνει τέτοιο φαινόμενο, ούτε βέβαια να σπάει σε μικρά κομματάκια το μεταλλικό πλαίσιο, το γυαλί θραύεται, το μέταλλο στρεβλώνει. Και πού ακούστηκε να κολλούν τον καθρέφτη σε μάρμαρο, δε θα μπορούσα τότε να του σηκώσω κι εγώ τόσες θέσεις του άλλαξα πριν καταλήξω στο τραπεζάκι του χωλ.

Προσπαθώ να προφυλαχτώ απ' τα θραύσματα. Δε φοβάμαι όμως. Το ξέρω ότι στο τέλος δε θα πάθω τίποτα.

Suite

Σήμερα έκοψα το δάχτυλό μου. Μια τομή πεντακάθαρη, βαθιά, που ξεκινά από το νύχι του αριστερού παράμεσου και διατρέχει κατακόρυφα την πρώτη φάλαγγα και λίγο τη δεύτερη. Κόπηκα από το τζάμι της αφίσας που την πήγα για αλλαγή κορνίζας, έτσι όπως ετοιμάζω σαν τρελή τα πράγματα για τη μετακόμιση. Το αίμα ξεπήδησε άφθονο και καθαρό καλύπτοντας το τζάμι που μ' έκοψε και το δάπεδο του χωλ έξω από το διαμέρισμα.

Δε θα πανικοβληθείς.

Άφησα την αφίσα στο χωλ, ξεκλείδωσα και διέσχισα το σπίτι προς την κουζίνα. Κόκκινα αποτυπώματα στην εξώπορτα και στο δάπεδο του σαλονιού. Στην κουζίνα ανοίγω τη βρύση και βάζω από κάτω το κομμένο χέρι, ένας κόκκινος χείμαρρος γεμίζει το νεροχύτη. Βλέπω πόσο βαθύ είναι το κόψιμο.

Δε θα τρομάξεις.

Θα μπορούσα να το έχω ακρωτηριάσει.

Δε θα τρομάξεις.

Άρπαξα την πετσέτα και το τύλιξα, η πετσέτα βάφτηκε κατακόκκινη, ένα αίμα άφθονο, αγνό. Οξύς πόνος. Τώρα άρχισε. Αρπάζω το χαρτί κουζίνας, τυλίγω, τυλίγω το δάχτυλο και το κίτρινο χαρτί βάφεται κατακόκκινο. Πρέπει και να φύγω για το σχολείο. Ίχνη πανικού.

Όχι, εσύ αντέχεις άλλα κι άλλα....

Να βρω ένα φαρμακείο. Πάιρνω μαζί μου το χαρτί κουζίνας και βγαίνω στο δρόμο, ευτυχώς είχα ετοιμάσει την τσάντα μου από νωρίς.

Μπαίνω στο φαρμακείο και ζητάω οινόπνευμα και χαντζαπλάστ. Μια χαζή βαμμένη ξανθιά μου δίνει κάτι χαντζαπλάστ μικρά, σα να είχα γρατσουσιά. Ζητάω μεγαλύτερα, δεν έχει. Ζητάω ψαλίδι να κόψω τα χαρτιά πούχουν κολλήσει στο τραύμα.

Επειδή έχετε αίματα, δυστυχώς δεν μπορώ, λέει ευγενικά.

Μούρχεται να τη διαβολοστείλω.

Δεν πεφάζει, απαντώ ευγενικά.

Τραβάω να ξεκολλήσουν τα χαρτιά, ξεκολλάει κι η ψυχή μου από τον πόνο. Ένα βαθύ κάψιμο ξεκινά από το δάχτυλο και μου σχίζει το στομάχι.

Δε θα κλάψεις μπροστά της.

Η εφευρετικότητά μου. Ξανατυλίγω το τραύμα με πολύ χαρτί και το στερεώνω με το χαντζαπλάστ. Βαδίζω προς το σχολείο. Ένας βαθύς παλμός τραντάζει το σώμα μου. Το δάχτυλο, όσο φαίνεται, είναι διογκωμένο. Ράμματα... όχι, αυτό μούλειπε τώρα. Μπαίνω στην καγκελόπορτα.

Μα είναι γελοίο, εντελώς γελοίο να το πάθω από μια αφίσα.

Έτσι τόπαθα και στη ζωή. Θα το παρακολουθήσω και θα το γράψω. Κι όπως το κόψιμο θα κλείσει, θα το ξεπεράσω κι εγώ. Θα καταγράψω την ανάρρωσή μου από το κόψιμο κι απ' τη ζωή.

Μια βδομάδα μετά αποφάσισα να βγάλω τα χαντζαπλάστ. Αν δεν τα βγάλω δεν θα γίνει καλά, αποφάσισα. Εμφανίστηκε μια άσχημη, κυκλική ουλή ανάμεσα σε δυο κόκκινα, διογκωμένα τμήματα στην τελευταία φάλαγγα του χλωμού, λεπτού δαχτύλου. Τα όμορφα χέρια μου, σκέφτηκα. Από τότε που κατάφερα να μην τρώω τα νύχια μου, τα νευρώδη χέρια μου έγιναν γυναικεία. Μια τόσο άσχημη πληγή στην τελευταία φάλαγγα... Δεν πειράζει προς το παρόν, αρκεί να μην το χτυπήσω.

Ασφάλισα τα παντζούρια να φύγω για το σχολείο. Το πληγωμένο δάχτυλο προσέκρουσε στο προβληματικό παντζούρι του γραφείου κι ο οξύς πόνος με ξανάσχισε στα δυο. Τελικά δεν ήταν και τόσο απλό.

Δε θα το ξανατυλίξω με χαντζαπλάστ. Όχι. Μόνο χαρτί κουζίνας. Όσο πάω να το προσπατέψω χειρότερα είναι....

Έφυγα για το σχολείο με το χέρι μπανταρισμένο όπως και την πρώτη φορά. Το δάχτυλο αιμορραγούσε και μου φαινόταν πως πονούσε πιο πολύ κι από τότε. Έφτασα στο σχολείο με το χαρτί ματωμένο. Πήγα στο γραφείο κι έψαξα στο παλιομοδίτικο, άσπρο κουτί φαρμακείου, ίδιο με κείνο που είχαμε κι εμείς στο σχολείο όταν ήμουν μαθήτρια. Επίδεσμοι, ασπιδίνες, σερβιέτες, βαμβάκι, χαντζαπλάστ. Αυτά είναι καλύτερα από τα δικά μου και πιο μικρά. Πήρα δυο - τρία στην τσέπη μου. Ενώ οι άλλοι κάτω έκαναν προσευχή, τύλιξα πάλι προσεκτικά την άκρη του δαχτύλου.

Χρειάζεσαι μια - δυο μέρες ακόμα, αλλά εσύ πάντα βιάζεσαι.

Μια βδομάδα αργότερα, έχω λουστεί κι έχω πλύνει πιάτα αρκετές φορές χωρίς χαντζαπλάστ. Η τελευταία φάλαγγα είναι ακόμη λίγο κόκκινη και διογκωμένη, αλλά η πληγή έχει οριστικά κλείσει. Το αυλάκι της έχει ένα σκούρο κακάδι, αλλά στο σύνολό του το χέρι μου είναι πάλι το χέρι μου. Ένα λεπτό, χλωμό, νευρώδες χέρι, που από χέρι κοκαλιάρικου, νευρικού παιδιού με άγρια φαγωμένα χέρια, κατάφερα με πολύ κόπο να το μετατρέψω σε κομψό χέρι γυναίκας με κανονικά, συντηρητικά νυχάκια βαμμένα με άχρωμο βερνίκι.

Πέρασαν δεκαπέντε μέρες και μαζί τους το Πάσχα. Οι γιορτές ήταν πάντα ο εφιάλτης μου. Το ίδιο συνέβαινε όταν ήμουνα παιδί με την οικογένεια, το ίδιο αργότερα στα φοιτητικά χρόνια, το ίδιο στα υποτιθέμενα πιο ισορροπημένα χρόνια του γάμου, το ίδιο στα χρόνια της ανάκαμψης, όλα τα χρόνια που η ζωή μου ήταν φυλακισμένη στη θλίψη. Με συντρόφους ή χωρίς, μόνη να γράφω άρθρα ή σε μια γωνιά του οικογενειακού τραπέζιού, σπρώχνοντας την ώρα να περάσει. Ειδικά το Πάσχα, μέσα σ' αυτή τη θλιμμένη αρχή της άνοιξης....

Και πέρσι ακόμα, ψυχρά γιορταστικά τραπέζια και κρυφά δάκρυα, τόσα δάκρυα που θάφταναν να ποτίσουν την έρημο, τόσα δάκρυα που τα μάτια μου γέμισαν μαύρες

κουκίδες και συρματάκια που από τότε μου θολώνουν την όραση. Τα χέρια μου κοκαλιάρικα και νευρικά, με νύχια φαγωμένα όπως όταν ήμουνα δέκα χρονών. Δέκα χρονών και χωρίς αγάπη, σαράντα χρονών και χωρίς αγάπη. Φέτος υπήρξα πιο συνεπής με τον εαυτό μου. Μόνη, φοβισμένη και αυτάρκης σε ίσες δόσεις. Ισορροπία ασταθής, ευσταθής ή αδιάφορη.

Το χέρι μου είναι καλά πια. Το δάχτυλο είναι ακόμη λίγο κόκκινο στην άκρη, παραμένει μια ελαφριά διόγκωση και μια λεπτή κόκκινη γραμμή να σημαδεύει την περίμετρο του κοψίματος. Πάνω της δυο κατακόρυφες ρυτίδες, λίγα χιλιοστά ζαρωμένο, σαν κλαμένο δέρμα. Το χέρι μου φυσιολογικό. Έγραψε άρθρα στον υπολογιστή, κράτησε σημειώσεις στις συνεδρίες, ετοίμασε τις γλάστρες για το καινούργιο σπίτι, ξεκαθάρισε τα βιβλία.

Πέρασε άλλος ένας μήνας και μετακόμισα στο καινούργιο σπίτι. Συνήθως οι άλλοι δεν παρατηρούν το κόψιμο, ούτε και μένα με πονάει πια. Μόνο στη μετακόμιση που ταλαιπώρησα τα χέρια μου έτυχε μερικές φορές να το χτυπήσω και τότε ένας στιγμιαίος, βαθύς πόνος με τρύπησε σα μαχαίρι. Είναι όπως με τη μουσική. Η έλλειψή της δε με πονάει γενικά, υπάρχουν όμως κάποιες στιγμές που κάπου χτυπάω κι ένας βαθύς πόνος τρυπάει την ψυχή μου σα μαχαίρι.

Το καινούργιο σπίτι άρχισε να μπαίνει σε μια σειρά. Τα χέρια μου ταλαιπωρημένα αλλά φυσιολογικά. Μια κατακόρυφη ουλή σημαδεύει διακριτικά την τελευταία φάλαγγα του χλωμού δαχτύλου. Μια λεπτή γραμμή στη μέση, λίγο πιο ανοιχτόχρωμη, και γύρω της μια πιο κόκκινη περιοχή με δυο οριζόντιες ζαρωματιές. Πονάει όμως ακόμα όταν χτυπήσει.

Τόσο όμορφα χέρια...Κι αυτή η ουλή να ξέρεις θα σου μείνει, μου είπε καθώς κρατούσα το πιρούνι.

Αυτές οι ουλές δεν περνάνε ποτέ, του απάντησα.

Και σκέφτηκα πως, όσα χρόνια κι αν περάσουν, δε γιατρεύομαι ποτέ από τις τομές. Άλλη μια τομή που θα σημαδεύει τη ζωή μου. Θα ζήσω βέβαια κι αυτή τη φορά. Θα ζήσω με το δάχτυλο που ποτέ δε θα ξαναγίνει όπως ήταν, γιατί οι ουλές δεν περνούν ποτέ. Όσα κι αν γράψω, το χέρι μου δεν ξαναγίνεται ποτέ απόλυτα το χέρι μου, κατά κάποιον τρόπο εκείνο παλιό μου χέρι χάνεται για πάντα και στη θέση του γεννιέται ένα άλλο χέρι. Στην πραγματικότητα όμως, εγώ η ίδια δε βρίσκομαι ποτέ παρούσα σ' αυτές τις ιστορίες, οι άλλοι πάντα βλέπουν μια σκιά και πιστεύουν ότι αυτή είναι η Ελένη. Όμως «Δεν είν' αλήθεια, δεν είν' αλήθεια....., ποτέ δεν πάτησα στην αντρειωμένη Τροία».

Χρόνια μετά, καλά νάμαι και νάχω τα χεράκια μου, θα μείνει μια λεπτή ουλή κάθετη στην τελευταία φάλαγγα του αριστερού παράμεσου. Ανάμνηση του πώς κατάφερα να ξαναβρώ το δάχτυλό μου και τον εαυτό μου, αρχή καλοκαιριού σε μια ήσυχη συνοικία της Αθήνας.

Δημήτρης

Το Κέντρο Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας είναι κοντά στο μαγαζί, πάω καμιά φορά και παρακολουθώ σεμινάρια. Έχω μάθει αρκετά πράγματα, αλλά κυρίως αισθάνομαι ότι κάνω κάτι για ν' αναβαθμιστώ επαγγελματικά τουλάχιστον, να δω τι θα κάνω με το μαγαζί. Γιατί τα τελευταία χρόνια, μετά το διαζύγιο, η ζωή μου είναι τελείως στάσιμη σ' όλους τους τομείς.

Πήγα να παρακολουθήσω ένα σεμινάριο αναβάθμισης σταδιοδρομίας και φέτος τον Ιούνιο, κι έτσι όπως έφτασα καθυστερημένος την πρώτη φορά, είδα ξαφνικά στη θέση του Παυλόπουλου μια λεπτή μελαχρινή κοπέλα. Μας ανακοίνωσε ότι ο κύριος Παυλόπουλος είχε σπάσει το πόδι του και θα μας έκανε εκείνη το σεμινάριο. Κι αντί για διαλέξεις θα κάναμε βιωματική προσέγγιση, αν δεν υπήρχε αντίρρηση. Δε μ' ενδιέφερε καθόλου η προσέγγιση, μ' ενδιέφερε η κοπέλα. Ελένη, το επώνυμο δεν το πρόσεξα. Ήτανε πολύ γλυκιά, αν και φαινότανε κουρασμένη. Πρόσεξα τα χέρια της, ωραία, λεπτά χέρια αλλά γεμάτα γρατσουνιές. Στην άκρη μάλιστα ενός δακτύλου φαινόταν ένα άσχημο κόψιμο. Μιλούσε ήρεμα και σίγουρα κι η φωνή της έμπαινε μέσα στην ψυχή σου. Κι είχε κάτι μάτια... Μόλις το βλέμμα της στάθηκε πάνω μου, είπα:

Εδώ είμαστε, φίλε μου, νάναι άραγε ελεύθερη;

Δεν έδινε και πολλές πιθανότητες νάναι ελεύθερη, τέτοιες γυναίκες δε μένουνε. Ούτε κι έδινε πολλές πιθανότητες να δεχτεί να την πάω σπίτι της με το αυτοκίνητο, που είχε πιάσει μόρα. Κι όμως, φαίνεται ότι ήταν η τυχερή μου μέρα. Το βράδυ δεν μπόρεσα να κοιμηθώ. Αν υπήρχε μια κάμερα και παρακολουθούσε τη γλώσσα του σώματός μου, έτσι όπως έμαθα σ' ένα σεμινάριο πέρυσι, θάχε μεγάλη πλάκα. Στριφογύριζα, σηκωνόμουνα, καθόμουνα, κάπνιζα, ξανακάπνιζα κι έτσι ξημέρωσε.

Να προσέξω την επόμενη κίνηση, σκέφτηκα, μην τη χάσω.

Κεραμίδα μούχε έρθει, σαραντατόσο χρονών άντρας και τόσα χρόνια στην πιάτσα. Θα το θυμάμαι αυτό το βράδυ... Όταν αργότερα τη ρώτησα τι είχε κάνει εκείνη το πρώτο βράδυ της γνωριμίας μας, μου απάντησε με φυσικότητα:

Κοιμήθηκα σαν ξερή, τι ήθελες να κάνω, ξεθεωμένη ήμουνα. Την προηγούμενη είχα κάνει τη μετακόμιση.

Στις συναντήσεις της ομάδας την παρακολουθούσα χωρίς να χάνω ούτε μια κίνησή της. Ευγενική και ανοιχτή με όλους, έδειχνε να είχε ξεχάσει ότι είχαμε πει και δυο προσωπικές κουβέντες στο δρόμο. Χρειάστηκε να τελειώσουν και οι τέσσερις συναντήσεις του σεμιναρίου για να δεχτεί να βγει μαζί μου.

Την παρακολουθούσα. Ήτανε γοητευτική γυναίκα κι αν πρόσεχε λιγάκι περισσότερο τον εαυτό της θα μπορούσε να γίνει κούκλα. Είχε υπέροχα μαύρα μαλλιά τελείως άφτιαχτα, φορούσε απλά ρούχα, μεγαλίστικα, και στρωτά παπουτσάκια. Έβαφε λίγο το ματάκι της κι αυτό ήταν όλο.

Τη θαύμαζα. Ποτέ δεν έχω θαυμάσει έτσι γυναίκα. Μυαλό! Δεν της ξέφευγε τίποτα. Σου μιλούσε και κρεμόσουνα απ' το στόμα της, όλα τα ήξερε και τάλεγε απλά και ήρεμα, σα νάτανε τόσο φυσικό που τα ήξερε.... Όλοι στο χώρο την είχανε για θεό.

Το Ελενάκι: Δεν πιάνεται! Πρώτα - πρώτα ξέρεις πόσα πτυχία έχει;

Ήτανε ό,τι ονειρευόμουνα σε μια γυναίκα ή μάλλον ό,τι δεν τολμούσα να ονειρευτώ. Πώς τάφτιαξε μαζί μου, ούτε τόχω καταλάβει ακόμα. Όταν της είπα πόσο μου αρέσει, μου απάντησε ότι μετά τον πρόσφατο χωρισμό της και την αγορά του σπιτιού, αισθανότανε μόνη και κάπως πεσμένη.

Ας δοκιμάσουμε, μου είσαι συμπαθητικός, είπε απλά. Θα μπορέσεις όμως να προσαρμοστείς με τον τρόπο της ζωής μου;

Θα προσαρμοστώ σε ό,τι μου ζητήσεις, της απάντησα. Και το πίστευα. Και προσαρμόστηκα.

Τις πρώτες μέρες ήμουνα ευτυχισμένος. Αν αυτή η γυναίκα ήτανε μαζί μου, τότε σίγουρα δεν ήμουνα τυχαίος. Θέλησα αμέσως να τη γνωρίσει το παιδί κι αυτός τη λάτρεψε. Τούκανε επαγγελματικό προσανατολισμό κι από τότε δεν ξεκόλλαγε από κοντά της.

Σαν ηθοποιός είναι μπαμπά, μου είπε. Μπορώ να το πω στους φίλους μου; Όλοι την ξέρουν στο σχολείο μου.

Δεν ήθελε. Και σ' αυτό προσαρμόστηκα, σ' όλα προσαρμόστηκα. Δεν μπορούσα βέβαια και να μη λέω και τη γνώμη μου. Εκείνη απαντούσε με χιούμορ και δε συνέχιζε τη συζήτηση.

Έμενε σ' ένα ωραίο, άνετο διαμέρισμα που μόλις είχε αγοράσει. Ολόλευκο, σα νοσοκομείο. Μέσα τα έπιπλα ακριβά αλλά απλά και λίγα, σαν άδειος έμοιαζε ο χώρος. Βάλε λίγο χρώμα, κανένα διακοσμητικό, της έλεγα.

Δε βλεπόμασταν όταν είχε να γράψει άρθρα.

Και γιατί να παιδεύεσαι; Γιατί να σκοτίζεις το κεφαλάκι σου; Γιατί να χαλάς τα ωραία σου ματάκια;

Οι πελάτες της δεν έπρεπε να με συναντήσουν.

Είναι καλά λεφτά βέβαια, αλλά δουλειά είναι αυτή, ν' ακούς όλη μέρα ό,τι κατεβάσει το κεφάλι του καθενός;

Μιλούσε με τις ώρες στο τηλέφωνο με διάφορους μυστήριους και δεν έλεγα κουβέντα. Φιλία δεν υπάρχει ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα, της είπα μόνο μια φορά, απορώ πως δεν το καταλαβαίνεις.

Οι φίλοι της δεν έπρεπε να με γνωρίσουν.

Τουλάχιστον όχι ακόμα. Χρειάζομαι χρόνο, έλεγε. Θα χρειαστεί να κάνεις υπομονή μαζί μου.

Θα έκανα, πανάθεμά την, θα έκανα όση υπομονή ήθελε.

*Από τρεις μέρες ως τρία χρόνια μπορώ να περιμένω, της απάντησα.
Μου χαμογέλασε με κείνο το χαμόγελο που μ' έσφαζε.*

*Ξεκίνησαν οι καλοκαιρινές διακοπές του σχολείου κι εκείνη είχε ακόμα δουλειά,
διάφορα συμβούλια και λοιπά.*

*Τι τα θέλεις τα αξιώματα; Και γιατί δεν έμενες καθηγήτρια στο σχολείο, να
κωλοβαράς;*

Γιατί δε μ' αρέσει να κωλοβαράω.

Εγώ για σένα το λέω, να μην κουράζεσαι, πούσαι κι αδυνατούλα.

*Κουβέντα δε σήκωνε στο θέμα της εμφάνισης. Ντυνότανε χάλια και δεν το
καταλάβαινε.*

*Γιατί να κρύβεις την ομορφιά σου; Ντύσου λιγάκι πιο μοντέρνα, εσύ, με τέτοιο
σωματάκι, σα μανεκέν... Αδικείσαι όλο με τα παντελόνια και τα φαρδιά. Σφίξε τη
μεσούλα σου, βάλε και λίγο μίνι, πούχεις τέτοιο ποδαράκι υπέροχο. Κουκλίτσα θα
γίνεις. Πήγαινε στο κομμωτήριο να κάνεις ένα χτένισμα στα μαλλάκια σου, βάψου και
λίγο... Βάλε και λίγο τακουνάκι. Θέλω να περνάς και να σε κοιτάνε.*

Μην ανησυχείς, με κοιτάνε, μούλεγε και χαμογελούσε.

*Δε μ' έπαιρνε στα σοβαρά, με κορόιδευε με το γάντι. Νόμιζε ότι, επειδή δεν είχα τη
μόρφωσή της, μπορούσε να με δουλεύει κι εγώ να μην το παίρνω είδηση.*

Κι όταν της έκανα δώρο εκείνο το ψηλοτάκουνο πεδιλάκι, μου είπε:

Σ' ευχαριστώ, αλλά θα χρειαστώ εξάσκηση για να ισορροπήσω. Κι ούτε το φόρεσε.

*Η μουσική. Άλλο καπέλο. Ράφια με CD, όλα κλασικής μουσικής, και το ραδιόφωνο στο
γραφείο της μονίμως στο τρίτο πρόγραμμα.*

Με συγχωρείς, αλλά με κοιμίζει. Τίποτα ζωηρότερο δεν έχεις;

Έκανα προσπάθεια ν' ακούσω, αλλά δεν είναι κι όλες οι ώρες ίδιες.

*Αμάν, βρε κοριτσάκι μου, κλασική τέτοια ώρα; Εμένα ξέρεις πόσο μου άρεσε όταν μου
τόβαλες χθες εκείνο το αργό, αλλά τέτοια ώρα θα κοιμηθώ, δε βάζουμε τίποτα άλλο;*

Τηλεόραση δεν άναβε.

Γιατί, χαλασμένη είναι; τη ρώτησα.

*Δεν τα συζητούσε αυτά τα θέματα, δε συνέχιζε ποτέ τη συζήτηση. Μιλούσε για όλα τ'
άλλα θέματα εκτός απ' αυτά που μου την έδιναν. Ήθελα να διαφωνήσω μαζί της, αλλά
αυτή δεν τόθελε. Δεν ύψωσε ποτέ τον τόνο της φωνής της, ποτέ δε θύμωσε. Εγώ
όμως μ' αυτόν τον τρόπο της όλο και περισσότερο αισθανόμουνα ότι είμαι ένας
αμόρφωτος και γι' αυτό δεν μπαίνει στον κόπο να διαφωνήσει μαζί μου. Μ' έκανε να
αισθάνομαι ανύπαρκτος, ασήμαντος, τυχαίος.*

*Μέχρι που ένα βράδυ, στο μπαλκόνι καθόμασταν, της είπα ότι έπρεπε να κάνει κι
αυτή μια προσπάθεια.*

Έχεις έναν τρόπο να με ισοπεδώνεις, της είπα με παράπονο.

Μίλησε ήρεμα, σα να μη συνέβαινε τίποτα.

*Δεν έχω τέτοια πρόθεση, αλλά δε νομίζω πως μπορούμε να συνεχίσουμε. Καλύτερα να
φύγεις αμέσως.*

Ένας μήνας σχέσης, ούτε μέρα παραπάνω και μ' έδιωξε έτσι σαν το σκυλί.
Μετά το καλοκαίρι τόλμησα να της τηλεφωνήσω, μήπως και τόχε ξανασκεφτεί.

Εγώ θέλω να ξαναδοκιμάσουμε. Σ' αγαπώ. Γυναίκα σαν και σένα δεν έχω
ξανασυναντήσει, ούτε κι είχα ονειρευτεί στη ζωή μου.

Ενώ εγώ άντρες σαν και σένα έχω συναντήσει πάρα πολλούς, είσαι τυπική περίπτωση.
Και μ' όλους είχα το ίδιο πρόβλημα. Άστο. Δεν έχει κανένα νόημα να
ξανασυναντηθούμε, μου είπε με την ήρεμη φωνή της. Και τόκλεισε.

Της έστειλα μηνύματα, της τηλεφώνησα, έφτασα ακόμα και να κλάψω στο τηλέφωνο.
Τίποτα αυτή. Ήρεμη κι ευγενική σα νάμουνα ένας από τους πελάτες της τους
ψυχανώμαλους.

Εγώ την έβλεπα σοβαρά κι αυτή την ώρα της ήθελε να περάσει. Είχε πήξει μ' εκείνον
τον ξενέρωτο που ήταν και με τους άλλους τους ψευτοκουλτουριάρηδες που την
τριγουρίζουν κι ήθελε να κάνει ένα διάλειμμα. Εγώ την έβλεπα σοβαρά, ήθελα να
ζήσουμε μαζί και να παντρευτούμε ακόμα αν τόθελε, γιατί όχι;

Κι άμα μετανιώσει, πάλι θα τρέξω, ακόμα και τώρα, μια κίνηση αν μου κάνει θα τρέξω.
Το ξέρω όμως ότι έχει άλλον, δεν ξέρω πώς, αλλά το ξέρω.

Ο πατέρας 7

Πενήντα χρόνια γάμου. Μια ολόκληρη ζωή. Όλοι ήρθανε απόψε. Ο αδερφός μου με τη γυναίκα του, ο ανιψιός μου με την οικογένειά του, η κόρη μου η μεγάλη με τον άντρα της και τα πεθερικά της, ακόμα κι η εγγονή μου πρώτα έφαγε μαζί μας και μετά βγήκε τη βόλτα της, Σαββατόβραδο βλέπεις.

Πάντα το Γενάρη κάναμε μια μεγάλη γιορτή στο σπίτι. Διπλή γιορτή: η επέτειος του γάμου μας και τα γενέθλια της μικρής, το ένα μετά το άλλο. Τόσα χρόνια έχει πούφυγε κι ακόμα τα γιορτάζουμε τα γενέθλιά της μαζί με την επέτειό μας. Τα τελευταία χρόνια που ζούσε στη Θεσσαλονίκη ερχότανε πάντα σ' αυτή τη γιορτή. Ερχότανε από νωρίς, βοηθούσε τη μάνα της να ετοιμάσει, έφερνε και λουλούδια και στόλιζε το σπίτι. Στο τραπέζι πάντα έλεγε αστεία και μας διασκέδαζε, κόβαμε και την τούρτα και μετά έφευγε από τους πρώτους. Τούρτα αυτή ποτέ δεν έτρωγε, την αηδιάζουσε, λέει, οι κρέμες. Έπαιρνε ένα πορτοκάλι.

Από τότε που ζει στην Αθήνα, μας παίρνει πάντα τηλέφωνο αυτή τη μέρα και μετά, την επομένη την παίρνει η μάνα της και μου τη δίνει κι εμένα να της ευχηθώ. Καλά είναι, πάντα καλά λέει ότι είναι, πολλές δουλειές έχει και το σπίτι τόχει τακτοποιήσει στην εντέλεια. Δεν πήγαμε να το δούμε το καινούργιο σπίτι της, ας πάει η μάνα της όποτε μπορέσει, εγώ δεν τα θέλω πια τα ταξίδια, όταν οδηγώ εκνευρίζομαι κι όταν οδηγεί άλλος βαριέμαι. Και δεν οδηγεί πια κανένας καλά σήμερα, μούρχεται να βγω και να τους μάθω πώς οδηγούν οι άντρες.

Η Καιτούλα έστρωσε λευκό τραπεζομάντιλο κι έβγαλε τα καλά σερβίτσια. Μαγείρεψε ελαφρά, όχι αυτά πούφτιαχνε παλιά, γεράσαμε και δεν κάνει να τρώμε πια βαριά. Δεν έχω κι όρεξη τα τελευταία χρόνια, είναι η αλήθεια, εγώ που πάντα έτρωγα όλα τα πικάντικα και δεν έβαζα γραμμάριο, τώρα και τα νερόβραστα βαριά μου πέφτουν, χώρια πούκανα και στομαχάκι. Στομαχάκι εγώ, που χρειαζότανε πάντα να σφίγγω διπλή τη ζώνη για να μη μου πέφτουμε τα παντελόνια!

Η μικρή μούμοιασε. Πήρε το σώμα μου, πήρε και τη λεβεντιά μου.

Τώρα υπάρχουνε και παντελόνια με λάστιχο στη μέση, μου είπε κάποτε γελώντας, όταν σχολίασα την αδυναμία της.

Και για τους άντρες; τη ρώτησα.

Δυο χρόνια έχει νάρθει. Η μάνα της γκρινιάζει, εγώ όμως δε λέω τίποτα. Αν ήθελε θαρχότανε, δε θέλει, άστηνε, με το ζόρι; Η αλήθεια είναι πως την πόνεσα κι εγώ λιγάκι. Ούτε στη βάφτιση πήγα στο χωριό, όταν βάφτισε το δισέγγονο της θειας της. Δεν τα μπορώ πια τα ταξίδια. Πήγε η μάνα της με την κόρη μας τη μεγάλη και το γαμπρό μας, όλα κατά πως πρέπει γίνανε, είπε: η μικρή, κυρία, όμορφη, περιποιημένη, καλοντυμένη, με το ταγιεράκι της, με τα δώρα της και με τα όλα της. Πώς μπήκε στην εκκλησία μόνο απορώ, από μέσα της κοροΐδευε, εγώ το ξέρω. Κι εγώ άθεος ήμουνα πάντα, μόνο τώρα στα γεράματα λέω καμιά φορά, *βρε δε θες νάναι αλήθεια όλα αυτά και τώρα που θα πεθάνω να πάω στο πυρ το εξώτερον; Τέλος πάντων.....*

Το μεσημέρι σήμερα, που πήρα όπως πάντα τον υπνάκο μου, είδα ένα παράξενο όνειρο. Είχα πάει στην Αθήνα. Ήμουνα νέος, τριαντάρης, στη ηλικία που γεννήθηκε η μικρή, και πήγαινα να τις πάρω από το μαιευτήριο, τη μάνα της κι αυτήν. Οδηγούσα το Opel.

Νύχτα Γενάρη με χιόνια κι η πανσέληνος φώτιζε σα μέρα. Πάρκαρα σ' έναν εξοχικό δρόμο, μπήκα σε μια μεγάλη πόρτα κι ήτανε, δῆθεν, το σπίτι της μικρῆς. Ένα σαλόνι μεγάλο και φωτεινό, με γούστο επιπλωμένο και γεμάτο κόσμο. Πέτυχα σε γιορτή, που έκανε για τα γενέθλιά της. Είχαμε κι εμείς την επέτειό μας χτες, σκέφτηκα.

Κοίταξα γύρω μήπως και βρω κανένα γνωστό, τίποτα. Ούτε αυτή, ούτε κι η μάνα της. Μόνο ένα σωρό ξένοι, νέοι και καλοντυμένοι που με χαιρετούσαν αδιάφορα. Περιεργάστηκα γύρω. Ωραίο σπίτι, μεγάλο, όλο βιβλία. Οι τοίχοι ολόλευκοι, πάνω τους κρεμασμένα αυτά που ζωγράφιζε παλιά και σε μια άκρη το πιάνο της. Τι απόγινε το πιάνο της, σκέφτηκα, κάπου το δώσαμε αλλά δε θυμάμαι πού.

Μια στιγμή την είδα να περνάει, φορτωμένη μ' ένα δίσκο με λουλούδια. Θάτανε κι αυτή καμιά τριανταριά χρονών, συνομήλική μου δηλαδή, μια κούκλα ήτανε. Φορούσε παντελόνι και μούδειξε το λάστιχο στη μέση της χαμογελώντας πονηρά.

Έλα μέσα, μπαμπά, μου είπε πρόσχαρα, πώς σου φαίνεται το σπίτι;

Ωραίο, πολύ ωραίο, μόνη σου μένεις;

Όχι, με τον άντρα μου, δεν τόξερες;

Και ποιον παντρεύτηκε; Εγώ τίποτα δεν ήξερα, όλα τελευταίος τα μαθαίνω. Δεν είπα όμως τίποτα, έτσι κι αλλιώς πάντα ό,τι θέλει κάνει. Αλλά αυτό το σπίτι μου άρεσε, πολύ μου άρεσε.

Ωραίο, πολύ ωραίο, εσύ το σχεδίασες;

Ναι, μου απάντησε περήφανα, εγώ το σχεδίασα όπως ήθελα.

Να δω και το υπόλοιπο, είπα κι έκανα να προχωρήσω.

Άστο καλύτερα, μείνε εδώ με τους άλλους, θάρθει κι η μαμά τώρα, είναι στην κουζίνα και με βοηθάει, μου απάντησε.

Στεναχωρήθηκα λιγάκι που δε μ' άφησε να δω και το υπόλοιπο σπίτι, πάντως αυτό που έβλεπα μια χαρά ήτανε. Αισθανόμουνα και λίγο κουρασμένος, ήθελα να καθίσω και να ξεκουραστώ. Κάθισα σε μια πολυθρόνα και κοιμήθηκα.

Με ξύπνησε η Καιτούλα να ντυθώ γιατί σε λίγο έρχονταν οι καλεσμένοι μας.

Μόλις φτάσανε, τηλεφώνησε κι η μικρή απ' την Αθήνα. Ευχήθηκε, είπαμε τα τυπικά. Σκέφτηκα να της πω για το όνειρο αλλά ντράπηκα, εγώ μια ζωή τα κορόιδευα αυτά. Πάντως καλό μου φάνηκε το όνειρο, σα να ανακουφίστηκα από κάτι, δεν ξέρω γιατί και δεν το ψάχνω παραπάνω. Καλά την άκουσα και βλέπω και τη μάνα της ήσυχη. Πώς νάναι η ζωή της άραγε; Πάντως καλά ακούγεται, καλά νάναι το παιδί κι ό,τι θέλει ασ κάνει.

Το όνειρο: Το τέλος της νύκτας - Finale

Κοιμάμαι στο σπίτι της Θεσσαλονίκης, στον καναπέ που βλέπει το πεύκο. Ακούω το χαρακτηριστικό ήχο του κλειδιού στην πόρτα, ένας μικρός πυροβολισμός στο ήσυχο σπίτι. Την ίδια ακριβώς στιγμή κάποιος σκύβει πάνω μου, πότε πρόλαβε νάρθει από την πόρτα στο κρεβάτι; Νοιώθω μια αναπνοή στο πρόσωπό μου. Στα πόδια μου αναδεύεται ένα ζωάκι.

Τι έπαθες; με ρωτά

Ο Παύλος. Δεν είναι δυνατόν, έχει βέβαια το κλειδί αλλά ποτέ δεν το χρησιμοποιεί, πάντα τηλεφωνεί, διακριτικότητας, και με ρωτάει αν μπορεί νάρθει. Και πάλι, όταν έρχεται δε χρησιμοποιεί το κλειδί, χτυπάει το κουδούνι. Μα όχι, δεν είναι ο Παύλος, ποιος άλλος έχει κλειδί, ποιος μπορεί να είναι μέσα στη νύκτα;

Δε φοβάμαι ωστόσο, ξέρω πως δεν είναι ξένος, είναι κάποιος που μ' αγαπά.

Τι έπαθες, τι συμβαίνει; με ρωτά πάλι.

Τίποτα, δεν έπαθα τίποτα, μόνο που κοιμόμουν και τρόμαξα λίγο. Τι ώρα είναι; Κοντεύει πεντέμιση, η ώρα που ξυπνάς απ' το σκουπιδιάρικο. Δεν είναι τίποτα, κοιμήσου.

Μα ποιος είναι, μια τούφα απ' τα μαλλιά του ακουμπά το μέτωπό μου. Αισθάνομαι το χέρι του να παραμερίζει το σκέπασμα απ' το πρόσωπό μου. Νιώθω τα κρόσσια του σκεπάσματος.

Ποιος είσαι;

Κοιμήσου εσύ, ήρθα μόνο να δω αν κοιμάσαι. Σκέφτηκα να σου φέρω κι ένα γάτο να σου κρατάει συντροφιά στο καινούργιο σπίτι, αλλά δεν ήξερα αν τον θέλεις.

Σκοτάδι. Κάποιος που μ' αγαπά. Δεν μπορώ να δω το πρόσωπό του, η φωνή του ήσυχη και γνωστή. Το πρόσωπό μου είναι μισοσκεπασμένο από τα ροζ κρόσσια του σκεπάσματος του καναπέ. Ένας γάτος χαϊδεύεται στα πόδια μου. Μα δεν κοιμήθηκα στον καναπέ, στο κρεβάτι κοιμήθηκα και μάλιστα χωρίς σκέπασμα.

Ποιος είσαι;

Κοιμήσου. Τρόμαξες και φάνηκε μια φλεβίτσα στον κρόταφό σου. Δεν την είχα προσέξει ως τώρα, πρόσθεσε ένοχα. Κανένας άλλος δεν την είχε προσέξει ως τώρα.

Σκοτάδι. Αρπάζομαι απ' το χέρι του.

«...αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάσουν τον παλιό δόλο των θεών...»

Τι ώρα θα φύγεις;

Δε θα φύγω. Κοιμήσου κι εγώ θα είμαι εδώ.

Πες μου όμως ποιος είσαι.

Ύστερα ξαφνικά βρίσκομαι στο παλιό Ωδείο, δίπλα στην Καμάρα, κι η κυρία Ουρανία μου παίζει τη σονατίνα Ν° 2 του Clementi για πολλοστή φορά, μετρώντας δυνατά το χρόνο με τις νότες, όπως το συνηθίζει. Κι εγώ, δέκα χρονών, όρθια κι έτοιμη να φύγω, με την κόκκινη καρό τσαντούλα στα χέρια, συγκρατώ με κόπο τη συγκίνησή μου. Αισθάνομαι κάτι φευγαλέο που δεν μπορώ να το φτάσω, ξέρω ότι σ' όλη μου τη ζωή θα το κυνηγώ αλλά δε θα το φτάσω ποτέ. Είναι

τόσο όμορφο μα φεύγει, κι εγώ θα φεύγω από πίσω του αλλά δε θα το φτάσω ποτέ.

Τι έπαθες, Ελενάκι, με ρωτά, δεν το ακούς πρώτη φορά.

Όμως πρώτη φορά το παίξατε έτσι, της απαντώ.

Η δασκάλα με κοιτάζει εξεταστικά.

Είμαι στεναχωρημένη σήμερα, ίσως γι' αυτό, μου λέει και συμπληρώνει θλιμμένα:

Παθολογική ευαισθησία, πώς θα τα βγάλεις πέρα όταν μεγαλώσεις;

Σκοτάδι. Σιωπή.

Δε φοβάμαι ωστόσο. Κάποιος ήρθε να δει αν κοιμάμαι ήσυχα απόψε και να μου φέρει ένα γάτο για παρέα. Αυτό δεν είναι για φόβο. «...Αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι δε θα ξαναπιάνουν τον παλιό δόλο των θεών...», αυτός που μ' αγαπά ήρθε απ' αυτή τη ζωή ή από μια άλλη, μόνο για να είναι κοντά μου και να προσέξει τη φλεβίτσα που πάλλεται όταν φοβάμαι, μετανιωμένος που δεν την είχε προσέξει ως τώρα. Ήρθε και θα μείνει.

Μπορώ να κοιμηθώ ήσυχη. Μπορώ να χαλαρώσω τις αντιστάσεις, να βουλιάξω στο μαξιλάρι και ν' απολαύσω τον ύπνο του παιδιού που δε χρειάζεται ν' ανησυχήσει για τίποτα. Ενός «κανονικού» παιδιού που η ζωή του δεν του επιφυλάσσει αυτό το φευγαλέο κι άπιαστο, αυτό που κάποτε θα νομίζει ότι βρήκε αλλά ποτέ δε θα το βρίσκει. Τη φούγκα που πίσω της θα τρέχει μια ζωή αλλά δε θα τη φτάσει ποτέ. Αυτή τη φούγκα του «όλα πλην ενός».

Τι ώρα θα φύγεις;

Δε θα φύγω. Εδώ θα μείνω. Θα σου λέω παραμύθια κι εσύ θα κοιμάσαι. Και να ξέρεις πως ό,τι και να γίνει εγώ θα σ' αγαπώ πάντα.

Ξύπνησα απ' το θόρυβο του σκουπιδιάρικου. Γύρω τα αμυδρά σημάδια της μέρας.

Είχε φτάσει το τέλος της νύχτας.

Στο βιβλίο αναφέρονται:

- οι μουσικοί όροι:
 - *Prelude*: Μικρό μουσικό κομμάτι που ακολουθείται από ένα σημαντικότερο έργο ή ορχηστρική εισαγωγή σε μια όπερα, όχι αρκετά μεγάλο ώστε να θεωρηθεί *ouverture*.
 - *Overture*: Εισαγωγή σε μια όπερα ή σε άλλο μεγάλο μουσικό έργο.
 - *Sonata*: Μουσικό έργο με συγκεκριμένη μορφή, που αποτελείται από τέσσερα μέρη. Κάθε μέρος διαφέρει από τα άλλα σε χρόνο, ρυθμό και μελωδία, αλλά όλα αναφέρονται στο ίδιο θέμα και έχουν το ίδιο στυλ.
 - *Improvisation*: Αυτοσχεδιασμός.
 - *Recitativo*: Μια μορφή χορωδιακού έργου που προσεγγίζει τον τρόπο ομιλίας και δεν έχει ρυθμό.
 - *Moderato cantabile*: Μουσικό έργο μέτριας ταχύτητας που χαρακτηρίζεται από απλή και εύληπτη μελωδία.
 - *Presto*: Μουσικό έργο με πολύ γρήγορη ταχύτητα.
 - *Rondo*: Μουσικό έργο όπου το κύριο θέμα επαναλαμβάνεται πολλές φορές. Χρησιμοποιείται συχνά στα τελευταία μέρη των έργων με μορφή σονάτας.
 - *Andante*: Ήρεμος ρυθμός μέτριας ταχύτητας.
 - *Interlude*: Μουσικό ορχηστρικό κομμάτι που παίζεται μεταξύ δυο σκηνών σε ένα θεατρικό έργο ή όπερα.
 - *Variation*: Παραλλαγή μουσικού έργου.
 - *Suite*: Συλλογή ορχηστρικών μουσικών συνθέσεων.
 - *Gavotte*: Χορός του 17^{ου} αιώνα.
- τα μουσικά έργα:
 - A. Dvorak: *Concerto για τσέλο Ν° 1 σε ντο μείζονα*.
 - J.S. Bach: *Prelude Ν° 1 για άρπα σε ντο μείζονα, BWV 528*.
 - J. Brahms: *Sonata Ν° 3 για πιάνο σε λα ελάσσονα*.
 - L.V. Beethoven: *Sonata για πιάνο Ν° 14 σε ντο δίεση ελάσσονα, «του Σεληνόφωτος»*.
 - M. Clementi: *Sonatina για πιάνο Ν° 2 σε σι*.
- το ποίημα του Τ. S. Eliot: *Η Έρημη Χώρα, Το κήρυγμα της φωτιάς*
- το ποίημα του Γ. Σεφέρη: *ΕΛΕΝΗ, Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ'*
- τα ποιήματα της Κ. Τριανταφύλλου:
 - *Τα περιθύρια, (Μάθημα Χωροταξίας)*
 - *Tous les matins du monde (Daughter of Nothing)*,
- η ταινία του Θ. Αγγελόπουλου: *Η αιωνιότητα και μια μέρα*